

DELAVSKA ENOTNOST

PROLETARCI VSEH DEŽEL — ZDRUŽITE SE!

DANES:

Milan Govekar:
POGUMNEJE PO ZAČRTANI
POTI
Mariola Kobal:
POSLOVNA MORALA IN
CENE
SESTANEK V UREDNIŠTVU
Sonja Gašperšič:
ŠE ENKRAT PO PROZAIČ-
NIH GLEDALIŠKIH POTEH
Vlado Zlajpah:
ŠE NIHČE TAKO DALEČ

Sobota, 4. marca 1961
Štev. 9, leto XIX

V. KONGRES
SZDL SLOVENIJE

Zakoličena pot

V. kongres SZDL Slovenije bo zasedal v času, ko smo v našem gospodarskem in družbenem življenju še bolj smelo stopili na pot velikih sprememb, ki bodo zlasti živo posegle v življenje gospodarskih organizacij, vplivale na poglobljanje in vse večje osamosvajanje delavskega samoupravljanja, na še močnejše uveljavljanje komun kot osnovnih samoupravnih enot.

Sedanja reforma gospodarskega sistema osvobaja proizvajalne sile in proizvajalce kot glavne nosilce družbenega napredka vseh administrativnih pritiskov in jim daje možnost, da se v celoti uveljavijo kot upravljavci in gospodarji družbene proizvodnje in družbenega premoženja. To je največji korak k še močnejšemu uveljavljanju socialističnih družbenih odnosov pri nas.

Vse te spremembe, ki jih bodo v naše gospodarstvo, v naše družbeno udejstvovanje unesli: nov sistem delitve dohodka, devizna reforma, spremembe bančnega in kreditnega sistema pa bodo dosegle svoj namen samo takrat, če bodo naši delovni kolektivi in vsi državljani pravilno razumeli duha teh novih ukrepov in jih z vso doslednostjo tudi izvajali vsak na svojem delovnem področju.

Zato je še posebno pomembno, da bo kongres Socialistične zveze Slovenije prav sedaj, da bo kot velik delovni sestanek ljudi naše republike pretehtal pomen in bistvo teh sprememb, jih osvetlil z vseh strani, jasno pokazal cilje, ki jih hočemo z njimi doseči, opozoril tudi na težave, ki se bodo pojavljale pri tem ter nakazal, kako jih bomo lahko najuspešneje odpravljali.

Dosedanje razprave o novem gospodarskem sistemu so se vse preveč omejevale samo na ekonomsko stran teh sprememb. Gospodarstveniki in tudi nekatere sindikalne organizacije so v glavnem le računalne »kdo bo pridobil in kdo bo izgubil« po novih gospodarskih instrumentih. Veliko premalo pa je bila ljudem pojasnjena politična in družbena vsebina in družbeni cilji teh sprememb, za doseg katerih naj služijo novi gospodarski instrumenti.

Razprava na kongresu naj bi opozorila tudi na vse tiste momente, ki bi se ob nepravilnem razumevanju novih gospodarskih ukrepov pokazali v posameznih gospodarskih organizacijah kot negativni, čeprav bi v končnih posledicah škodovali ne toliko celotnemu gospodarskemu sistemu kot posameznemu podjetju oziroma njegovemu delovnemu kolektivu. To je predvsem napačna pot za premagovanje težav posameznih gospodarskih organizacij, ki jih marsikaj izrabljajo v špekulativne namene znotraj podjetij. Delavski sveti gospodarskih organizacij morajo poznati in razumeti nove gospodarske ukrepe v celoti in ne samo toliko, kolikor se nanašajo neposredno na njihovo podjetje.

Zato bo velika in odgovorna naloga vseh političnih organizacij, predvsem pa Socialistične zveze, da bodo delovnim kolektivom in vsem državljanom toliko približali vsebino novih gospodarskih ukrepov, da jih bodo zavestno sprejeli in se prizadevali za njihovo uresničenje. K temu bo nedvomno veliko prispeval tudi V. kongres SZDL Slovenije.

JOŽE CIGLER

»AVTOMATIZACIJSKA AFERA« V TOVARNI ALMIRA

DELAVCI SO POVEDALI KAJ JE PRAV IN KAJ NI

V tovarni pletenin in nogavic »Almira« v Radovljici so pred nedavnim odpustili 30 delavk ter napovedali, da jih bodo v kratkem odpustili še 35. Odpovedi so utemeljili: »Avtomatizacija terja zmanjšanje delovne sile«, in napisali: »Zaradi predvidene rekonstrukcije strojnega parka Vam...« itd. Potlej so sklicali sestanek, na katerem so štirje vodilni ljudje (sekretar podjetja, predsednik delavskega sveta, predsednik sindikata in sekretar Zveze komunistov) skušali prepričati ljudi, da je tako, kot so sklenili za zaprtimi vrati, prav in da drugega »prav« sploh ni. Na novem sestanku, ki so ga sklicali naslednji dan na pobudo občinskega sindikalnega sveta, pa se je izkazalo, da delavci dobro vedo, kaj je prav in kaj ni.

Sestanek je bil sprva podoben prejšnjemu. Govorilo je nekaj »vodilnih ljudi«, ki so pojasnjevali, da bo avtomatizacija tako v njihovem podjetju kot tudi v drugih podjetjih povzročala nove in nove odpuste, da razvoj tehnike pač »zahteva svoje« in da se »žrtve izplačajo«. Iz njihovih besed je izzevelo, da je stroj važnejši od človeka in da so tu ljudje zaradi strojev, ne pa stroji zaradi ljudi. Se več: bili so celo »demokrati« in dali predlog o odpustu na glasovanje (predlog pa ni bil več predlog, pač pa sklep uprave podjetja): »Kdor je za, naj dvigne roko.« Prej pa je še sekretar podjetja povedal: »Če se ne boste strinjali z odpustom, boste dobili samo polovico plače.«

Kdo ve, kako bi se končal ta sestanek, če predstavnik okrajnega sveta ne bi opozoril »vodilne ljudi«, naj vendarle enkrat preustijo besedo delavcem.

Takrat so delavci zaploskali in kmalu se je izkazalo, da ne gre samo za ta »primer«, za odpust, za odnos »vodilnih ljudi« do avtomatizacije, pač pa za številne primere samovolje, za določeno politiko »vodilnih ljudi«. Gre za to, kdo je upravljavec. Nekaj ljudi je sodilo, da so to oni, delavci pa so ob tem primeru dokončno spoznali, da ni dovolj, če imenujejo ljudi, ki bodo upravljali tovarno v njihovem imenu, pač pa, da morajo sami postati resnični upravljavci.

Bilo je, kot bi se ljudje prebudili in pokazali na glavno stvar, NA ODNOS

v njihovem delovnem kolektivu, ki so vse prej kot urejeni, tako urejeni, kot zahteva naša stvarnost.

Slo je za naslednje: Nihče v podjetju ne nasprotuje novim strojem, saj bo vsak nov stroj izboljšal proizvodnost dela, olajšal delo, koristil živ-

ljenjski ravni vseh in posamezniku.

Nasprotujejo pa načinu, kako so »uvajali« avtomatizacijo v podjetju.

Ze pred dvema letoma se je delavski svet odločil za rekonstrukcijo tovarne. Lani je naročil nove stroje in ob koncu leta so zaposlili 34 novih delavcev, ne da bi pomislili, kaj bo jutri. Zdaj pa je »vodstvo« naenkrat ugotovilo, da so »finančno na slabem« in izkoristilo avtomatizacijo za utemeljitev odpovedi.

Odpovedi so uradno utemeljili: »Zaradi predvidene (!) rekonstrukcije strojnega parka...«, med seboj in tudi pred delavci pa so govorili o avtomatizaciji, ki bojša zahteva odpuščanje »delovne sile« in trdili, da so in bodo odpustili samo tiste, ki so nedisciplinirani, ki niso in ne dosejajo norm in (kot je direktor dejal predstavniku okrajnega sindikalnega sveta) niso politično aktivni. V resnici pa nimajo za nikogar, ki so ga ali ga nameravajo odpustiti, dokaze, da je res nediscipliniran, da res ne presega norm in da, če hočete, res ni politično aktiven, da o teh kriterijih, ki naj bi veljali za odpoved, sploh ne govorimo.

Zgodilo se je na primer, da je dobra delavka, ki se je zdela nekemu »vodilnemu« človeku v tem podjetju »zrela« za odpoved, prišla v Iskro in prosila, naj jo zaposlijo, pa so ji odgovorili, da v njenem podjetju odpuščajo samo slabe delavce in da v Iskri slabih ne marajo. Doga pa se, da posamezniki iz »uprave« štijo slabe delavke, medtem ko nikjer in nikdar ni bilo rečeno, da so vsi, ki so jim napisali odpovedi, res »slabi« delavci.

Ne bom govoril o podrobnostih, ker mislim, da to ni potrebno. Zdi pa se mi, da bi bilo treba zelo zelo jasno potrditi načela, ki

so jih nekateri »vodilni ljudje« v Almiri pozabili, ki pa jih delovni kolektiv ni pozabil:

»Tovarno upravlja delovni kolektiv in vsi njegovi člani morajo imeti možnost, da neposredno odločajo o vsem, pa tudi o »rekonstrukciji strojnega parka.«

Slehera tehnična pridobitev naj služi ljudem, proizvajalcem, in če stvari tako postavimo, bi morali o taki pridobitvi odločati vsi, prav vsi proizvajalci, ne pa, da nekateri izmišljajo in iz kapitalizma prenašajo metode in odločitve, ki pri nas

KO SMO VSI UPRAVLJAVCI ne veljajo niti pol žlice hladne vode.

Proizvajalci bodo zaradi svojih in skupnih interesov že našli najboljše možnosti za uvajanje novih tehničnih dosežkov in tehnični napredek bo pogoj njihovih skupnih prizadevanj za boljše življenje, toda — če bodo resnični upravljavci. Če je ob avtomatizaciji tovarne res treba odpustiti nekaj delavcev, potem se bodo vsi zmenili in jih odpustili, ne samo kot delavce, temveč tudi kot upravljavce ter jim obenem zagotovili novo zaposlitev, bodisi v obrtništvu, v servisnih službah, ki jih, bodisi v Radovljici (in še mnogo kje toliko potrebujemo), bodisi v drugih tovarnah.

Če pa peščica ljudi odloča o vsem in končno tudi o tehničnem napredku podjetja, potlej se zgodi tako, kot se je te dni zgodilo v »Almiri«.

JANEZ VOLJČ

BLOKIRANA AMORTIZACIJA NE VELJA KOLEKTIVOM, TODA:

Odločajo naj kolektivi ne pa računovodje!

Menda ni treba pripovedovati, ga gospodarske organizacije, glede na nove predpise, lahko izkoristijo sredstva blokirane amortizacije bodisi tako, da jih kot sredstva svojega poslovnega sklada uporabijo za odplačilo anuitet iz splošnega investicijskega sklada, za zmanjšanje glavnice takih posojil oziroma za nove investicije. Druga možnost pa je, da ta sred-

stva izkoristijo za odplačevanje začetnih kreditov za stalna obratna sredstva oziroma za povečanje dosedanjega sklada obratnih sredstev.

Skratka, gre za razne možnosti — računovodje gospodarskih organizacij govore o variantah in kombinacijah — uporabe do zdaj blokirane amortizacije. Prav z namenom, da bi izvedeli, kakšno je zdaj razpoloženje v podjetjih, ki so imela blokirano amortizacijo in so se zavoljo tega pritoževala, zdaj pa so jim na voljo tudi ta sredstva (čeprav obenem tudi nove obveznosti glede stalnih obratnih sredstev), smo obiskali nekaj gospodarskih organizacij. Zvedeli pa smo to-le:

»Iskra« Kranj: »Letos je na razpolago 270,59 milijona amortizacije, od tega 33% tiste, ki je bila do zdaj blokirana. Z novim ukrepom nam zdaj ni bistveno pomagano, ker smo glede na določila nekaterih predpisov, že doslej lahko ta sredstva uporabljali za plačevanje anuitet za posojila, ki ga je podjetje dobilo iz splošnega investicijskega sklada. Za kaj bomo porabili amortizacijo? Podjetje je sredi rekonstrukcije, zato bo vsa amortizacija šla za odplačevanje anuitet. Naj povežemo, da z razpoložljivo amortizacijo v glavnem odplačujemo vse te družbene obveznosti.«

»SAVA« Kranj: »Vso našo amortizacijo (112,9 milijona tekoče in 78 milijonov blokirane) bomo porabili za plačilo anuitet. Imamo namreč precejšnje obveznosti (zlasti do Splošnega investicijskega sklada — 200 milijonov, razen tega pa še 60 milijonov drugih obveznosti), ker smo razširili tovarno, zdaj pa moramo odplačevati kredite.«

»Tovarna kos in srpov, Tržič«: »Imamo 24 milijonov blokirane, 12 milijonov pa tekoče amortizacije. Letos moramo plačati 4,9 milijona anuitet za posojilo iz republiškega investicijskega sklada, 2,1 milijona anuitete za bančni kredit, s preostalimi sredstvi tekoče amortizacije pa bomo kupili nekaj novih strojev. Ker imamo 39 milijonov začetnega kredita za stalna obratna sredstva, bomo morali že letos plačati prvo anuiteto za to posojilo, in sicer iz blokirane amortizacije. Preostala sredstva te amortizacije pa bi radi, če bomo smeli, porabili za rekonstrukcijo. V centru Tržiča imamo namreč obrat, ki ga moramo preseliti. Za preselitev potrebujemo znatna sredstva. Če to ne bo mogoče, bomo ostane blokirane amortizacije prenesli v poslovni sklad za obratna sredstva, ki nam jih tudi manjka; sredstva za rekonstrukcijo pa bomo morali preskrbeti kako drugače.«

»Litostroj, Ljubljana«: »Pri nas smo na slabšem. Imamo 2,8 milijarde začetnega kredita za obratna sredstva, pa 1,2 milijarde »zamrznjene« amortizacije in 347 milijonov tekoče amortizacije. Blokirano amortizacijo nam bodo torej vso pobrali. Čeprav bomo namreč v najbolj ugodnem primeru odplačevali posojila za obratna sredstva po 80 milijonov letno, je to huda obremenitev, kajti vso amortizacijo potrebujemo za kritje dosedanjih družbenih dajatev. Več bomo lahko povedali takrat, ko bo do »pike značaj«, kako bodo urejene te reči. Za zdaj pa ste prišli prezgodaj.«

Podjetja smo namreč obiskali takoj potem, ko je Zvezni izvrš (Nadaljevanje na 2. strani)

— No, ko ste že pri tem, pa izračunajte še, kako bi ob novih instrumentih živeli — če bi vse leto delali s tako vneto...

PRVI KORAKI

Stalne konference za oddih in rekreacijo

PROBLEMI:

- površna evidenca delavskih domov oddiha
- pomanjkljiv pregled novogradenj
- nepopolni urbanistični načrti
- nezainteresiranost nekaterih ljudskih odborov ...

Svet Konference, ki se je prvič sestel po ustanovnem zboru, da bi razbral bodoče naloge, je dokaj hitro naletel na neštete probleme, ki močno zavirajo razvoj delavskega turizma, kolikor ne bo delovni program Konferen- ce za oddih in rekreacijo naletel na nesebično pomoč delovnih kolektivov, ljudskih odborov in raz- vijajočih se počitniških skupnosti.

Predsednik sveta tovariš Leopold Kresc je v svojem uvodu poudaril nesmiselnost iluzij, ki jih lahko poraja »zelena miza«, če ne bo novorojena organizacija našla med delavci takšno mero zainteresiranosti, da bo lahko že ta sama premagovala probleme, s katerimi se bomo srečali.

In smo se srečali! Že takoj prvi dan!

Kolikor obidemo površno evi- denco delavskih domov oddiha, ki jo vsekakor lahko izpopolnimo v doglednem času, pa ne moremo mimo pomanjkanja pregleda vseh tistih domov, ki jih podjetja do- grajujejo ali pa jih nameravajo zgraditi v letošnjem letu. Zlasti te, novogradnje, zadevajo ob me- dlo aktivnost urbanistov, ki še danes nimajo točno izrisanih predstav o smiselnem razvoju tu- rističnih objektov (tudi komer- cialnih), najsi bo ob morski obali, najsi bo kje v gorah. Načrti pa so potrebni! Koristili bi podjetjem, graditeljem domov, saj bi ekonomsko opravičevali to ali ono gradnjo; lahko pa tudi, da bi bili ravno solidni načrti ti- sti, ki bi razgaljali nesmotnost, negotovnost ali eno gradnje. Večkrat se zgodi, da dvojje podje- tje gradi na malone istem kraju enak športni objekt za svoje de- lavce. Ko je oboje podjetij za- pravilo nekaj milijonov, se izka- že, da bi na tistem mestu zado- stoval en sam tovrstni objekt, ki bi ga sicer lahko uporabljala oba kolektiva in bi potem oba skupaj zmogla postaviti s preostalim de- narjem (ki bi ga na ta način pri- hranila) še kak drug, za rekrea- cijo potrebniji objekt!

Jasno izdelani načrti — komu- nalna ureditev, trgovina, resta- vracija, športni objekti — bi to- rej v znatni meri razbremenili nenačrtno razsipavanje denarja, ki bi ga sicer lahko uporabljal oba kolektiva in bi potem oba skupaj zmogla postaviti s preostalim de- narjem (ki bi ga na ta način pri- hranila) še kak drug, za rekrea- cijo potrebniji objekt!

Na obnem zboru sindikal- ne podružnice Blaznikove tiskar- ne v Ljubljani je bilo danih ne- kaj zelo dobrih predlogov za iz- boljšanje sistema delitve dohod- ka, prav tako so bili dani tudi dobri predlogi glede razvoja ekono- mskih enot in nadaljnje decen- tralizacije delavskega upravljanja.

V vizarskem podjetju STIL v Kopru je zlasti v zadnjem času prišlo do trenj med organi upra- vljanja, sindikatom in partijsko organizacijo oziroma med pred- stavniki teh organov. To je prišlo do izraza tudi na obnem zboru in razen tega tudi nezadovoljstvo kolektiva, ker uprava podjetja o svojih ukrepih ne obvešča kolek- tiva. Le-ta je zahteval, naj ga uprava seznani s problematiko gospodarjenja, pa tudi naj skuša urediti razna vprašanja, kot so delovni pogoji, nagajevanje po uspehu itd. Zahtevajo tudi večje pravice pri odločanju o vpraša- njih, ki zadevajo delavce posa- meznih oddelkov.

omogočili bi hitrejšo formiranje posameznih počitniških skupnosti na terenu, obenem pa bi zajezili neopravičljivo težnjo nekaterih podjetij, ki hočejo imeti v svojem domu oddiha in naj posejduje še tako majhno število ležišč, vse samo zase!

Načrti, ki so izhodišče vsega, pa bi lahko bili tudi odlična osno- va za razmišljanje ljudskim od- borom, ki bodo morali slej ko prej uvesti v svoje občinske plane tu- ristični razvoj, če so za to dani pogoji. Ta ugotovitev se tiče kra- jev, ki so priznana turistična sre- dišča, predvsem pa predelov, ki smo jih zaradi bogzna česa uvr- stili med tako imenovane pasivne turistične kraje. Dejstvo je nam- reč, da pri nas v Sloveniji prav- zaprav ni izrazito neturističnih predelov, pač pa so si le posamez- ni predeli med seboj zelo zelo različni glede na stopnjo razvoja gostinsko-turistične dejavnosti. Zbor meni, da bi ravno s pospe- šenim izletništvom »prebudil« zainteresiranost za razvoj tu- ristične dejavnosti v doslej »neod- kritih« predelih, s tem pa bi ustvaril pogoje za razvoj delav- skega turizma tudi na teh pod-

ročjih. Pri tej akciji bodo seveda morala odigrati pomembno vlo- go turistična društva, ki jih ima- mo — po statistiki — kar 3000 v naši republiki!

Vrsta problemov, s katerimi se srečuje Konferenca za oddih in rekreacijo, terja torej premiš- ljeno akcijo, ki bo toliko bolj uspešna, v kolikor večjem šte- vilu bodo v njej sodelovali de- lovni kolektivi, ljudski odbori in počitniške skupnosti. Prvi korak v tej akciji je vsekakor razgovor s predstavniki nekaterih komun in podjetij, ki bo omogočil z na- tančnejšo evidenco razpoložljivih kapacitet v domovih oddiha, tudi boljše presojo o bodočem izkori- ščanju domov in krajevih ugod- nosti, ne samo v sezonskem, am- pak že tudi v nesezonskem času. Obenem naj bi pogovor odkril pripravljenost podjetij, da podpro misel o počitniških skupnostih, o tako imenovanih »domovih odpr- tega tipa«, da nesebično odstopa- jo in zamenjujejo kapacitete v korist svojega kolektiva in skup- nosti, da najdejo enotnejše izho- dišče v politiki regresiranja, predvsem pa enotno prepričanje v odnosu na gospodarnost poslo- vanja domov, ki je bilo doslej do- kaj negotovno!

Takšen pogovor je za zdaj na- povedan v Kopru, saj sodi sloven- ska obala med predele, koder se je do danes delavski turizem še najbolj razmahnil. Domovi od- diha v Fijesi in Ankaranu prav gotovo razpolagajo z izkušnjami, ki bodo lahko dober kažipot aktivnosti konference pri bodo- čem izpolnjevanju nalog.

DUŠAN KRALJ

Koliko je takih zdravstvenih kolektivov?

Ko sva se s predsednikom Republiškega odbora sindikata zdravstvenih delavcev Slove- nije pretekli petek zvečer pe- ljala na občni zbor sindikalne podružnice na Golniku, si še nisva mogla predstavljati, kaj bova doživela ob prihodu. Ta- koj ko sva izstopila iz avto- mobila, sva uzrla lepo okrašen mlaj. In ne samo to! Vse stave- be ih okna so bila okrašena z zastavami in rožami. V mislih sem hitro preletel vse prazni- ke, toda nobenega nisem mogel spraviti v zvezo s tem slavnostnim razpoloženjem.

No, kaj hitro sva dobila pojasnilo od predsednika sin- dikalne podružnice tov. To- nete Habiča, ki je dejal: »Jutri volimo prvi upravni odbor kot samoupravni organ našega zavoda. Ves dan bodo volitve!«

Tako! Presenečena sva bila. Kolikor vem, se ni do- slej še noben kolektiv zdrav- stvenega zavoda na tak način pripravil na volitve samo- upravnega organa. Po poznej- ši razpravi na obnem zboru sindikata sem kaj hitro do- umel, kdo je pobudnik za takšno razpoloženje.

Sindikalna podružnica na Golniku združuje okoli 400 članov. V pretekli poslovni dobi je imel izvršni odbor po- družnice 16 rednih sej in nad 33 skupnih sestankov. Podru- žnica je hitro razumela, kakš- no je njeno delo in kje je me- sto organizacije po sprejetju

novega zakona o organizaciji zdravstvene službe. Zaintere- sirala je za to ves kolektiv, or- ganizirala razna posvetovanja s sodelovanjem ostalih politi- čnih organizacij v zavodu in zastopniki občinskega in okraj- nega sindikalnega sveta ter z Republiškim odborom sindi- kata zdravstvenih delavcev in dala konkretne predloge za kandidate družbenemu organu zavoda t. j. upravnemu odbo- ru, ki je razpisal volitve itd.

V zadnjem mesecu je tako stvarno ves kolektiv sodeloval pri sestavi kandidatne liste, ki je štela 33 kandidatov. Stiri- najst dni je bila javno na vpogled vsemu kolektivu.

V soboto je večina volila že ob 6 uri zjutraj, vsi pa so volili do 13,30 ure. Z izvolitvijo 15-članskega upravnega od- bora je kolektiv prevzel v svo- je upravljanje pomemben zdravstveni zavod.

Nedvomno način priprav in same volitve dokazujejo, kako se kolektiv zaveda svoje od- govornosti in takemu je lahko brez skrbi zaupati v upravlja- nje zdravstvenih zavod. Lahko trdimo, da bo samoupravljanje v takšnih kolektivih našlo ti- sto mesto v zdravstvenih zavo- dih kot ga je našlo v gospo- darskih organizacijah. Ugodne posledice teh kvalitativnih poli- tičnih sprememb v zdravstve- ni službi pa se bodo zrcilile tudi v novih odnosih tako do bolnikov kot med zdravstve- nimi delavci samimi.

JOŽE KORAČIN

Odločajo naj kolektivi, ne pa računovodje

(Nadaljevanje s 1. strani)

ni svet sprejel predloge novih za- konskih predpisov.

● **Saturnus, Ljubljana:** »Ima- mo 99 milijonov blokirane in 45 milijonov tekoče amortizacije. Čeprav bomo morali odplačati tudi začetni kredit za stalna obratna sredstva (458 milijonov), nas to ne bo preveč prizadelo, ker se bo naše podjetje kar dobro odrezalo, ko bo uveljavljena nova delitev dohodka, seveda le, če bomo dobro delali. Sicer se nam ta ukrep, da je treba odplačati začetni kredit za obratna sred- stva, zdi pravičen, ker so vsa podjetja s tem postavljena v enak položaj.«

● **»Tobačna tovarna«, Ljubljana:** »V našem podjetju imamo 185 milijonov dinarjev blokirane amortizacije, tekoče amortizacije pa bo okoli 44 milijonov. Kako bomo naredili, še ne vemo, ker imamo glede na značaj dela visok začetni kredit obratnih sredstev (1250 milijonov), nič obveznosti

iz splošnega investicijskega skla- da, zato pa devizno posojilo, ki zanj še ne vemo, iz česa ga bomo odplačali. Ob vsem tem se nam zdi potrebno, da bi temeljito raz- pravljali o tem, zakaj je predvi- dena nekakšna uravnilovka pri odplačevanju začetnih kreditov za obratna sredstva, kajti če- prav je v predpisih predviden odplačilni rok 15 do 30 let, bo tudi najdaljši rok »udaril« tista podjetja (med drugim tudi našo stroko), ki morajo imeti glede na značaj proizvodnje visoka obrat- na sredstva. V kakšne namene sicer nameravamo porabiti našo amortizacijo? Vsa letošnja tekoča amortizacija in še amortizacija za tri leta naprej bo porabljena za odplačevanje anuitet za poso- jila, ki smo jih najeli zavoljo re- konstrukcije podjetja. Med dru- gim pa nameravamo kupiti kom- pletno napravo za pripravo to- bačne snovi.«

Tako sodijo o teh zadevah v podjetjih, ki smo jih obiskali.

Povsod (razen v Tobačni tovarni) so na vprašanja zelo samozave- stno in odločno odgovorili računo- vodje, ki so kajpak brž izračunali, kakšne kombinacije in kakšne variante bodo za njihovo podjetje

stva letela na kup brez njihovega truda in prizadevnosti, torej kar avtomatično. Zato povsod tarnajo zaradi odplačevanja kreditov za začetna obratna sredstva, čeprav je iz razgovorov mogoče razbrati,

Eden izmed važnejših gospodarskih ukrepov je — dokončna odprava blokirane amortizacije. Doslej so namreč podjetja razpolagala le s takim delom amortizacije, ki je zadostoval za vzdrževanje, razna manjša popravila in včasih za najbolj nujne investicije v osnovna sredstva, s preostalim delom amortizacije pa ne, ker so bila ta sredstva glede na splošne družbene interese vložena kot investicije tudi v druga podjetja.

in za njihovo računovodstvo naj- boljše. Njihove izjave pa obenem niso mogle zabrisati vtisa, da bi v vsakem podjetju hoteli imeti še več kot že imajo, da bi jim sred-

da vse skupaj — če te spremem- be pogledajo skozi novo delitev dohodka — ni tako tragično, ka- kor želijo prikazati. Že samo zato ne bi bilo prav, če bi na primer o amortizaciji računovodje imeli prvo in zadnjo besedo, ampak bi moral o uporabi zdaj v celoti sproščene amortizacije sodočiti vsak član kolektiva. Gre torej za vsestransko in splošno razpravo o amortizaciji, ko bi se vsak član kolektiva lahko seznanil z razni- mi »variantami in kombinacija- mi«, ko v podjetju ne bi mislili zgolj na to, kaj je trenutno zanje najbolj ugodno, ampak bi se — upoštevaje smotnost sleherne in- vesticije — pomenili tudi o takih zadevah:

● kako bo, če iz amortizacije kupijo nov stroj, da bi — denimo — odpravili ozko grlo v proiz- vodnji, pa zavoljo prav tega stro- ja, ki je — morda — preveč so- doben za podjetje, nastane vrsta novih ozkih kol?

● kako bo, če popravijo star stroj, ki je knjigovodsko morda že odpisan, določen za »razhod«, pa bi bil vendarle še uporaben, za podjetje pa tudi zelo rentabi- len, ker zanj ne bi bilo treba plačevati skoraj nikakršnih druž- benih dajatev?

● kako bo, če se bo podjetje odločilo za večje investicije, pa bo potem ves kolektiv glava bo- lela, ker bi enak končni uspeh morda lahko dosegli po cenejši poti, če bi namesto grandmanije prevladala zdrava pamet?

● kako bo, če bodo kolektivi še naprej z lastnimi sredstvi silili v razširjeno reprodukcijo, ob tem pa pozabljali na standard svojih delavcev, njihove zasluge, pri- pravljenost za boljše delo itd.?

● skratka, kako bo, če bo ta- ka, drugače ali spet drugače. — Odgovor na to vprašanje morajo vedeti in dati vsi člani kolektiva, ko se o čem odloča. Kot že re- čeno, pa nikakor ne bi bilo prav, če bi o tem, sicer verjetno res po najboljše lastni vesti, odločali sa- mo tisti, ki so slučajno strokov- njaki za te zadeve.

MILAN GOVEKAR

OB OSNUTKU NOVEGA ZAKONA O ZDRAVSTVENEM VARSTVU IN ORGANIZACIJI ZDRAVSTVENE SLUŽBE V SLOVENIJI

Prosto si bomo izbirali zdravnike

Pravico do proste izbire zdravnika in zdravstvenega zavoda daje državljanom osnutek zakona o zdravstvenem varstvu in organizaciji zdravstvene službe v LR Sloveniji, ki ga je prejšnji ponedeljek sprejel svet za zdravstvo LRS.

Ali je pri nas možno uvelja- viti prosto izbiro zdravnika ali ne, je bilo bistveno vprašanje, o katerem so največ razpravljali ob pripravah osnutkov novega za- kona. Mnenja so bila deljena. Največ ugovorov se je sklicevalo na premajhno število zdravnikov in pa na to, da bi prosta izbira zdravnikov povzročila samo zme- do v zdravstveni službi. Potlej — so sodili nekateri — ne bi imela družba nikakšnega pregleda nad obolenostjo, skratka, zdravstvene statistike ne bomo več imeli in podobno. Seveda, če gledamo na

zdravstvo skozi prizmo admini- strativnih oblik, ki so bile značil- ne za dosedanjio organizacijo zdravstvene službe, so ugovori razumljivi. Potrebno je bilo torej spremeniti organizacijo in posta- viti nove temelje našemu zdrav- stvu. To je bilo storjeno z novim zveznim zakonom o zdravstvu, ki je uveljavil bistvene spremem- be na tem področju. Osnutek na- šega republiškega zakona temelji prav na teh načelih, ki prinašajo v naše zdravstvene ustanove nov veter. V novih pogojih, ob novih odnosih med zdravstvenimi de- lavci in zavodi na eni strani in državljani, organi oblasti in za- vodi za socialno zavarovanje na drugi strani pa ne le omogočajo, temveč celo terjajo prosto izbiro zdravnikov.

Morda res ne bo moč povsod takoj uveljaviti te pravice. Kako bi tudi izbral zdravnika, če je v kraju en sam zdravnik? Toda takšnih krajev je vse manj, zakaj bi torej zaradi izjem kratili ve- čini pravico, katero si želi in jo bo lahko tudi uveljavila? Konec koncev tako osnutek zakona o zdravstvu kot novi zakon o zdravstvenem zavarovanju spod- bujata državljanke in zdravstvene delavce, da si prizadevajo za hi-

trejši razvoj zdravstvenega omrež- ja v vseh krajih.

Državljan naj si izbere zdrav- nika ali zavarbo po lastni presoji. Kjer koli bosta dopuščala organi- zacija in delo zavoda, naj si prosto izbira tudi druge zdrav- stvene delavce. Če ne bo zado- voljen s prvo ordinacijo, naj gre v drugo, tako naj si izbira tudi zdravstveno ustanovo.

Odsej bo vsak zdravnik in vsak zdravstveni zavod sprejel vsakega državljanca, če se bo tja zatekel po zdravstveno pomoč. Druga stvar pa je, kako se bodo zavarovalci dogovorili s svojim komunalnim skladom za zdrav- stveno zavarovanje, na kako ve- likem območju bodo stroške (na primer za potovanje k zdravniku) poravnali iz sklada, kdaj pa bo državljan plačal sam.

Uresnični princip proste iz- bire zdravnika daje državljanom močno vlogo pri izpolnjevanju zdravstvene službe. Že samo dej- stvo, da se bodo ljudje izogibali kakšnega zdravstvenega zavoda, bo dovolj močno opozorilo zdrav- stvenim delavcem, da nekaj ni v redu, pomenilo pa bo tudi zahte- vo, kje in kaj naj se izboljša ali uredi.

Prosta izbira zdravnika pa je le eno izmed novih načel, ki jih uveljavlja nov zakon in ki vsa skupaj zagotavljajo hitrejši raz- voj naše zdravstvene službe. Prav tako kot imajo vpliv na ta raz- voj neposredno državljanji — na to zakon računa — seveda lahko vplivajo nanj tudi sami zdrav-

stveni delavci. Razumljivo, če so za to zainteresirani. Prav zaradi tega se osnutek zakona bistveno razlikuje od Zakona o javnih uslužbencih, saj razen družbene- ga upravljanja zdravstvenih usta- nov uveljavlja tudi samoupravo zdravstvenih delavcev.

Organizacijo zdravstvene služ- be je namreč kazalo čimbolj vskladiti z našim družbenim raz- vojem; samoupravljanje v zdrav- stvu naj ne bi (vsaj daleč ne) za- ostajalo za razvojem delavskega upravljanja v gospodarstvu. Skrb zato se zrcali tudi v osnutku na- šega republiškega zakona o zdrav- stvu, ki je prav glede tega še po- polnejši od zveznega zakona.

Ne le, da bodo v manjših zdravstvenih ustanovah vsi člani kolektiva sestavljali upravni od- bor, temveč bodo lahko tudi manjše organizacijske enote več- jih ustanov izvolile svoje uprav- ne odbore. Še več! Če člani takš- ne enote ne bodo hoteli imeti predstavnškega upravljanja, bo- do pač vsi sestavljali upravni odbor in tako neposredno sodelo- vali v upravljanju.

Posebna odlika tega osnutka je, da ne uzakonjuje le neko stanje, temveč računa z razvojem in daje možnosti za tak razvoj. Načelno urejuje zdravstveno var- stvo in organizacijo zdravstva, dopušča pa, da bodo lahko pone- kod prej, drugod pozneje uvelja- vili najboljše zakonske možnosti. Kako — pa prepušča zdravstve- nim delavcem.

DANILO DOMAJNKO

DELAVSKA ENOTNOST

Ustanovljena 20. novembra 1942

List Izdaja Republiški svet ZSJ za Slovenijo

Glavni in odgovorni urednik

MITJA ŠVAB

UREJUJE UREDNIŠKI ODBOR: DORNIK PETER, GASPERSIC SONJA, MAVER MILAN, TRINKAUS VINKO, VOLČJ JANEZ. TEH- NICNI UREDNIK JANEZ SUSTER

List izhaja v uredniški povezavi z »Radom« — Naslov uredništva in uprave: Ljubljana, Kopitarjeva ul. 2, poštni predal 313 VI. tele- fon uredništva: 33 722 in 30 672 — Račun pri Komunalni banki v Ljubljani št. 600 705/1 83 — Posamezna številka stane 20 din — Naročnina je četrletna 250, polletna 500 in letna 1000 din — List tiska CZP »Ljudska pravica« — Poština plačana v gotovini

Pogumneje po začrtani poti

Tudi v gradbeno-industrijskem podjetju »Gradis«¹ že dlje časa razpravljajo o decentralizaciji samoupravljanja in o prenosu pristojnosti na obratne delavske svete (zdaj jih imajo 13) oziroma še dalj, na ekonomske enote, ki jih je zdaj 86. Zanimivo je, da nihče v podjetju v načelu temu ne nasprotuje, pač pa so toliko bolj deljena mnenja, kako naj bi te zadeve uredili v praksi. Mnogim namreč ni pogodu predlog sindikalnega odbora podjetja, naj bi obratni delavski sveti imeli določene stvarne pristojnosti tudi glede osnovnih in obratnih sredstev ter amortizacije, temveč pravijo, da je dovolj, če centralni delavski svet podjetja prepusti obratnim delavskim svetom vse pravice v zvezi z odločanjem o razdeljevanju osebnih dohodkov. Vsi tisti, ki tako pravijo, v podjetju pa jih ni ravno malo, so namreč prepričani, da bi obratni delavski sveti, če bi upravljanje in odločanje v podjetju preveč decentralizirali, kratko malo »raznesli«² podjetje.

Gre za mnenje, ki je — milo rečeno — precej privlačeno za lase. Ob takem govorjenju se namreč človek vpraša, kdo je tisti, ki ustvarja sredstva in odstopa del teh sredstev za skupne potrebe. To so ekonomske enote, gradbišča in gradbena vodstva tega podjetja, ne pa kdorkoli drug. Razen tega pa sindikalni odbor podjetja predlaga, naj bi v podjetju tudi poslej imeli centralizirane nekatere najvažnejše posle, tako na primer perspektivno politiko razvoja »Gradisa«³, imeli naj bi skupno težko mehanizacijo (posamezne enote bi si jo lahko izposojale tudi drugod, če bi bila tam cenejša) in oddelke za pripravo dela, analitsko službo in sektor za pospeševanje gradbeništva (uvajanje sodobnih metod gradnje); razen tega bi moral »Gradis«⁴ kot celota imeti skupno kontrolno službo in arbitražno sodišče, skupno naj bi urejali nekatere vprašanja (da bi podjetje prišlo do stalnega, zlasti strokovnega kadra), razen tega naj bi dosegli — tudi s skupnimi močmi — izražati lastne cene podjetja. Za vse te skupne potrebe podjetja bi, tako sodi večina v podjetju, obratni delavski sveti prispevali točno določene (fiksne) zneske, medtem ko je zdaj ravno nasprotno: posamezna gradbena vodstva (ki imajo svoje obratne delavske svete) namreč prispevajo za skupne potrebe podjetja določen odstotek realizacije na svojem področju. Če bodo v »Gradisu«⁵ storili tako, kot predvidevajo, bo moral centralni delavski svet sprejeti tudi poseben proračun finansiranja skupnih potreb podjetja, medtem ko bo obratnim delavskim svetom omogočeno, ker bodo vnaprej vedeli za svoje obveznosti, še bolj nemoteno gospodarjenje s sredstvi, ki jih ustvarjajo.

Tako nekako naj bi v »Gradisu«⁶, po predlogu sindikalnega odbora, uredili te zadeve. Gotovo je, da se bodo o vsakem predlogu posebej še večkrat temeljito pogovorili.

NAGRAJEVANJE — STVAR OBRATNIH DELAVSKIH SVETOV

Do kakšne stopnje pa so že zdaj decentralizirali upravljanje in odločanje v podjetju?

Pred kratkim je bila v poštenskem domu »Gradisa«⁷ na Pohorju seja centralnega delavskega sveta podjetja, ki je odločil, naj obratni delavski sveti v prihodnje samostojno urejajo vse

posle v zvezi z nagrajevanjem. Pri svojem delu so omejeni le v toliko, da se morajo držati načelnih določil pravilnika o razdeljevanju osebnih dohodkov in pravilnika o ekonomskih enotah, ki ju bo — ko bodo znani novi gospodarski instrumenti, pripravil in potrdil centralni delavski svet.

Kaj določata osnutka omenjenih pravilnikov? V pravilniku o razdeljevanju osebnih dohodkov je poudarjeno, da se osebni dohodek ustvarja na podlagi vsake gospodarske enote, torej na področju sedanjih gradbenih vodstev. Za vsako enoto bo izračunan njen dohodek, ki ga bo ta potem sama razdeljevala tako, kot bi bila samostojno podjetje, seveda z omejenimi omejitvami glede osnovnih in obratnih sredstev ter amortizacije. Del teh sredstev naj bi zdaj, v prehodnem obdobju zbiral v skupni blaginji podjetja (za dograditev poštenskega doma, ki bo za vse »gradisovce«⁸, za gradnjo stanovanj v tistih enotah, kjer jih doslej še niso gradili, za pomoč sindikalni, mladinski organizaciji itd.). Vendar pa to prehodno obdobje v osnutku pravilnika ni točneje opredeljeno, koliko časa naj bi trajalo. Tako dobljeni čisti dohodek bi vsaka enota razdeljevala med sklade (za zdaj gre v glavnem za sklad skupne porabe) in osebne dohodke.

V pravilniku o ekonomskih enotah (ali, kako tudi pravijo v podjetju, v pravilniku o gibljujem delu osebnih dohodkov) pa je rečeno, da so OD⁹ tisti, ki ustanavljajo ekonomsko enoto, če so za to podani vsi pogoji. Kakšne so te ekonomske enote (n. pr. gradbišča za isto ograjo, ali pa skupine delavcev, mizarjev, tesarjev, zidarjev itd.) tudi odločajo obratni delavski sveti. Za vsako ekonomsko enoto bi moral ODS določiti lastno ceno in sicer v takšnih okvirih, da kolektiv take enote (ki voli svojega predsednika, sicer pa v celoti predstavlja svet te enote) lahko gospodari. Kolektiv ekonomske enote razdeli medse pretežni del razlike med planirano lastno ceno in tisto ceno, ki jo je dejansko dosegel. Obratnava naj bi vsake tri mesece. O razliki med lastno ceno in prodajno ceno pa odloča obratni delavski svet (če gre za presežek na njegovem področju), oziroma cen-

tralni delavski svet, ki razdeli kot posebno stimulacijo (kadar je upravičena) med obratne delavske svete del tistih sredstev, ki so jih le-ti od svojega presežka namenili za skupne namene podjetja.

Oba pravilnika, kot je razvidno, res zelo načelno določata pristojnosti obratnih delavskih svetov, oziroma ekonomskih enot na njihovem področju. Gotovo pa je da bi tudi v takih načelnih določilih moralo biti povedano vsaj to, koliko časa bo na primer trajalo prehodno razdobje, ko ODS prispevajo za začeta skupna dela, v kolikšnih odstotkih je obratni delavski svet, kot predstavnik skupnosti ekonomskih enot na določenem področju, udeležen pri uspehu vsake enote (ki tega, glede na samo organizacijo dela, popolnoma sama res ni dosegla), oziroma, koliko svojega presežka prispevajo skupnosti ekonomskih enot za skupne potrebe podjetja in za stimulacijo vodilnih strokovnjakov podjetja. Pojasnilo, češ da se bodo o teh zadevah sproti pogovarjali, je namreč precej enostransko. Taksi dogovori so močni tudi tedaj, če so v pravilnik vnesena vsaj okvirna določila (najmanj toliko % itd.), kajti le tako je obratnim delavskim svetom zagotovljena določena stopnja samostojnosti pri delu. V nasprotnem primeru pa tako dogovarjanje lahko vpliva dejansko na to, da so »dogovori«¹⁰ vsiljeni, oziroma da decentralizacija upravljanja in odločanja ostane v glavnem na papirju.

TAKO V NAČELIH, V PRAKSI PA DRUGAČE

Pravzaprav se je nekaj takega že dogodilo. Centralni delavski svet je namreč na omenjeni seji sprejel enotna, oziroma »načelna«¹¹ določila glede nekaterih elementov cenikov del in vrednotenja delovnih mest. Če je določil, kakšne naj bodo urne tarife postavke za delavce in te postavke predstavljajo osnovo za spremembe sedanjih cenikov del (norm in akordov), vse prav in v redu. Toda CDS je obenem določil, kakšno tarifno postavko ima lahko delavec, ki zaseda takšno ali drugačno »uslužbenško«¹² delovno mesto, v kateri koli je organizacijski enoti podjetja. Če pustimo vstran, da bodo zdaj v vseh enotah »Gradisa«¹³ iskali nova oziroma korigirali sedanja merila dela za vse zaposlene in na ta način po svoje urejali politiko razdeljevanja osebnih dohodkov, so obratni delavski sveti vendarle omejeni v tem, kako bodo stimulirali vodilne kadre na svojem območju, od katerih je — kot vemo — v marsičem odvisen uspeh posameznih enot in s tem podjetja v celoti. Velja namreč omeniti, da »Gradis«¹⁴ dela v različnih krajih Slovenije, kjer obenem z njim delajo tudi druga, morda celo »domača«¹⁵ podjetja. Ob vsem tem pa predpisi, kakšno postavko ima lahko ta ali oni strokovnjak, ki mu v sosednjem podjetju, če je sposoben, še kako radi ponudijo precej višjo stalno postavko, najbrže res ni najboljša rešitev. Res

je, da so ti delavci, oziroma »uslužbenci«, še posebej stimulirani z deležem, ki ga dobe na račun uspeha svoje enote, oziroma uspeha celotnega podjetja. Toda prav isto dobo tudi drugod. Ob vsem tem pa se kaže še nova nevarnost. Medtem ko so mnoga druga podjetja v minulem letu utrdila sistem ekonomskih enot, so v »Gradisu«¹⁶ te enote vpeljali precej površno. Posledica tega pa je bila, da so strokovnjaki začeli odhajati iz podjetja, kajti drugod so jim nudili višje zaslužke, saj so ekonomske enote v teh podjetjih (na primer v »Tehniki, pri »Slovenija ceste«¹⁷ itd.) zaposlenim dajale veliko stimulacijo, pri »Gradisu«¹⁸, kjer so bili normativni na hitro in slabo postavljeni, pa tega ni bilo. Zato je moral CDS podjetja med letom sprejemati različne izravnalne faktorje, da je kolikor toliko uspešno uravnil zaslužke na svojih gradbiščih, da je v glavnem zajezil odhajanje strokovnjakov, pa tudi ostalih delavcev. Prav zato, da bi enake slabosti preprečili tudi v letošnjem letu, pa je CDS zdaj — med drugim — potrdil enotne tarifne postavke za posamezna delovna mesta, ki so takšne, da so v skladu s postavkami drugih podjetij; z delovanjem pravilnika o ekonomskih enotah pa naj bi — ko bo izdelan — dosegli še dodatno stimulacijo tudi za strokovnjake, saj dosedanj način nagrajevanja zanje res ni bil spodbuden.

Morda se bo komu zdelo nepotrebno tako podrobno naštevaje, kaj so v podjetju naredili zdaj, da bi popravili tisto, kar niso storili istočasno kot »konkurenca«. Pa je opis takih težav vendarle potreben. Gre namreč za to, da je iz omenjenega razvidno, da se bodo morali v »Gradisu«¹⁹ še precejkrat pogovoriti, preden bodo tudi v praksi izpeljali že sprejeti sklep, da obratni delavski sveti samostojno urejajo nagrajevanje na svojem področju. Zato bodo — kot rečeno — morali pohiteti tudi s pripravljanjem manjkajočih elementov, ki so potrebni za obračun (na primer lastna cena itd.). Po vsem tem, če ne vzporedno, pa bo morala teči razprava o tem, kaj bi v podjetju še lahko decentralizirali, kako bi uredili odnose, kakšne dejanske pristojnosti bi imeli obratni delavski sveti tudi glede osnovnih in obratnih sredstev ter amortizacije. Samo od tega, kako hitro bodo v »Gradisu«²⁰ uredili te zadeve, pa je odvisno, kako bo podjetje uspevalo v prihodnjem razdobju, kakšni bodo zaslužki in standard delavcev v tem podjetju. Z decentralizacijo upravljanja naj bi tudi v tem podjetju materialno zainteresirali slehernega člana kolektiva, da bi razmišljal o možnostih, kako bi podjetje, in z njim on sam, bolje uspevalo. Če pa je tako, ni razloga za izgovarjanje, da so stvari, če so načelno postavljene, drugačne, kot v praksi. Smoter kolektiva je, da bi bolje gospodarili, ustvarjali več dohodka; za tak namen pa ne sme biti žal nobenega truda.

M. GOVEKAR

SKUPŠČINSKI POROČEVALEC

NOVO OBDOBJE

Skupščinski prostori so spet prazni. Veren statistik bi naštel v minulih tednih na tisoče izgovorjenih besed, vendar s tem ne bi mogel osvetliti pomena razprav, tako na zasedanjih skupščinskih odborov kot tudi na letošnjem prvem plenarnem zasedanju Zvezne ljudske skupščine. Ni pretirana trditev, da je bilo to zasedanje Zvezne ljudske skupščine eno najpomembnejših v zadnjih desetih letih. Pred desetimi leti so ljudski poslanci izglasovali zakon o delavskem samoupravljanju. Tokrat, v terek in sredo, pa so ljudski poslanci sprejeli vrsto zakonov in drugih predpisov, ki uveljavljajo novo obdobje socialističnega razvoja naše dežele. To novo obdobje se začneja s spremembami v sistemu delitve dohodka gospodarskih organizacij, politiki cen, kreditnemu mehanizmu in organizaciji bank kot tudi z drugimi sprejetimi gospodarskimi ukrepi. Vse te uveljavljene spremembe bodo okrepile materialno osnovo kolektivov in komun in omogočile nadaljnji demokratični razvoj našega družbeno političnega in gospodarskega sistema s tem, ko je uveljavljena pravica delovnih ljudi, da samostojno razdeljujejo dohodek, ustvarjen s svojim delom, in sicer po načelu razdeljevanja po delu.

Nove pravice so seveda tesno povezane z novimi dolžnostmi delovnih kolektivov, z večjimi odgovornostmi. Tovariš Mijalko Todorovič je v zaključku svojega ekspozicije, ko je razložil predložene spremembe gospodarskega sistema, opozoril na trenutno najosnovnejše naloge delovnih kolektivov v proizvodnji, transportu in prometu s tem, ko je dejal, da leži na njihovih ramenih poglavito breme in odgovornost in da bodo kolektivi sami tudi najbolj čutili sadove reform. Da bodo ti sadovi reforme prišli res do izraza, naj delovni kolektivi:

- izdelajo in pošljejo na trg čimvečje količine blaga in
- dosledno uveljavljajo tisto politiko cen, o kateri smo se medsebojno docela sporazumeli, da preprečijo v teh prvih prehodnih dnevih vsak kratkoviden poskus sebičnih in drugih negativnih elementih, predvsem pri sebi, v svojih panogah in združenjih, ker bo to navsezadnje vendarle zadelo samo te kolektive.

Ljudska skupščina je sprejela 32 zakonov in odlokov in tudi odlok o potrditvi uredb Zveznega izvršnega sveta. Član ZIS Nikola Minčev je obrazložil, kako bo poslej urejen bančni in kreditni sistem.

V NASLEDNJI ŠTEVILKI »POGOVORI 61«²¹ BOMO OBJAVILI EKSPOZEJE ČLANOV ZIS TOVARIŠA MIJALKA TODOROVICA IN NIKOLE MINČEVA. OBJAVILI BOMO TUDI TISTI DEL REFERATA TOVARIŠA MIHE MARINKA NA KONGRESU SZDL SLOVENIJE, KI GOVORI O KOMUNALNI UREDITVI, RAZEN TEGA PA BOMO V »POGOVORIH«²² RAZLOŽILI TUDI OSNOVNA NAČELA NOVIH ZAKONOV IN ODLOKOV, KI UREJAJO DELITEV DOHODKA MED PODJETJEM IN SKUPNOSTJO IN ZNOTRAJ PODJETJA.

Ljudski poslanci so na skupščinskem zasedanju sprejeli tudi zakone in odloke, ki zboljšujejo položaj upokojujencev in invalidov in drugače urejajo položaj gospodarskih organizacij v gozdarstvu, kmetijskem združništvu in podobno. Tokrat samo o osnovnih načelih nekaterih sprejetih zakonskih predpisov.

Z zakonom, ki dopolnjuje pokojninsko zavarovanje, bodo:

- zvišane pokojnine povprečno za 15 odstotkov
- stare pokojnine bodo vsklajene z novimi
- uveljavljeno je drugačno izhodišče za izračun novih pokojnin.

Sprejeti so bili odloki o novi obrestni meri, za katero se smejo pogoditi banke ter o kazenski stopnji. Dalje, o višini obveznih rezerv in spremembah rezerv v bankah. Sprejet je bil zakon o podaljšanju mandata delavskih svetov (kot smo že poročali, bodo redne volitve leta 1962). Uveljavljen je zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o reorganizaciji zdravstvene službe. Spremembe temeljnega zakona o štipendijah omogočajo, da štipendije svobodno določajo gospodarske organizacije same, glede na svoja razpoložljiva sredstva in potrebe. Sprejet je odlok o dohodku zveznega družbenega sklada za šolstvo v letu 1961. Nadalje je spremenjen in dopolnjen zakon o odlikovanju. Dopolnjene so tudi določbe o stopnjah prispevka za socialno zavarovanje. Sprejet je zakon o spremembi zakona o zveznem proračunu za leto 1961 in uveljavljene so spremembe in dopolnitve zveznega družbenega plana za leto 1961.

Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o delovnih razmerjih, drugače ureja oblikovanje in razdeljevanje osebnih dohodkov, delovni čas, počitek in dopuste in sklenjevanje ter odpovedovanje delovnih razmerij.

Odlok o spremembi ravni tarif za prevoz potnikov na progah Jugoslovanskih železnic določa, da bodo tarife večje za 15 odstotkov, v blagovnem prometu za 12,7, v zračnem prometu za 15 do 20 odstotkov, v cestnem prometu za približno 15 odstotkov za potniški prevoz, za blagovni pa od 8 do 15 odstotkov. Za 15 odstotkov bodo zvišane tarife tudi v rečnem prometu.

Z zakonom o vojaških vojnih invalidih so zvišane invalidnine. Zvišana bo tudi pomoč družinam, če njihovi redniki služijo kadrovski rok. Ta pomoč znaša najmanj 1550, največ pa 9000 dinarjev. Z uredb Zveznega izvršnega sveta je pooblaščen zvezni državni sekretariat za blagovni promet, da skupno z drugimi organi določi, katere gostinske, gospodarske organizacije, bodo morale uvesti postrežnino in tudi kakšna bo višina postrežnine. Za postrežnino določeni znesek bo vkalkuliran v ceno gostinskih storitev.

P. D.

Poslovna morala in cene

NA TISKOVNI KONFERENCI, KI JO JE SKLICALA OKRAJNA TRGOVINSKA ZBORNICA V LJUBLJANI, SMO ZVEDELI: GREŠNI KOZEL PODRAŽEVANJA NI TRGOVINA, AMPAK INDUSTRIJA. NAŠTELI SO NAM CELO VRSTO TOVARN, KI SO PODRAŽILE SVOJE PROIZVODE IN NAČELO RAZLIKE MED STARIMI IN NOVIH CENAMI. TOLIKO V VEDNOST, SO NAM REKLI OB KONCU, DA NE BOSTE USTVARJALI NAPAČNEGA JAVNEGA MNENJA (!).

Ce bi tole vest iztrgali iz celotnega dogajanja v okviru podraževanja, bi navsezadnje res naprtili vso krivdo industriji. To pa ne bi bilo pošteno, ker ima tudi trgovina precej masla na glavi v zvezi z maržami in rabati. Oboje se namreč da imenitno izkoristiti za povečevanje dohodka in slepcev potrošnikov.

Da ne bomo krivični: vemo, da trgovina potrebuje sredstva za modernizacijo prodaje, za dvigovanje življenjske ravni svojih uslužbencev, toda zbira naj jih pošteno.

Zakaj so trgovci šele zdaj obtožili industrijo zaradi podraževanja? Stvar je jasna. Njihove marže so izračunane v procentih. Čim dražje je blago, ki ga odpuščajo, tem večji je pribitek in njihov zaslužek (ob enaki marži!). Resda so se včasih odpovedali temu neupravičenemu povečevanju lastnih dohod-

kov in cen niso zvišali, toda kaj so storili, da bi zajezili podraževanje proizvajalcev? Nič. Šele zdaj, ko tudi njim očitamo špekulativnost, so v lastno obrambo — ne v obrambo potrošnikov — prišli z besedo na dan.

Tovarna emajlirane posode je po Novem letu ukinila 6% rabat pri prodaji svojih izdelkov. Posledica tega: podražitev posode v nadrobni prodaji. Mahinacije na poti iz tovarne do potrošnika je odkrila šele tržna inspekcija. Detajlisti so sami naročili blago v tovarni in tudi sami hodili ponj, trgovsko in uvozno podjetje Metalka, pooblaščen distributer te tovarne, je za svojo papirnato funkcijo vleklo 3% rabata, druge tri procenke pa je veličodno puščalo detajlistom. Po ukinitvi rabata Metalka ni odstavila svojega piskečka. Detajlisti ji morajo plačevati za umišljeno posredovanje 3% marže.

Trgovina na drobno ima torej v rokah tehne argumente za podražitev posode. Preseneča pa, da javno ne protestira proti poslovnim nemoralni Metalki. Je tega res kriv samo strah, da zaradi zamere ne bi več dobivala posode? Kaj pa naj bi Metalka počela z njo, če je ne bi detajlisti pokupili? In kaj bi počeli z njo v Tovarni emajlirane posode, če je pooblaščen distributer ne bi mogel razpečati? Strah detajlistov bi bil odveč, če bi enotno zavrnili Metalkino posredovanje, čeprav ima Tovarna emajlirane posode monopolni položaj v tej proizvodnji in še zdaleč ne more pokriti potreb. Zanimivo je, da se niti zdaj detajlisti ne upro grosistovemu zaslužkarstvu, ko je Tovarna emajlirane posode ponovno priznala kupcem 6% rabat. Metalka bo za pisanje faktur spet dobivala 3% rabat, detajlisti pa 3%, čeprav bodo sami naročili in prevzemali blago. V tem primeru je samo tovarna pokazala dobro voljo, da zajezijo poviševanje cen. Trgovci pa se ravnaajo po tistem pregovoru: »Vrana vrani...«²³ Posode ne bodo podraževali, to ne, poceniti pa je tudi ne bodo mogli, ker se niso znebili Metalkinega piskečka.

Zdi se, da je tudi izgovarjanje nekaterih trgovskih podjetij, češ da so njihovi komercialisti neupravičeno povišavali marže, jalovo. Komercialna politika podjetja ni stvar enega samega človeka z uprave, ampak vsega kolek-

tiva, ker je od nje odvisen poslovni uspeh. S takšnim opravičevanjem trgovina dokazuje dvoje: prvič, da samoupravni organi ne razpravljajo o eni svojih glavnih nalog — o komercialni politiki in zato tudi ne odločajo o njej, drugič pa, da trgovska podjetja ne mislijo na potrošnika pri določanju cen, ampak samo na svoj lastni žep. Nema-ri bi se plaz podraževanja že pred meseci zajezil, če bi delavski sveti trgovskega podjetja zahtevali, da jim komercialisti vsako predvideno podražitev obrazložijo, zlasti če so jo sami zvarili s poviševanjem marže. In kaj bi bilo nepoštenega, če bi delavski svet trgovskega podjetja poprosil tovarniške samoupravne organe, naj ugotove, čemu se je to ali ono blago podražilo? Konec koncev podraževanje zadene tudi tovarniške delavce, prav tako kakor prodajalce po trgovinah, ki z nami vred kupujejo industrijske proizvode.

Toda žal je naša trgovina še daleč od tega. O poviševanju in zniževanju cen odloča upravno vodstvo. Prodajalci in poslovodje posameznih poslovalnic dobe sporočilo, da morajo čez noč opraviti inventuro, naslednjega dne pa jim z uprave sporoče nove cene za — stare zaloge. Ob takšnem poslovanju potrošniki težko verjamemo, da trgovska podjetja ne bodo več špekulirala pri cenah.

Dalje: trgovska podjetja nabavljajo po tovarnah nekurantno blago in izdel-

ke druge do četrte kategorije po znižanih cenah. Prodajalcem pa naroče, naj napišejo nanj regularno ceno prve kategorije, jo prečrtajo in s še večjimi številkami označijo popust. Kaj ima to skupnega s poslovno moralo in z naklonjenostjo do potrošnikov? Milo rečeno gre za potegavščino na račun potrošniške nevednosti, če že ne za kaj več, kar sodi pod kazenski zakon. Ob razkrinkavanju takšnih sleparij pa ne trpi samo ugled komercialistov, ki jim trgovska podjetja pripisujejo krivdo, ampak ugled celotnega kolektiva. Mar ni tudi to dokaz, da bi delavski sveti trgovskih podjetij morali spremljati in budno nadzorovati politiko prodajnih cen?

Družbeno upravljanje se je v trgovini prav tako slabo izkazalo pri oblikovanju cen kakor v proizvodnji. Zdaj, ko je mera podraževanja prekipela, so se tovarniški samoupravni organi razgibali in popravljajo napake upravnih uslužbencev. Nižajo cene in uvajajo razne bonifikacije (casso sconto, rabat, franco prevzemna postaja), ki so jih zadnje čase odzule. Trgovska podjetja pa, namesto da bi iskala možnosti za zniževanje cen in zahtevala od tovarn pojasnila o podražitvah ter javno obsojala neupravičene podraževalce, hladno ugotavljajo: Podraževanja nismo krivi mi, ampak proizvajalci.

MARIOLA KOBAL

Moj kolektiv

Pod tem naslovom smo pred tedni napisali hvalo kolektivu Intertransa. Zavzeli so se za svojo uslužbenko, ki je začela v zasebnem življenju v tragično okoliščino: imela je sina na mrtvaški postelji. Kolektivu ji je nudil pomoč. Bil je primer človekoljubnosti in razumevanja za človeka.

Zgodilo se nam je, kot se zgodi tudi dobremu pevcu: pri visokem C se nam je izgovarjala zapletla in tako je bilo nekaj besed dvoumno izgovorjenih, med njimi tudi beseda o devizah. Pa so se našli ljudje, ki niso videli v napisanem priznanju, temveč so škodoželjno udarili: »Aha, kaj pa je tole z devizami...«

Nič. Deviz ni bilo. Bila pa je pomoč. Predvsem moralna pomoč in pomoč, kakršna je človeku potrebna (akontacija na mesečne dohodke in zbiralna akcija za pogreb). Torej nekaj častnega, nekaj kar je lahko za zgled, kako je treba dejavno uresničevati načelo, da bo človek človeku predvsem — človek.

Tistim, ki so namerno ali nenamerno mežikali, pa tole: V NAŠEM ŽIVLJENJU NI HUMANOST LE PRAZNA BESEDA, TEMVEČ DEJAVNA, UČINKOVITA PRAKSA. IN NASPROTJE TEJ PRAKSI JE BREZ DVOMA TO, ČE NEKDO V PLEMENITIH POBUDAH BRŠKA ZA NEPLEMENITIMI NAGIBI.

Najprej: potniki

Popoldanski avtobus na redni progi: Ljubljana—Maribor. Sofer vozi zanesljivo in naglo, točno po voznem redu. V lepem sobotnem dopoldnevu se je prijetno voziti ob spremljavi glasbe in z mislijo na nedeljski počitek.

Pri Vojniku se cesta vzpenja. Sofer menja brzino, v motorju nekaj hrešči. Motor rjove, koleša se ustavljajo. Tehnična okvara. Sofer pregleduje motor, potem se posvetuje s sprevoznikom. Nenadoma ni nikjer več sprevoznika. Ko se čez čas vrne, potolaži neudakane potnike:

»Potrpite, prosim, avtobus je pokvarjen. KMALU BO PRIŠEL DRUGI.«

Res je bilo treba čakati. Toda to nevednost je odtehtala pozornost, da je bilo najprej poskrbljeno za potnike. Sprevoznik je tekel do prvega telefona in poklical pomoč. Hitro je prišla. Potniki so kmalu pozabili na nevednost zamudo, niso pa pozabili na prizadevnega sprevoznika in na soferja, ki sta najprej mislila nanje in šele potem na popravilo avtobusa. Lepo.

Vse na mah

To pot smo se na zboru volivcev — pogovarjali Ljudski odbornik je pustil tmenar govorniški oder, sedel je med nas, volivce; ter nam pripovedoval to in ono.

Poslušali smo. Bilo nas je le neznatno število, ki je gledalo še neznatnejše v odločno preveliki dvorani.

O čem je bila beseda?

No, o tem pač, kaj vse bomo zgradili v naši občini, da bo vsem skupaj lepo in prav.

Železniško vozlišče...

Trg revolucije...

Nekaj hotelov, nekaj ulic, nekaj križišč...

Poslovni center, vrsto stanovanjskih hiš...

Tako, in to bi bilo nemara vse, kar moramo zgraditi v naši občini. Ko bo to zgrajeno — čez pet let! — bo naša občina dokončno urejena in nam ne bo treba več graditi. Prav ničesar. Gradili bodo lahko drugi, okoli nas.

Pomenek je bil res prisrčen. Razgaljal je dobro voljo, navdušenje, predstavo o bodočnosti. Čez pet let. O sredstvih, ki jih bomo v ta namen morali ustvariti, se nismo kdo ve kaj pogovarjali. Kakopak, znabiti, da bi ugotovili, da nam ne bo pri vseh načrtih prav nič ostalo za standard. Saj smo rekli — vse na mah!

Da. Čez pet let. In kaj potlej? Nemara bi pa le nekaj od predvidenega preložili, nekaj načrtov, pa nekaj naporov; saj poznamo tisto o velikih očeh in o velikih žlicah!

Moreča negotovost

Pred skoraj dvema mesecema je prišlo pri »Figovcu« do hudih besedi. Nepremišljenih. Zaljubljenih. Spor je nastal med upravnikom in kolektivom. Kolektiv je pri »Figovcu« delavski svet, saj ne šteje več kot 31 članov. Spor je nastal zaradi malenkosti. V vrtincu besedičenja ni nihče našel pravega jezika, s katerim bi se lahko pogovorili.

Vsi skupaj so se obrnili na posebno komisijo Občinskega sindikalnega sveta Center. Može v komisiji so sklonili glave nad obtožnico kolektiva in nad zagovorom upravnika. Toda odsihob je pretekel že poldrugi mesec, odgovora, sodbe pa ni od nikoder.

Kolektiv se počuti dokaj neprijetno. Vsi. Strežno osebje, moči v kuhinji, v upravni pisarni... Neprijetno se počuti tudi upravnik, kriv ali nekriv! Podal je ostavko na delovno mesto. Posle sicer še opravlja, prav gotovo pa ne z navdušenjem in zadovoljstvom.

Potemtakem? Takšne neprijetnosti bi nemara lahko opravili v kolektivu. Če že ne, bi jih morale neprimerno hitreje, odločneje reševati zadevne komisije. Oboje zavlačevanje je vzrok moreči negotovosti. Člani kolektiva zapuščajo podjetje. Nevzdržno vzdruže kvari kakršno koli prizadevanje za boljše delovne odnose, za boljše gospodarjenje!

Kaj torej čakamo?

D. KRALJ

H KRONIKI TEGA TEDNA SO PRISPEVALI:

1. Intertrans — Ljubljana
2. SAP — Ljubljana
3. Volilna enota — Poljane
4. Figovec, Ljubljana

»Greh« soferja Zdravka Matka

Klobčič se je začel odvijati v resnici šele tedaj, ko je sofer Zdravko Matko na sodišču izgubil pravdo s svojim podjetjem.

Matko je imel advokata, toda kaj je to zaleglo! V odločbi o odpovedi je pisalo »Odvečna delovna sila«. Sodišča ni zanimala »moralna plat« spora. Presojalo je le dejstva in Zdravko Matko, sofer trgovskega podjetja »Merx« v Celju, se je znašel na cesti, z izgubljeno tožbo in hudo žalitvijo. Vedel je, da tisto kar piše v obrazložitvi odpovedi, ne drži. Bil je trdno prepričan, da so ga odpustili samo zato, ker se je upal kritizirati nepravilnosti svojega šefa.

Vrnil se je v podjetje in poprosil sindikalno podružnico za pomoč. »Sklep o tvojem odpustu je sprejel delavski svet,« so mu rekli tovariši iz izvršnega odbora. »Ti veš, da je šel tvoj avto v generalno popravilo in da si zato odveč.«

Zdravko Matko se ni sprijaznil s tem odgovorom. Zelo dobro se spominja tistega jutra, ko je njegov pomočnik zamudil na delo in ko je prišlo do prepira. Šef garaže Arnič je zmerjal Zdravkovega pomočnika, ne da bi ga sploh vprašal, zakaj je zamudil, ta pa je zamudil upravičeno: na kolesu je imel okvaro.

Zdravko Matko je bil prepričan, da šef garaže nima prav, ko tako zmerja njegovega pomočnika. Zato se je vstopil preden reče: »Tvoje ravnanje ni pravilno. Čas je že, da začneš z ljudmi delati drugače!«

Pet dni zatem je Zdravko dobil odločbo o odpovedi, v kateri je pisalo »odvečna delovna sila«.

Tako se je ta reč začela pred osmimi meseci.

JALOVI SESTANKI

Toda vzlic razsodbi sodišča in odgovoru izvršnega odbora je bil sofer Zdravko Matko trdno prepričan, da je pravica na njegovi strani. Zato se je obrnil za pomoč na občinski sindikalni svet.

Svet je tedaj imel »polne roke dela« z uvedbo novih oblik delitve dohodka, vendar sta predsednik in sekretar Zdravku obljubila, da bosta storila vse, da bi stvar razčistili. Že naslednji dan sta šla v »Merx« in se sestala s člani izvršnega odbora podružnice in delavskega sveta.

Ta sestanek ni rodil pravih sadov. Ker sta bila navzoča direktor podjetja in šef garaže, so delavci govorili malo. Toda predsednik in sekretar sveta sta vendarle lahko ugotovila, da so komaj štirinajst dni po odhodu Zdravka Matka iz podjetja nastavili dva nova delavca.

Očitno je bilo, da Matka niso odpustili kot »odvečno delovno silo«. Predsednik in sekretar občinskega sindikalnega sveta sta zato sklenila, da bosta vrtala dalje. Vnovič so imeli sestanek v »Merxu«, nato še enega in še tretjega — a vse zaman. Tisti, ki so največ vedeli, so neradi spregovorili. Nedvomno so se bali, da se jim ne bo pripetilo tisto, kar se je zgodilo njihovemu tovarišu.

Tako se je Občinski sindikalni svet znašel pred problemom: kako sneti tancico s skrivnosti grozitičnega podjetja »Merx«.

GOVORE NEKOČ ZAPOSLENI V »MERXU«

Išoč odgovor na to vprašanje, sta predsednik in sekretar prišla na misel, češ če nečajo govoriti zaposleni v tem podjetju, bodo govorili tisti, ki so prejšnje čase delali v »Merxu«. Ti se nimajo koga bati.

Prelistala sta sezname, povprašala ljudi in izvedela: v Celju živi deset delavcev, ki so nekoč bili zaposleni v »Merxu«. Poklicali so jih na sestanek na občinski svet. Razen njih in Zdravka Matka so na sestanek prišli še predsednik okrajnega sindikalnega sveta, občinski inšpektor za delo, predstavnik trgovinske zbornice in, razumljivo, sekretar občinskega komiteja ZKS. Dnevni red sestanka je obsegal eno samo točko: Primer tov. Zdravka Matka.

»V »Merxu« sem delal enajst let,« je povedal Stane Obraz. »Iz podjetja sem šel sam, ker sem

videl, da v zadnjem času v tem podjetju človek ne more svobodno povedati tistega, kar misli... Z delom delavskega sveta nisem bil podrobneje seznanjen.«

Potlej se je oglasil Alojz Tominec:

»V »Merxu« sem bil član delavskega sveta in upravnega odbora, toda leto dni me niso vabili na seje.«

Vseh deset delavcev je spregovorilo na tem sestanku. In vsi so trdili, da so iz »Merxa« odšli, ker jim podjetje ni bilo všeč. Ni so jim bili po godu odnosi med ljudmi, grob odnos posameznih šefov do delavcev. V glavnem so potrdili tisto, kar je povedal tudi sofer Zdravko Matko.

Bolj kot vsi sestanki v podjetju, je ta razgovor v svetu prepričal predsednika in sekretarja, da je treba v »Merxu« razkrinkati tiste, ki to zaslužijo.

»Moramo iti do kraja,« so rekli v svetu in sklenili v »Merxu« izvesti referendum o odpovedi soferju Matku. Brez strahu pred maščevanjem, s tajnim glasovanjem bodo delavci, to je gotovo, povedali resnico. Toda, zgodilo se je nekaj, česar občinski svet ni predvidel: v »Merxu« so izvedeli za referendum, tudi tisti, ki so bili krivi za dajanje odpovedi in ti so sklenili izkoristiti referendum v svoje namene. Delavce so namreč začeli prepričevati, češ če podjetje izgubi spor, bo moralo Zdravku Matku plačevati ves čas, ko ni bil na delu. Ker pa Matko ne dela že osem mesecev, bi moral dobiti okoli 300 tisoč dinarjev. Od kod naj podjetje vzame denar, so vpraševali »zaščitniki« podjetja. In odgovarjali: »Iz sklada osebnih dohodkov! Vi pa veste, da so to vaši zaslužki.« Iz tega naj bi sledil sklep: če glasujete za Matka, glasujete proti sebi, zakaj vaši zaslužki bodo za tri sto tisoč dinarjev manjši.

V takšnih okoliščinah bi bil referendum strel v prazno in zato ga občinski sindikalni svet ni izvedel. »Nasprotnik« je bil hitrejši, uporabil je ukano in zato je občinski sindikalni svet menil, da mora prositi za pomoč višjega foruma. Obrnil se je na republiški svet v Ljubljani in ga obvestil o vsem, kar je vedel.

Ni nam znano, kaj je bilo potem. Upamo le, da bo sodišče v Ljubljani, na katero se je Republiški svet obrnil za intervencijo, upoštevalo tudi dejstva, ki jih je sodišče v Celju prezrlo.

DJORDJE VITEZ

Previdnost je mati...

Nad vhomom v nekdanjo gostilno že tri leta piše: ŠOLSKA KUHINJA »METKA«

Vsakdanji napis, kakor je vsakdanja tudi stavba — od zunaj in od znotraj. Od dvanajstih do treh prihajajo sem šolski otroci, posamič ali v gruclah, z aktovko ali brez nje. Spet vsakdanjost, le v drugačni varianti. Drugod so šolske kuhinje v šoli ali vsaj v njeni neposredni bližini. Vse drugo pa ni vsakdanjost, čeprav bi lahko postala in bi bilo tudi pametno, če bi postala.

»Metka«, ta skromna šolska kuhinja v Kočevju, je postala tovarna, pravzaprav tovarnica hrane, ki »obratuje« od petih zjutraj do osmih zvečer. Za goste se resda vrata odpro šele ob dvanajstih, vendar kuharice že od zore delajo s polno paro. Preden začno pripravljati kosilo, namreč skuhaajo malico za kočevske delavce in jo razvozijo po podjetjih. Na primitivnih vozičkih in v navadnih kanglah. Daleč od tega, da bi imeli takšno distribucijo za zgledno! Za začetek je pa kar dobra. Občine ni treba prosjčiti za dotacijo, od katere so odvisne vse druge šolske kuhinje. Ali ni to lep uspeh?

Popoldne, ko odidejo zadnji šolarji iz servirnice — tu se hranijo učenci iz obeh kočevskih osemletk in obrtni vajenci — prostor prezračijo, počistijo in uredijo. Približno ob treh, ko je vse to opravljeno, se šolska kuhinja spre-

meni v mlečno restavracijo, kjer dobiš, kakor v drugih mlečnih restavracijah, jogurt, mleko, smetano, pecivo... In lokal je spet poln vse do osmih zvečer, ko ga zapro.

»Metka« ima vedno več gostov in ne zmore več dela. Šele to je dalo povod, da so v Kočevju začeli misliti na nov obrat družbene prehrane. V petletnem perspektivnem načrtu so predvideli sredstva zanj. Približno tisoč obrokov bo pripravljala dnevno in toliko jih bo tudi razprodala.

Nagodetova Ančka, članica občinskega odbora SZDL, ki je pomagala »Metki« na lastne noge, pravi, da ničesar ne urejajo na slepo. »Če bo postala kuhinja sčasoma premajhna, jo bomo povečali. Lažje je večati, kakor napolniti preveliko restavracijo.«

»Metke« niso na slepo odprli. Anketalni so starše vseh šolskih otrok in ugotovili, da jih je osem-

deset pripravljeno plačevati kosilo. S temi podatki so šli na občinski ljudski odbor in zaprosili za gostilniške prostore. Kuhinja toplih malic in prodaja jogurta, mleka in peciva so kasnejše pridobitve. Nič tveganja, nič načrtovanja na slepo! Zato tudi ni izgub, ki jih po navadi vsi drugi pokrivajo, samo povzročitelji ne.

Podobno pot bodo ubrali v novem obratu družbene prehrane: delo bodo tako organizirali, da bo kuhinja ves dan izkoriščena. In nedvomno bodo pri tem uspeli, saj so si v skromni »Metki« pridobili dovolj bogatih izkušenj.

M. K.

NA ROB »ZANIMIVIH« IN NEZANIMIVIH SEJ DELAVSKIH SVETOV

NEZANIMANJE SE LAHKO MAŠČUJE

Vsako leto ob tem času so na dnevnih redih zasedanj organov delavskega samoupravljanja v naših podjetjih tudi poročila komisij o popisu osnovnih sredstev oziroma vsega premoženja podjetij. Zakon določa, da morajo ta poročila obravnavati in sprejemati delavski sveti. Tako je tudi prav, saj gre za popis ogromnega premoženja, s katerim upravljajo kolektivi v imenu družbene skupnosti.

V Zagorju pa se je v zadnjih letih uveljavila kaj čudna praksa: v mnogih podjetjih so zasedanja, kjer obravnavajo in sprejemajo poročila o popisu in inventurah zelo slabo obiskana. Tako n. pr. pri zagorskem rudniku iz leta v leto ugotavljajo komaj tolikšno udeležbo, da je zasedanje sklepčno. Tudi letos ni bilo drugače. Odsotnih je bilo kar 30 tovarišev; nekateri so se vsaj opravičili, drugih pa enostavno sploh ni bilo na zasedanje.

Tudi v nekaterih drugih podjetjih so bila zasedanja, kjer so obravnavali inventure, izredno slabo obiskana, zato ni čudno, če so prisotni upravljavci obsodili tako ravnanje svojih kolegov. Še slabše je to, da so nekateri člani delavskih svetov, ko so dobili v roke gradivo za to zasedanje, imeli kopico drugih, najrazličnejših važnih in nevažnih opravkov, medtem ko so nekateri odkrito povedali, da jih to ne zanima.

Kaže, da tudi v Zagorju nekateri člani organov samoupravljanja delijo zasedanja delavskih svetov na zanimiva in nezanimiva. Kadar so na dnevnem redu vprašanja, ki jih močno zanimajo, zasedanja obiščejo, ko pa razpravljajo o »manj važnih« zadevah, pa udeležba ni najboljša. Prav gotovo so ti pojavi nevarni, saj zasedanja ni moč deliti na zanimiva in nezanimiva. Nezanimivih zasedanj ni, ker mora vsakega člana delavskega sveta zanimati vse, pa naj gre za najvažnejša gospodarska vprašanja ali pa za morebitne drobne stvari, o katerih pa morajo prav tako zavestno odločati upravljavci.

Praksa nekaterih članov delavskih svetov, ki menijo, da je razprava o letni inventuri drugotna zadeva, pa je še toliko bolj škodljiva in nevarna, saj prav inventure pokažejo vse polno pomanjkljivosti in slabosti dotedanjega dela: tako slabo ravnanje s stroji, materialom in drugimi potrebščinami. Ali ni to najlepša prilika, da delavski svet opozori vse tiste, ki imajo na skrbi osnovna in druga materialna sredstva na varčevanje in varčno ravnanje, saj gre za premoženje, ki ga je družba zaupala kolektivom v upravljanje. Ne gre tudi pozabiti, da so taka zasedanja priložnost za vrsto priporočil in napotkov za zmanjšanje materialnih stroškov v proizvodnji. Letne inventure so nedvomno še mnogo bolj važne prav sedaj, ko uvajamo nov gospodarski sistem. Sindikalne organizacije pa bi morale vselej, kadar opazijo take pojave, opozarjati člane delavskih svetov na njihovo nepravilno ravnanje.

M. V.

Kosilo na mteke, čeprav ga ni skuhala mama in čeprav sedimo za tujo mizo. Včasih malo zavijamo nos, v glavnem smo pa zadovoljni.

ŽENE V TOVARNI IN DRUŽBI

Gospodinjstvo ni več edini ženski ideal. V tovarnah, javnih službah in na kmetijskih socialističnih posestvih dela vedno več žensk. V Sloveniji jih je bilo 71.000 ali 36,1 odstotka (v državnem merilu 26,5 %). V prihodnje pa se bo razlika med zaposlenimi moškimi in ženskami še precej zmanjšala, ker bo razvijajoča se industrija potrebovala veliko več ljudi, kakor jih zagotavlja naravni prirast. V nekaterih gospodarskih panogah so ženske že v večini, na primer v tekstilni industriji (72,3 %), v gostinstvu in trgovini (57 %), v kulturno

prosvetni in socialno zdravstveni dejavnosti (61,7 %). Kljub temu, da jih gospodinjstvo delo še zelo obremenjuje, so pri delu enakovredne moškim, kar se kaže tudi v enakih, če ne celo v večjih zaslužkih. Veliko žena bi takoj zaposlili, če ne bi iskali delovnih mest za ženske, kakor da bi morali zanje predvideti posebna mesta.

VILMA ING. PIRKOVIČ: V novomeškem okraju je med zaposlenimi 33 odstotkov žensk, v bližnji prihodnosti pa jih bo še več, ker nameravata Avtomacija in Tovarna Iskra odpreti v Trebnjem nove obrate, razširili pa bomo tudi Tovarno zdravlil Krka in tekstilno tovarno Novotek. V skladu s petletnim perspektivnim načrtom bomo precej razvili gostinstvo in turizem, kjer bodo večino delale ženske. V oddaljenih krajih in v občinah pa bo kljub temu ostalo še veliko neizkoriščene delovne sile. Skušali jo bomo zaposliti, vendar bomo imeli pri tem težave, ker naš okraj ni gospodarsko tako močan, da bi z lastnimi sredstvi razvil nova industrijska podjetja oziroma nudil toliko delovnih mest, kolikor bi jih potrebovali za ženske.

BOŽO STRMAN: Zaposlite jih doma. Brez večjih osnovnih in obratnih sredstev se da razviti celo industrijo turističnih spominkov, konfekcije itd. V inozemstvu žive cele vasi od tega, zakaj ne bi še pri nas? Dosedanji gospodarski predpisi so to malo zavirali, toda sedaj bodo vse možnosti za takšno zaposlovanje žensk, ki pa naj bi bilo le prva šola za osemurno zaposlitev v industriji.

bre proizvajalke. Razen tega nimajo časa za strokovno izobraževanje. Nekatere tovarne zato že sprašujejo delavke, ki se hočejo pri njih zaposliti, kakšno stanovanje imajo in si ga celo ogledajo. V Ljubljani že dolgo urejamo dom za sprejemanje novih delavk, prihodnje leto pa bomo uvedli socialno službo, ki bo dekletom brez zagotovljenega stanovanja odsvetovala, da bi ostale v mestu.

Tovarne naj bi iskale ljudi v neposredni okolici, da ne bi bilo zadrege za stanovanja, prehrano itd. Marsikatero delo bi lahko opravljale ženske, če ne bi na silo iskali dela za ženske. Glede na pomanjkanje delavcev in delavk v prihodnosti bodo mnogi kolektivi radi zaposlovali ženske tudi samo po štiri ure. Takšna zaposlitev je koristna tako zanje kakor za gospodarske organizacije. Morali pa bi jim zagotoviti vse pravice, ki jih imajo redno zaposleni delavci in delavke, seveda za polovico manjše, ker bo njihov delovni čas polovičen.

Pa še nekaj: če hočemo podreti plot med delovnimi mesti za ženske in moške, se moramo sprijazniti z nočnim delom. Naša industrijska podjetja bodo zaradi večje proizvodnje delala v treh ali poltretji izmeni. O tem, ali bodo delale ženske ponoči ali ne, bodo odločali občinski ljudski odbori. To dovoljenje moramo dobiti. Seveda pa bo treba poskrbeti, da bodo delavke razbremenjene pri gospodinjstvu.

SLAVKO ZALOKAR: Nekatere tekstilne tovarne, ki obratujejo v treh izmenah, so delo tako organizirale, da v kritičnih nočnih urah, od polnoči do štirih

ske. Medtem ko moške, če je treba, po dve uri prepričujejo, naj se strokovno izpopolnjujejo, so pri ženskah zelo kratki. Vse analizirajo pa kažejo, da so ženske zelo prizadevne pri delu in da imajo vse pogoje za razvoj. To zapostavljanje gre tako daleč, da na primer v Tovarni pohištva Nova Gorica, kjer je od 700 delavcev 250 žensk, le-te ne hodijo na proizvodne sestanke. Nihče jih namreč ne povabi.

VILMA ING. PIRKOVIČ: Pri nas politični delavci dosežejo, da pridejo ženske v vodstvo podjetij, potem pa jih prepustijo same sebi, čeprav ne znajo niti tehnično voditi sestankov; kaj šele, da bi obvladale probleme, ki naj bi jih pomagale urejati. Ali je potem kaj čudnega, če prihodnjič ne kandidirajo več in če jih drugi ne izvolijo?

MARIOLA KOBAL: Isto velja za moške. Mislim, da je treba pred volitvami presoditi, kdo bo delu kos. Decentralizacija upravljanja vsakomur omogoča, da se spoznava z gospodarskimi vprašanji, in celo zahteva, da jih vsakdo pomaga reševati. Če je delavski svet odtrgan od kolektiva, pa novi člani prav gotovo precej časa plavajo, preden se z delom spoznajo. Delo v sindikalni organizaciji je dobra priprava za vodenje podjetja. Če ljudi brez izkušenj postavimo na vodilno mesto, ne napravimo niti njim usluge, še manj pa kolektivu, v imenu katerega gospodarimo.

DOLFKA BOŠTJANČIČ: Mislim, da smo ženske kar same krive, če smo zapostavljene v delavskem upravljanju. Čemu pa

gasilskega društva smo zaupali ženskam. Težko pa je prepričati moške, da je to prav, ker morajo doma večkrat sami kuhati in paziti na otroke, ko smo me na sejah.

Z OTROŠKIM VARSTVOM IN Z GOSPODINJSKIMI SERVISI NISMO ZADOVOLJNE

DOLFKA BOŠTJANČIČ: Predvsem v mlajših družinah si mož in žena že delita gospodinjstvo, ker jim gredo v tovarnah toliko na roko, da eden dela dopoldne, drugi popoldne in se zato v gospodinjstvu in varstvu otrok lahko menjujeta. Toda po navadi se takšni pari strokovno ne usposablja, niti ne sodelujejo v organih delavskega samoupravljanja. Prav to kaže, kako nujno je podružbiti gospodinjstvo delo. Na delo prihajajo utrujeni, in to se tudi v proizvodnji poznata. Že z ekonomskega gledišča se nam torej splača organizirati servisno službo, družbeno prehrano in otroško varstvo.

LOJZKA STROPNIK: V občinskih ljudskih odborih in delavskih svetih premalo odločno zahtevamo, da se te službe uredijo. Večkrat pa ljudem kaj vsilimo, česar ne potrebujejo, ker jih prej ne povprašamo. Ljudje temu primerno reagirajo. Pravijo: Vsilili ste nam, zdaj pa sami plačujte.

MARIOLA KOBAL: Nenačrtost nas veliko stane. Če bi stanovanske skupnosti sestavljale realne delovne načrte in bi jih občinski ljudski odbori upoštevali pri sestavi letnih planov, bi se podoba bistveno spremenila. V Ljubljani imamo veliko servisnih pralnic in še več slabo izko-

ZA DAN ŽENA VSEM DELAVKAM IN USLUŽBENKAM PRISRČNO ČESTITAMO! DARILO, KI SMO GA VAM NAMENILI, JE SKROMNA BILANCA VAŠIH DELOVNIH USPEHOV, ŽELJA IN POTREB, KI SO JO POMAGALE SESTAVITI VAŠE DELOVNE TOVARIŠICE TER DRUŽBENE IN POLITIČNE DELAVKE IZ VSE SLOVENIJE. NOBENE GMOTNE VREDNOSTI NIMA TO DARILO, IMA PA MORALNO VREDNOST. JE PRIZNANJE ZA VAŠ TRUD IN HKRATI APEL, DA POGLOBITE KOLESNICE V DRUŽBENEM IN DELAVSKEM SAMOUPRAVLJANJU, DA BO JUTRIŠNJI DAN ZA VSE LEPSI, PREDVSEM PA ZA VAS IN VAŠE DRUŽINE. ŽELIMO, DA BI V PRIHODNJE LAHKO NA DAN ŽENA REKLE: BREZ NAS SE NIČ NE DOGAJA IN NE ODLOČA NE NA DELOVNEM MESTU, NE V DRUŽBI

DOLFKA BOŠTJANČIČ: Zakon o delu na domu se že pripravlja. Delavke bodo v rednem delovnem razmerju in jim bodo zagotovljene tudi pravice socialnega zavarovanja.

SLAVKO ZALOKAR: Mnoge tovarne že snujejo obrate v krajih, kjer je dovolj neizkoriščene delovne sile. S tem rešujejo dvoje vprašanj: podeželski ljudje se laže zaposlijo, tovarniškim vodstvom pa je prihranjena skrb za ureditev stanovanj, prehrane in vsega drugega, kar mora biti delavcu zagotovljeno, da dobro dela.

NEDA VERBEK: Istočasno, ko industrija odpira na podeželju nove obrate, povečujemo kmetijske kapacitete. Investicije v socialistično kmetijstvo niso majhne, premalo pa skrbimo, da bi si zagotovili delavce. Mlada dekleta se zaposlujejo v industriji, ker jim v kmetijstvu nismo pokazali perspektiv. Dogaja se, da začnejo loviti ljudi šele, ko objekte zgradimo. Prevažamo jih z enega konca Slovenije na drugi konec ali pa moramo ponje celo v druge republike. Kmetijski kombinat v Kopru zaposluje veliko ljudi iz drugih republik, ne usposablja pa domačinov za delo. Kljub temu pa je v socialističnem kmetijstvu zaposlenih že 37 odstotkov žensk. Bilo bi jih pa še več, če ne bi bili njihovi zaslužki na splošno precej manjši kakor moški, ker opravljajo podrejena, strokovno manj zahtevna dela, za odgovornejša pa jih ne vzgajamo.

LOJZKA STROPNIK: Pri nas je socialistično kmetijstvo odskočna deska za industrijo. Ženske delajo na zadružnih posestvih kakih dve leti, potem pa silijo v tovarne, kjer se bolje zaslužijo in so tudi delovni pogoji lažji. V Kidričevem bo tovarna Hidromontaža iz Maribora odprla nov obrat, vendar tam ne bo moč zaposliti vseh žensk, ki si žele dela. Od doma ne gredo radi, ker je v industrijskih središčih težko dobiti stanovanje in tudi prehrano bi imele manj urejeno. Nadvse prav bi nam prišlo, če bi še kaka druga tovarna odprla svoj obrat v naših krajih.

DOLFKA BOŠTJANČIČ: Kakšen smisel ima, zvaljati ženske v mesto, če jim ne moremo zagotoviti stanovanj in jih še precej časa ne bomo mogli vsem zagotoviti? Mnoge delavke si morajo zaradi stanovanske stiske odslužiti divan v kuhinji z lastnim delom. Pomagajo v gospodinjstvu in to jih tako izčrpuje, da pri najbolj volji ne morejo biti do-

ali petih zjutraj, delavke počivajo. Čeprav ta čas stroji stojijo, se proizvodnja ni zmanjšala, če se ni celo povečala. Mislim, da bi se teh izkušenj lahko poslužile tudi druge tovarne.

Glede štiriurne zaposlitve žensk pa tole: V neki zahodnonemški tovarni konfekcije delajo ob enem izmed tekočih trakov vse delavke po štiri ure. Predvsem zaposlujejo tu gospodinjice in bolehné ženske, ki pa v tem času proizvedejo samo četrtino manj kakor druge v osmih urah. Pri nas bi zlasti v tekstilni in konfekcijski industriji lahko uvedli takšen sistem dela, ker v večjih tekstilnih središčih že primanjkuje delavcev.

MARA BEVC: Na Kočevskem kmetijska posestva niso v zadregi za delovno silo, odkar smo uvedli nagrajevanje po enoti proizvoda. Ženske se hočejo zaposliti, četudi imajo štiri ali več otrok. Dela, ki so jih opravljali prej sezonski delavci iz Bosne in iz drugih republik, opravljajo zdaj domačinke in moram reči, da so se prirast, čistota mleka in molznost 100 % povečali, posebno odkar mleko plačujemo po čistoti in tolšči. Če bi vsa kmetijska posestva uredila nagrajevanje po delu, bi delavke ne silile v industrijo.

SAME SMO KRIVE, DA SE V DELAVSKEM IN DRUŽBENEM UPRAVLJANJU BOLJ NE UVELJAVIMO

V delavskem in družbenem upravljanju imajo ženske veliko manj besede kakor v proizvodnji. V raznih komisijah družbenih organizacij, v občinskih svetih, šolskih odborih jih je že precej, medtem ko je njihov glas v delavskih svetih in občinskih ljudskih odborih še šibak. Delno zaradi lastnega oportunitizma, delno pa zastarele miselnosti in nepravilnega kadrovanja. Toda dokler ne bodo ženske sodelovale tudi v teh organih, ki razporejajo sredstva, bo podružbljenje gospodinjstva počasi napredovalo.

TONČKA KAVČIČ: Na Goriskem so ženske zelo zapostavljene pri izbiri kandidatov za delavske svete in tudi pri samih volitvah. Poročene sploh ne pridejo v poštev in tudi pri dekletih imajo mnogi pomisleke, češ da jih ne kaže voliti v tovarniška vodstva, ker se bodo slej ko prej poročile. S tem jim jemljejo voljo, da bi sploh kandidirale in sodelovale v delavskem upravljanju.

Tudi pri izobraževanju imajo moški prednost. V seminarje pošiljajo kolektivi po dve, tri žen-

čakamo, da nam bodo moški dovolili upravljati in da nas bodo moški vabili na proizvodne sestanke, kjer moramo biti kot proizvajalke. Isto velja za seminarje. Če nečemo zaostati, je strokovno izpopolnjevanje nujno. Vseposvobod bomo prodrle z lastno aktivnostjo. Res pa je, da sme pri kadrovanju vsi strašansko kritični in da si med seboj premo zaupamo. Saj smo ženske ravno takšne kakor moški in se nad tem ne smemo pritoževati. Marsikdaj same prečrtamo kandidatke na volilnih listih.

LOJZKA STROPNIK: Po mojem bi morali sindikati in Socialistična zveza ženskam dopovedati, da jim je mesto v družbenih in samoupravnih organih. Po novi delitvi dohodka bo gospodarskim organizacijam ostalo veliko več sredstev. Kdo nam bo porok, da bodo dajale več denarja kot doslej za servise, otroška zavetišča in podobno, če jih same ne bomo spodbujale k temu? Zato je naše mesto v delavskem upravljanju. Res da v tekstilni industriji, kjer so ženske v večini, predsedujejo delavskim svetom, brž ko je razmerje 50:40 med moškimi in ženskami, pa to mesto zavzame moški. Krive smo pa same, ker se premalo udeležujemo zaradi domačih brig in težav. Toda te bodo ostale, če bodo servise in obrate družbene prehrane itd. urejali samo občinski ljudski odbori in stanovanske skupnosti, in še to brez nas.

SLAVKO ZALOKAR: Veliko žensk je v delavskih svetih, sindikalnih odborih, upravnih odborih in tudi na odgovornejših mestih v proizvodnji. Žal pa nimajo povsod objektivnih možnosti, da bi se uveljavile. V nekem podjetju sem pred nedavnim vprašal, kaj so storili, da bi se ženske aktivizirale, pa so zmajali z ramami in rekli, da bodo v kratkem sklicali, v nedeljo ob 7. uri zjutraj, politični aktiv in ljudem razložili, kako je z delavskim upravljanjem. Ob takšni miselnosti in po tej poti seveda ne bodo nikamor prišli.

MARA BEVC: Na našem kmetijskem obratu se ženske ne čuti- mo zapostavljene. Jaz sem že drugo mandatno dobo predsednica obratnega delavskega sveta in članica centralnega delavskega sveta. Vsaj pri nas upravljavcev ne izbiramo po spolu, ampak po sposobnosti. Kdor se pri gospodarjenju izkaže, tega izvolimo, pa naj bo moški ali ženska. Pri nas vodi sindikalno podružnico ženska. Tudi tajništvo SZDL in

riščenih pralnih strojev po stanovanjskih hišah, bizoviške perice pa že s kamionom odvažajo perilo in dobro živijo od pranja.

DOLFKA BOŠTJANČIČ: Organizacija in marsikje tudi mehanizacija servisnih pralnic ne ustreza. Delo bi morali tako organizirati kakor v tovarni in ga zaupati kvalificiranim delavkam. Ker tega ni, te pralnice slabo perejo in je pranje tudi drago. Za Ljubljano bi zadoščala ena sama velika pralnica in več zbiralnic, ki bi po domovih pobirale perilo in ga tudi vračale na dom.

LOJZKA STROPNIK: Preobilje pralnih strojev imamo ženske na vesti. Forsirale smo, da jih hišni sveti nabavijo, zdaj pa cele dneve stoje neizkoriščeni.

DOLFKA BOŠTJANČIČ: Imele smo pač najboljši namen, da bi vsaj zaposlene ženske razbremenili. Po pravici povedano pa še zdaj pravzaprav ne vemo, kako naj bi uredili servisno službo, da ne bi negospodarno trošili denarja.

Večidel so delovni načrti stanovanskih skupnosti, ki naj bi urejale te probleme, slabi, ker jih sestavi le nekaj ljudi. Na občinah pa se s temi problemi tudi ne ukvarjajo intenzivno. Tako nastaja na vsakem oglu kak servis z nekaj kleščami, stanovanske hiše pa popravljajo obrtna podjetja ali zasebni obrtniki. Drobnejše sredstev se nam pravzaprav v vseh servisih maščuje.

ANČKA NAGODE: Pri nas jih ne urejamo na slepo. Zato nam nič ne spodleti. Solsko kuhinjo »Metka« smo izkoristili še za pripravljanje tople malice za delavce, popoldne pa dobi pri nas vsakdo mleko, mlečne izdelke in pecivo, tako da sta kuhinja in osebje še preveč obremenjena. S takšno organizacijo dela smo doslegli, da kuhinje nihče ne dotira. V obratu družbene prehrane, ki ga bomo zgradili, nameravamo uporabiti izkušnje iz »Metke« in prepričana sem, da ne bo izgub.

NEDA VERBEK: Tudi na kmetijskih posestvih moramo delavke razbremeniti v gospodinjstvu. V poletnih mesecih so tudi po 10 ur od doma. Ob večjem razumevanju kolektivov bi z minimalnimi stroški uredili otroško varstvo.

MARA BEVC: V Kopravniku in drugih obratih našega podjetja bodo delavke puščale otroke v šoli, kjer bodo dobili tudi toplo malico. Vraščanja življenjskega standarda razmeroma hitro urejamo, mogoče prav zato, ker smo tudi ženske na vodilnih mestih.

Priredila Mariola Kobal

SESTANEK V UREDNIŠTVU

DOLFKA BOŠTJANČIČ, predsednica Zveze ženskih društev Slovenije

VILMA ing. PIRKOVIČ, podpredsednica ObLO Novo mesto

TONČKA KAVČIČ, organizacijska sekretarka občinskega komiteja ZKS v Novi Gorici

MARA BEVC, predsednica obratnega delavskega sveta Kmetijsko-gozdarskega posestva Kočevje

NEDA VERBEK, tajnica RO sindikata kmetijskih, življskih in tobačnih delavcev

MARIJA MILORADOVIČ, glavna medicinska sestra Zdravstvenega doma Moste v Ljubljani

ANČKA NAGODE, članica občinskega odbora SZDL Kočevje

LOJZKA STROPNIK, predsednica ObLO Ptuj

SLAVKO ZALOKAR, predsednik RO sindikata tekstilnih in usnjarskih delavcev

BOŽO STRMAN, tajnik odbora za komunalna vprašanja pri RS ZSJA za Slovenijo

Priporočilo za bodoče zbore

Na razširjeni seji občinskega sindikalnega sveta v Kranju so pred nedavnimi analizirali potek občinskih zborov. Ugotovili so, da so občinski zbori organizacijsko dobro pripravljeni in da je zanimanje zanje veliko. Doslej ni bilo sindikalne podružnice, ki ne bi pred občnim zborom sklicala sestanka, na katerem bi se pome-

»Uporabimo, kar se še uporabi da,« pravijo delavci in uslužbenci ljubljanskega hotela Union. Z udarniškim delom zbirajo staro opeko in drug material in se tako pripravljajo na gradnjo novega hotela.

OKRAJNI SINDIKALNI SVET V KRANJU O NEUPRAVIČENEM ZVIŠEVANJU CEN

NAJPREJ IZKORISTITI REZERVE

Na seji predsedstva Okrajnega sindikalnega sveta v Kranju so minuli teden razpravljali o nekaterih negativnih pojavih, ki spremljajo uvajanje novega sistema delitve dohodka. Gre za to, da nekatere gospodarske organizacije nočejo razumeti bistva novega sistema in vse ocenjujejo le po trenutnem položaju. Tako so se pojavile v kmetijstvu težnje, da bi zaradi nizke akumulacije kmetijskim pridelkom določili cene administrativno. Nekatere gospodarske organizacije nameravajo tudi v prihodnjem petletnem obdobju vlagati ogromna sredstva le v gospodarske investicije, malo, oziroma skoraj nič pa za družbeni standard.

Drug tak primer je nepremišljeno poviševanje cen. Posamezne gospodarske organizacije tako ne skušajo na osnovi notranjih rezerv povečati produktivnost, pač pa avtomatično povišujejo cene. V tovarni »Iskra« na primer pa je trenutna situacija podjetje pripeljala do tega, da so poiskali notranje rezerve. Rezultati so presenetljivi in kažejo, kako velike možnosti za povečanje produktivnosti imajo gospodarske organizacije prav v notranjih rezervah.

Tudi v ekonomskih enotah računajo ponekod le na to, kaj bodo dobili »z vrha«, namesto da bi se usmerili v to, da bi izkoristili in poiskali svoje možnosti. Na seji so sklenili, da bo sindikat ostro reagiral na vsako neupravičeno povišanje cen.

3 % čistega dohodka za finansiranje družbene dejavnosti

Zbor proizvajalcev Občinskega ljudskega odbora Litija je na zadnji seji sklenil, da bo ustanovil sklad za finansiranje družbene dejavnosti. Priporočil je gospodarskim organizacijam, ustanovam in zavodom na območju tega ljudskega odbora, naj prispevajo letos v ta sklad 3 odstotke svojega čistega dohodka. Sklad za finansiranje družbene dejavnosti pri občinskem ljudskem odboru v Litiji bo upravljal upravni odbor.

nili in pripravili občni zbor. Tudi poročila izvršnih odborov so skrbno pripravljena. V industriji so razpravljali predvsem o nagrajevanju po delu, problemih znotraj gospodarskih organizacij, vlogi upravitelja, medsebojnih odnosih, stanovanjskem problemu itd. Po ustanovah pa so razpravljali predvsem o nagrajevanju po delu, izobraževanju, vlogi javnega delavca, medsebojnih odnosih in podobno.

Razen teh ugotovitev pa je opaziti tudi nekatere slabosti. Tako na primer vodstva sindikalnih podružnic prihajajo na občne zbore s poročili, kjer obravnavajo predvsem gospodarske probleme, mnogo manj pa delo svoje organizacije, stališča sindikata do raznih problemov, rezultate teh stališč, kako je delavec-upravitelj vključen v te probleme in podobno. V poročilih se vodstvo organizacij tudi vse preveč omejuje na problematiko znotraj podjetij, izjeme so le stanovanja in cene. Le šest organizacij je doslej v svojih poročilih obravnavalo tudi problematiko komunice, odnose občinskih organov do podjetja in podobno.

Vse te analizirane ugotovitve bo občinski sindikalni svet posredoval vsem sindikalnim podružnicam. Nedvomno bodo te ugotovitve koristile predvsem še tistim podružnicam, kjer se še

pripravljajo na občni zbor (teh je še okoli 74).

Doslej je najbolje uspel občni zbor v tovarni Sava, kjer so člani dobili analizo o celotnem delu sindikata. V razpravi so predvsem obravnavali probleme ljudi v proizvodnji, medsebojne odnose, možnosti za večjo afirmacijo samoupravnih organov in upraviteljev nasplo.

Najslabši pa je bil občni zbor v podjetju IBI v Kranju. To je že tretji občni zbor, ki ni uspel, predvsem zaradi osebnih prizadežnosti posameznikov, ki so doživeli javno kritiko zaradi slabih odnosov do zaposlenih. Tako na občnem zboru sploh niso obravnavali problemov zaposlenih, delo organizacije, upravljanje in njihove perspektive, ampak se je občni zbor spremenil le v kritiko vodilnih uslužbencev podjetja do posameznih članov v časopisju (predvsem članov v Delavski enotnosti, na katere pa sploh niso odgovorili — op. uređ.), ki po njihovem mnenju blatijo podjetje in njihove predstavnike.

J. P.

NOVA VSEBINA PRAZNOVANJA DNEVA ŽENSK V ZASAVJU

Izboljšanje položaja žensk

Občinski odbori Socialistične zveze v Zasavju so sklenili, da bodo letos drugače praznovali mednarodni dan žensk. Izkušnje kažejo, da so doslej praznovali ta dan tako, da so prirejali izlete, razne pogostitve in podobno. Letos pa so predlagali, naj bi delavski sveti in druge organizacije v podjetjih razpravljali o položaju ženske na delovnih mestih, njihovi strokovni usposobljenosti, o izboljšanju življenjskih pogojev zaposlenih žensk in njihovi vlogi v organih družbenega upravljanja, skratka, njihovo uveljavljanje v družbenem življenju.

Ni dvoma, da bodo lahko organi samoupravljanja v podjetjih in sveti stanovanjskih skupnosti ter vsi drugi organi našli mnogo slabosti in pomanjkljivosti, ki so jim izpostavljene ženske. To velja zlasti za zaposlene ženske v podjetjih. Ponekod še vedno niso storili ničesar za večjo strokovno usposobljenost žensk na delovnih mestih, medtem ko za moške delavce najdejo dovolj možnosti in časa za njihovo nadaljnjo strokovno in drugo izobrazbo. Dejstvo, da skoraj nobeno podjetje, kjer je zaposlenih precej žensk, nimajo izdelanih analiz, kako nameravajo poskrbeti za njihovo strokovno usposabljanje. Najpogostejše se izgovarjajo, da so ženske v podjetjih od danes do jutri in da se ne izplača vlagati sredstev za njihovo usposabljanje.

Prav tako malo so storila doslej podjetja za to, da bi na svojih območjih pomagala ustanovljati otroške kombinirane ustanove, kjer bi lahko pri njih zaposlene ženske pustile svoje otro-

ke, brez skrbi, da se jim bo kaj pripetilo. Končno so tu tudi vprašanja družbene prehrane, ki teže predvsem ženske, ker morajo po končanem delu misliti še na kuhanje in druga gospodinj-ska dela. Kajpak ne gre za to, da bi za vse to skrbela podjetja, lahko pa bi pri tem pomagala stanovanjskim skupnostim.

Ženske komisije pri občinskih odborih Socialistične zveze se nameravajo lotiti tudi nekaterih drugih del. Izdelale bodo med drugim posebne analize, kjer bodo prikazale položaj zaposlenih in nezaposlenih žensk. Predlagale bodo občinskim ljudskim odborom, da bi odpirali obrate, kjer bi lahko zaposlovali izključno ženske, razen tega pa bodo predlagale tudi močnejše uveljavljanje žensk v družbenem življenju, zlasti v organih delavskega in družbenega upravljanja.

Ob vsem tem pa velja poudariti še nekaj: vse to delo teh organov prav gotovo ne bi smelo biti enkratno — le zavoljo bližnjega praznika žensk, pač pa naj bi bilo to delo stalno, ker bomo le tako lahko ugotavljali uspehe.

-m-

Novo podjetje v Komnu

V Komnu na Krasu so pred nedavnimi ustanovili novo podjetje. V njem izdelujejo otroško obutev. Ustanovitev podjetja sta podprla občinski ljudski odbor Sežana in pa Zavod za rehabilitacijo invalidov iz Izole. V novoustanovljenem podjetju sedaj zaposlujejo okoli deset ljudi. Njihovo število pa se bo z razširitvijo prostorov precej povečalo.

L. K.

PISMA NA NAŠ NASLOV

Ne bom več redni gost

Pred dnevi sem v gostilni Pri Lojzku v Trzinu popil steklenico piva. V to gostilno zahajam redno ob nedeljah zvečer. Vendar sem bil tokrat tako razočaran, da verjetno v to gostilno ne bom več zahajal. Zgodilo se mi je tore:

V gostilno sem prišel z družbo že pozno zvečer, tako da so bile mize že zasedene. Stopili smo kar k točilni mizi. Popil sem steklenico piva, ki jo je plačal moj brat. Ko je brat plačal steklenico, je točajka zahtevala, naj plača dve, češ da sem popil dve steklenici in ne eno. Tudi drugi, ki so bili poleg, lahko potrdijo, da sem imel prav.

Že nekajkrat prej sem stikal, da se v tej gostilni dogodi, da moraš plačati več kot si popil in to le tedaj, kadar je v službi Francka Zmijaneč. To je še toliko laže takrat, kadar so gostje že precej »dobre volje«.

Tako se je zgodilo teden dni poprej, na pustno soboto, nekemu drugemu, podobno kot meni. K naši mizi sta priselila fant in dekle. Naročila sta liter črnege, vendar sta ga popila le pol in odšla v Mladinski dom na ples. Ko sta odšla, je fant plačal vino. Kmalu

zatem pa je prišla k naši mizi omenjena natakarka in popila steklenico piva, češ da je odšla, ne da bi plačala. Pristavila je, da bo morala sedaj sama plačati 300 dinarjev za liter vina. Zato smo ji vsi trije, ki smo še sedeli za mizo, dali po 100 dinarjev, da ne bi bila sama na škodo. Naslednji dan

smo fanta vprašali, zakaj je naredil tako. Povedal je, da je plačal vino in da to lahko povedo tudi drugi. Ko smo jih povprašali, so potrdili, da je omenjeni vino res plačal.

S takim delom v gostilni »Pri Lojzku« v Trzinu prav gotovo ne bodo privlačili gostov.

A. K.

Obsojamo takšen odnos do sodelavcev

Prosim, če objavite moje pismo!

Pred nekaj dnevi so pokopali našega sodelavca (piše član kolektiva Tovarne glinice in aluminija »Boris Kidrič« iz Kidričevega) Jožeta Sotlerja iz Stojnc. V decembru je še delal med nami. Zadnje dni decembra pa je dobila naša tovarna pošiljke zmrznjenega boksa. Na razkladanje je od delkovodja tovarni R. Selan poslal med drugimi tudi Sotlerja, čeprav mu je ta povedal, da je po zdravniški ugotovitvi sposoben le za lahko delo zaradi že stare poškodbe zraven srca. Dobil je odgovor: ali greš delat, ali pa dobiš delov-

no knjižico (in lahko zapustiš podjetje). Kopal je dve noči po dvanaest ur. Na novo leto nam je tožil, da ga vse boli, vendar nismo mislili, da bo tako resno. Po praznikih je šel k zdravniku, ki ga je poslal v Ptuj, od tam pa v Ljubljano, kjer je podlegel operaciji.

Sedemindvajsetletni Sotler je pokopan, zapustil je ženo s sedemletno hčerko in sedemmesečnim sinom. Na hiši, ki jo je delal, ima kup dolgo.

Člani naše sindikalne podružnice obsojamo takšen odnos delovodje do delavcev.

Predsednik sindikalnega pododbora Franc Meško

Iz tovarniških listov

Tovarniški listi postajajo iz dneva v dan pomembnejši činitelji v življenju delovnih kolektivov. Skoro ni več večjega kolektiva, ki še ne bi imel svojega glasila v tej ali drugačni obliki, od ciklostiranih biltenov do revij. Pa ne le število. Tudi kakovost tovarniških listov se izboljšuje. Iz dneva v dan se vsebolj približujejo pravnemu obravnavanju notranjih problemov in uspehov kolektivov in tako postajajo neobhodni element v razvijanju njihovega samoupravljanja.

Zato smo se odločili, da bomo v našem listu bralce seznanjali s tovarniškimi glasili. Predstavljali jih bomo z odlomki iz najbolj zanimivih vesti oziroma članov posameznih listov, seveda se bodo pri tem kazala tudi mnenja. Na ta način želimo bralcem posredovati izkušnje iz delovnih kolektivov, jih opozoriti na uspehe, oziroma slabosti, pri njih vzbuditi zanimanje za obravnavanje določenih vprašanj itd.

Naša želja je, da bi s tem prispevali k tesnejši povezanosti med delovnimi kolektivi, k izmenjavanju medsebojnih izkušenj na področju upravljanja, gospodarjenja, delitve osebnih dohodkov, notranjih odnosov, izobraževanja, razvijanja demokratičnih oblik, neposrednega upravljanja, dela sindikalnih podružnic itd. Hkrati pa želimo, da bi uredniki in uredniški odbori teh listov, pa tudi člani kolektivov čimbolj sodelovali z nami.

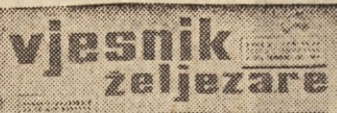

Ob prvi številki

SISTEM našega delavskega samoupravljanja bo toliko popolnejši, kolikor bolj bodo vsi člani kolektiva obveščeni o najnovejših dogodkih v podjetju, kolikor bolj bodo o vsem informirani, ker bodo tako laže in bolje sodelovali in uveljavljali svoje predloge... Naše podjetje dela v posebnih okoliščinah. Naš kolektiv je raztresen po gradbiščih v vsej državi, doma v proizvodnji in kmalu bodo naše vrste pomnožili delavci v ločenih obratih v Lendavi in Kidričevem...

Kako naj pridem do stanovanja?

Tudi v mariborski Hidromontaži je stanovanjski problem dokaj pereč. Med drugim pišejo: Mestna hranilnica Maribor daje varčevalcem prednost za stanovanjsko gradnjo. Kdor ima prihranjenih tretjino sredstev, ki so potrebna za zgraditev stanovanja, lahko dobi pri Mestni hranilnici kredit v višini druge tretjine, medtem ko lahko dobi tretji del iz občinskega sklada ali pa tudi kot pomoč podjetja. Varčevalci imajo posebne ugodnosti tudi pri najemanju drugih posojil... Kako bo z namensko prihranjenimi in vnaprej plačanimi sredstvi? Sredstva, ki so jih vplačali še pred vstopitvijo, bodo lahko uporabili na različne načine, in sicer: prvič, za predplačilo najemnine, drugič, za predprodajo stanovanj, ki se bodo šele začela graditi s tako zbranim denarjem, tretjič, za odprodajo stanovanj in četrtič, za individualna posojila iz sklada za stanovanjsko izgradnjo zasebnim interesom za zasebne gradnje pod zelo ugodnimi pogoji. Zbrana sredstva se bodo nabirala v stanovanjskem skladu podjetja...

Prvi referendumi

DELA VCI jeklarne so se zbrali, da bi skupno odločili o delitvi ustvarjenih finančnih sredstev, ki jih je ta obrat prispeval. Morali so se odločiti, ali bodo ta sredstva razdelili na osebne dohodke ali pa jih namenili za gradnjo novih stanovanj, izobraževanje in podobno. Delavci so se sami odločili, da bodo s temi sredstvi kupili stanovanja in niti eden ni bil proti temu predlogu obratnega delavskega sveta...

Minute — dinarji

ŠE NIKDAR nismo železnice tako natančno analizirali svojega dela kot v zadnjih mesecih. To je bila prva analitična ocena delovnih mest, ki jo je rodila borba za minute — dinarje. Dokler je šla borba samo za minute, se kolektivi niso preveč zanimali za evidentiranje svojega dela, nekaj minut več ali manj, to ni bilo važno. Tabele z vpisanimi minutami so ležale v miznici šefa postaje ali vlakovnega odpravnika in le enkrat mesečno jih je vzel v roke, češ zopet nepotrebno delo več!

Ko pa so postale minute — dinarji, so se začeli zanimati vsi. Vsak je hotel vedeti, zakaj zasluži ta delavec toliko in oni toliko. Začeli smo razmišljati, ali je naše celotno delo nagrajeno in ali je pravilno nagrajeno. Okvirni pra-

vilnik za razdeljevanje sredstev na osebne dohodke s svojimi tabelami in pojasnili ne leži več zaprašen v predalu, temveč se vsak naš delavec zanima zanj...

Imamo pa tudi primere, ko si skušajo posamezniki na nezakonit način pridobiti minute in prek njih denar. Tako je vlakovni odpravnik postaje Grobeljno zavestno evidencialno dnevno vse »rogaške« vlake dvakrat... V Grobeljnem so v decembru popisali 171 potniških voz, zaračunali za popis pa 1020 potniških voz, v novembru popisali 158, zaračunali za popis pa 510 potniških voz... Proti takemu početju se bo družba borila z vsemi sredstvi...

ZACENJA drugo letošnje število s kratkim pregledom družbenega plana za letošnje leto. Razen tega se pisci lotevajo še nekaterih aktualnih problemov podjetja — tako pišejo o varčevanju s pomožnim materialom, ki naj pomaga k boljšemu uspehu ekonomske enote in o visokih izdatkih za bolniške izostanke. Ti prispevki so vsekakor pomembni in aktualni, vprašanje pa je, če so pisani tako, da bi služili organom upravljanja in sindikalni podružnici kot gradivo, o čemer naj bi razpravljali in sklepali in če spodbujajo delavce, da bi pri urejanju takih vprašanj aktivneje sodelovali. Nekateri drugi sestavki, kot: »Kaj bo prinesla reforma zunanjetrgovinskega sistema« ali pa »Za naše šefe, obratovodje in mojstre,« pa ne sodijo v tak ciklostiran bilten. Prvi ne zato, ker je to splošen komentar o tem sistemu, ki ga lahko vsakdo prebere kjerkoli druge, drugi pa kopira iz inozemske revije »Nekaj zapovedi dobre organizacije«. Je umestno enostavno prenašati te ugotovitve oziroma zapovedi na naš »vodilni« kader, predvsem še sedaj, ko razpravljamo o tem, kaj pomeni pravzaprav vodenje v odnosu na upravljanje v socializmu.

Iz te številke ne čutimo, kakšni so problemi upravljanja, kaj in kako delajo samoupravni organi, kakšna je aktivnost sindikalne organizacije itd.

PRINAŠA pregled o lanskem letovanju. Ob tem pa prinaša še pojasnila:

Kako pa letos?

V zadnjih letih so dobili regres le tisti člani našega kolektiva, ki so šli na dopust v naše počitniške domove ali v najete počitniške objekte. Letos je na predlog sindikata upravni odbor sklenil, naj dobi regres vsak, ki bo šel kamorkoli na dopust s tem, da bo prinesel potrdilo pristojnega krajevnega urada, kjer bo letoval.

Iz poročila preteklih let je razvidno, da je regres dobilo le malo oseb — komaj 20 odstotkov zaposlenih. Leto in leta nismo znali urediti tega problema, kajti »moda«, da je počitnice možno preživeti edino ob morju, je poglavalna globoka korenina. Prav pa je, da gre vsakdo letovat kamor hoče in kakor hoče... Upravni odbor soglaša s predlogom izvršnega odbora sindikata, da bi regresirali letovanje za največ deset dni, in sicer v višini 70 odstotkov ekonomske cene v Ankaranu — za člane kolektiva, za zaposlene žene članov kolektiva 50 odstotkov, za nepreskrbljene otroke pa 25 odstotkov ankaranske cene. Predvidoma bo ekonomska cena v Ankaranu okoli 1000 dinarjev na dan.

Ali je ali ni podražitev?

»Nekatera podjetja in trgovska mreža bodo iz golih spekulativnih namenov, da bi si pridobila večji dohodek, zviševala cene surovinam in proizvodom. Pozdravljamo in podpiramo odločitve sindikata in upravnih organov, da je treba takšne težnje zatreti v kalu. Vložili bomo vse sile in se zoperstavili vsaki težnji, ki bi skušala zniževati dosežen standard delavcev. V svojem podjetju pa ne bomo dopustili, da bi cene naših proizvodov neupravičeno povišali.« (Iz poročila na občnem zboru sindikalne podružnice »Hidromontaža«.)

Dva dni preden je bilo prebrano to poročilo (občni zbor je bil v nedeljo, dne 26. februarja), pa je mariborski »Večer« objavil: »Podjetje »Hidromontaža« sicer ni zvišalo cen, je pa znižalo maržo trgovski mreži za 5 odstotkov, kar z drugimi besedami pomeni, da bodo izdelke podražili in da se je podjetje poslužilo druge, prikriti poti za zvišanje cen.« Videti je bilo, da delegati niso bili seznanjeni z znižanjem mar-

že in niso vedeli, zakaj je prišlo do tega. Zato so na občnem zboru vprašali, če je navedena ugotovitev resnična.

Odgovoril je direktor komercialnega sektorja, bistro njegovega pojasnila pa je: To ni nikakršna prikrita pot za zvišanje cen. V »Hidromontaži« že dalj časa ugotavljajo, da s proizvodnjo hladilnikov ne dosega količaja normalne rentabilnosti stopnje, saj trgovska mreža zasluži več s prodajo kot podjetje s proizvodnjo hladilnikov. Zaradi tega so analizirali stroške in upoštevajoč izkoriščanje notranjih rezerv so predlagali določeno zvišanje cene, kar je Zvezni urad za cene odobril že sredi minulega leta. Vendar pa so sodili, da ne bi smeli podražiti hladilnikov, ker bi to kljub vsemu preveč prizadelo potrošnike, ob tem pa so računali tudi na nove tovarne hladilnikov. Njihovi proizvodi sicer še »gredo«, imajo sloves najbolj-ših izdelkov, zato podjetje stremi za tem, da bi obdržalo kar se da pristopno ceno teh svojih izdel-

kov. Trgovska mreža jim je svetovala, naj kar podražijo, saj bodo kljub temu prodali hladilnike HIMO. V »Hidromontaži« pa so se raje odločili znižati rabat od 10 na 5 odstotkov, in sklenili, da bodo odslej prodajali hladilnike samo grosistom, ki bodo s to maržo že šajali, če ne drugače, naj jih neposredno prodajajo potrošnikom. Detajliste, s katerimi ima podjetje same sitnosti, pa je potrebno po njihovem mnenju izključiti iz poslovanja. Grosisti bodo imeli tudi boljši in lažji pregled nad reklamacijami, kar je ugodnost za potrošnike, poslovanje »Hidromontaže« pa bo tudi lažje. Podjetje pa je s tem dobilo, kar je hotelo (nekaj čez 3000 dinarjev pri hladilniku).

Nekdo je predlagal, da bi to pojasnilo objavili v »Večer« in tako zaščitili ugled podjetja, pozneje pa so ugotovili, da to ni potrebno.

Vprašamo se lahko, kako je moč izločiti iz trgovskega poslovanja detajliste? Ali to pomeni, da bodo grosisti organizirali svoje maloprodajne poslovalnice? Tako kot je v interesu potrošnikov, je tudi v interesu proizvajalcev, da je med njimi čimmanj posrednikov. Zaradi tega nekatere podjetja dajejo (in stremijo, da bi bilo takih podjetij čimveč) detajlistom enake ugodnosti kot grosistom, ker le tako pride proizvod najhitreje do kupca, stroški, ki nastanejo zaradi posredništva, pa so manjši. Pod tem razumemo krajšo verigo posrednikov, nikakor pa tako, kot si jo je zamislila komercialna Hidromontaža (pa čeprav bo poslovanje podjetja zato enostavnejše, ker bo poslovalo le z grosisti).

Lahko zapišemo še tole: V Mariboru so takoj, ko je »Hidromontaža« znižala maržo, podražili hladilnike za 3000 dinarjev. Trgovina si je namreč vračunala k ceni odvzeto maržo.

In kdo je prizadet?

DANILO DOMAJNKO

TRGOVSKO PODJETJE ZARJA MARIBOR

KOMODNOST PODJETIJ IN TRGOVINA

Organi delavskega upravljanja mariborskega trgovskega podjetja »Zarja« si vztrajno prizadevajo, da bi izločili pri trgovanju čim več posrednikov-grosistov. Napori niso bili zaman. Sedaj že okoli 90 odstotkov blaga kupuje »Zarja« pri neposrednih proizvajalcih. Od take politike imajo precejšnjo korist tudi potrošniki. Z neposredno nabavo odpade tako grosistična marža, ki sicer dosega tudi do 7 odstotkov. Zato v »Zarji« lahko prodajajo blago povprečno za 5 odstotkov ceneje kot drugod, kjer kupujejo preko grosistov. To je

nedvomno kar lep prihranek za potrošnika.

Razen tega ima tako poslovanje tudi druge prednosti. Večkrat namreč tako dobijo blago, ki bi ga sicer pri grosistu (zaradi majhne proizvodnje) kaj težko dobili. Na zadnji konferenci sindikalne podružnice so člani kolektiva menili, da bi tudi marsikatero drugo podjetje lahko ubralo tako pot.

Na občnem zboru so grajali tista podjetja, ki iz kakršne koli komodnosti raje prodajajo svoje blago grosistom. Tako je na primer mariborska Tekstilna tovarna prodala vso svojo zalogo flanelastih rjuh samo dvema grosistoma. Dalje — Steklarna v Rogaschi Slatini je vso svojo proizvodnjo oziroma zalogo stekla prodala ljubljanskemu grosističnemu podjetju. Tako prihaja do monopolnega položaja nekaterih podjetij, končne posledice pa nosi potrošnik. Na občnem zboru so menili, da bi bilo prav, če bi sindikat prekinil tako poslovanje.

Na drugi strani pa se mora trgovina spoprijemati z neupravičenim poviševanjem cen industrijskih podjetij. Nekaterim grosistom je uspelo prepričati ne-

TOVARNA PAPIRJA

SLADKI VRH

Samo da ne bo zastojev

Predsednik izvršnega odbora sindikalne podružnice tovarne papirja Sladki vrh je na občnem zboru govoril predvsem o problemih delavskega samoupravljanja in o težavah pri rekonstrukciji in nepretrganem delu celotne tovarne. Lani so produktivnost dela v primeri s prejšnjim letom povečali za 11,3 odstotka in so tako za celotno proizvodnjo (naredili so 1279 ton papirja več kot v letu 1959 z 2,3 odstotka manj zaposlenih) porabili 22.000 delovnih ur manj kot leto pred tem. To je predvsem posledica dobre organizacije dela in stimulativnega nagradenja. Tudi povprečne osebnne dohodke so povečali za 4100 dinarjev mesečno, tako da je bilo lansko povprečje 25.200 dinarjev. Kaže, da se kolektiv zaveda, da bo lahko le z lastnimi prizadevanji ustvaril več zase in za družbo. Tako so lani, ko so preurejali podjetje, delali delavci nekaj časa pri strojih za papir brez streh, samo da ne bi bilo zastojev v proizvodnji. Letos predvidevajo, da bodo končali s montažnimi deli pri novih strojih in tako pridobili nove zmogljivosti za proizvodnjo finejšega papirja.

Razen tega so precej sredstev iz skladov vložili tudi v družbeni standard in bodo tako začeli graditi 12-stanovanjski blok. Mimo tega pa so zgradili tudi tovarniško restavracijo, trgovski paviljon, plačujočo pa tudi anuiteto za lani zgrajeno šolo na Sladkem vrhu.

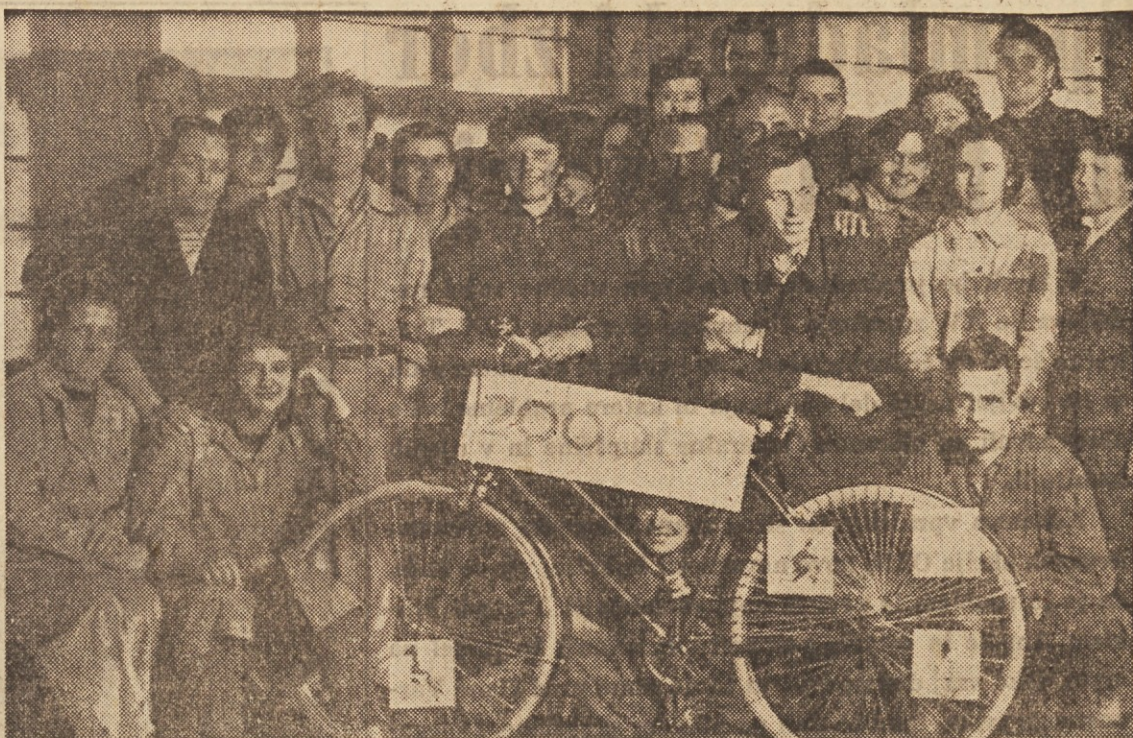
S. B.

PODJETJE HRANA MARIBOR

Zahteva upravljalcev

Na občnem zboru trgovskega podjetja »Hrana« v Mariboru so razpravljali predvsem o delitvi sredstev za osebne dohodke. Ugotovili so, da so dani vsi pogoji za stimulativnejše nagradenje, vendar s tem niso pričeli, čemur je vzrok le zavlačevanje v administrativnem postopku. Kolektiv je namreč že posloval po ekonomskih enotah, vendar so kasneje vse to razformirali. Diskutanti na občnem zboru so menili, da bo treba čimprej urediti sistem delitve osebnih dohodkov in ustanoviti samostojne ekonomske enote. Težava je predvsem v tem, ker so poslovalnice raztresene po vsem območju občine, zato je tudi delo sindikalne podružnice težavno. Sklenili pa so, da bodo organizirali na posameznih območjih sindikalne grupe za več poslovalnic skupaj.

S. B.

Tovarna koles »Rog« v Ljubljani je pretekli ponedeljek izdelala 200.000 kolo. S proizvodnjo koles so pričeli 1953. leta in tedaj izdelali vse leto 137 koles, medtem ko so jih takoj prihodnje leto izdelali že 6744, lani 56.000, letos pa predvidevajo, da bodo naredili 65.000 koles. Sedaj jih povprečno izdelajo dnevno 220 do 230.

TOVARNA TOBI

SKUPNA EMAJLIRNICA

O problemih pri združevanju tovarne »Tobi« z mariborsko »Hidromontažo« smo pred nedavnim pisali tudi v Delavski enotnosti. Kolektiv »Tobi« je bil namreč proti združitvi s »Hidromontažo« in je s svojimi stališči tudi prodir. Sedaj si vsi, tako organi upravljanja, politične organizacije in vodstvo podjetja prizadevajo, da bi prišli čimprej na zeleno vejo. To sodelovanje in prizadevanje za čim večji uspeh je bilo čutiti tudi na nedavnem občnem zboru sindikalne podružnice. V razpravi ni bilo več tiste žolčne kritike in zaskrbljenosti kot pred tremi meseci. Z vsemi močmi se trudijo, da bi dokazali, da so sposobni prebroditi nemale težave. Zavedajo se, da so sedaj prav sami odgovorni za svoje bodoče delo. Toda prvi uspehi so že tu. Proizvodnja napreduje brez večjih zastojev. Letni plan so pre-

segli, izpolnili so tudi obveznosti do skupnosti, in sicer celo za nekaj milijonov več kot pred letom dni. V primerjavi s preteklim letom so ustvarili za 150 milijonov dohodka. Uredili so proizvodnjo električnih kuhalnikov in hladilnikov na tekočem traku in s svojimi izdelki prodirli na tržišče. Povpraševanje po hladilnikih je veliko, vendar emajlirnice ne zmore vseh naročil. Sedaj dnevno izdelajo 50 hladilnikov, pozneje pa bodo številno povečali na 100 hladilnikov dnevno. Za njihove hladilnike je zanimanje veliko predvsem še zato, ker dosežejo minus 17 stopinj in traja garancija pet let.

Na občnem zboru so obsodili predvsem tiste delavce, ki sedaj kot si kolektiv z vsemi močmi prizadevajo, da bi povečali proizvodnjo, odhajajo drugam, kjer jim nudijo boljše prejemke. Pravijo, da nji-

hovo ravnanje ni tovariško niti pošteno. Res so njihovi osebni dohodki še dokaj nizki zaradi že znanih okoliščin, med drugim tudi zaradi nezadostnega prizadevanja v preteklem letu, vendar jih bodo z boljše delovno disciplino in boljšim izkoriščanjem proizvodnih možnosti lahko hitro povečali. Vodstvo tovarne namreč zatrjuje, da bodo že do konca marca osebni prejemki približno taki kot v ostali kovinski industriji. Tedaj bo moč zbrati tudi sredstva za nova stanovanja in gradnjo obratne ambulante. Z januarjem so tudi pričeli obračunavati dohodke po poslovnih enotah in si tudi od tega obetajo večje uspehe.

Kmalu bodo dogradili delovne prostore za novo emajlirno peč. V sedanjih peči lahko emajlirajo samo tretjino svojih izdelkov, ostalo pa vozijo v celjsko emajlirnico ali drugam. To zvišuje ceno njihovim proizvodom. Ko so bili v največji stiski, jim je priskočil na pomoč delavski svet celjske emajlirnice, vendar sedaj spet vračajo njihove prošnje. Slične težave imata tudi »Hidromontaža« in »Primat« (nekdanji IKI). Predlagali so, naj bi na primer »Hidromontaža«, »Primat« in drugi, ki nimajo svoje emajlirnice, s skupnimi sredstvi kupili večjo emajlirno peč. Za to bi potrebovali okoli 50 milijonov, zmogljivost pa bi bila 1000 kg na uro. Tako ne bi bilo več težav zaradi emajliranja v Mariboru. To idejo bi najlaže uresničili poslovno združene »Maris« in bi prav s tem lahko uresničili resnično proizvodno sodelovanje med člani tega združenja. Če ne bo prišlo do tega, potem bo »Tobi« moral sam s krediti kupiti in montirati novo peč, kajti brez nje ne bodo mogli iz sedanjih htežav. Kadre za to delo pa »Tobi« ima, prav tako tudi prostore. Njegovi delavci so večji v emajliranju, v kratkem pa dobijo tudi tri hove inženirje, ekonomista in inženirja kemije, ki jih »Tobidira tovarna.

A. K.

PO KATEREM ČLENU?

Samovoljna zapustitev dela in letni dopust

SSMP Smartno: Delavec je neupravičeno izostal z dela 16 dni. Zato mu je gospodarska organizacija izdala odločbo o prenehanju delovnega razmerja, ta pa je istega dne dal odpoved in zahteval izplačilo letnega dopusta, ki mu pripada. Ali je delavec do takega zahtevka upravičen?

Odgovor: Delavcu je delovno razmerje prenehalo po 342. členu, točka 2 ZDR, ker je neupravičeno izostal z dela najmanj 7 zaporednih dni, kar je direktor podjetja tudi ugotovil s pisмено odločbo. Zaradi tega je pismena odpoved delavca neupoštevana, prav tako pa je neupravičen njegov zahtevek po plačilu nadomestila za letni dopust. Pravico do izplačila nadomestila za neizrabljen letni dopust ima delavec, ki mu je odpovedano ali mu je delovno razmerje prenehalo po sporazumu, pravico do letnega dopusta pa ima delavec, ki je odpovedal, kateremu je bilo odpovedano in delavec, ki mu preneha delovno razmerje po sporazumu, če do dneva, ko mu preneha delovno razmerje, izpolni pogoje, da letni dopust izrablji.

Kdaj prenos letnega dopusta?

Smartno: Delavec je bil zadnja dva meseca v letu na bolniškem dopustu in ni mogel izkoristiti letnega dopusta. Ali se mu lahko letni dopust prenese v prihodnje leto?

Odgovor: Po 32. členu Zakona o delovnih razmerjih letnega dopusta ni mogoče prenesti iz enega v drugo koledarsko leto. Izjemo predvideva samo čl. 64 tega zakona, ki pravi, da lahko nosečnice, ki ob koncu koledarskega leta odidejo na porodniški dopust, pa letnega dopusta niso izrabile, lahko tega izkoristijo v naslednjem koledarskem letu po končanem porodniškem dopustu. Drugih izjem Zakon o delovnih razmerjih ne pozna, pač pa dopušta, da delavec, ki nastopi letni dopust ob koncu koledarskega leta, lahko nadaljuje tega tudi naslednje koledarsko leto.

TOVARNA STROJEV »STROJNA« MARIBOR

Preusmeritev proizvodnje

Tovarna strojev »Strojna« v Mariboru zaposluje 220 delavcev. Po proizvodnem uspehu so prvi v tej občini, saj so presegli plan za okoli 30 odstotkov. Pogled v tovarniške prostore vsekakor preseneča. Tu so stružnice velikanske, težki odlitki, na obdelavo čakajo več metrov dolge osi itd. Tovarna izdeluje za industrijo obdelovalne stroje, kot stiskalnice, žerjave, rektorije in kompletne parne pekarne peči. Njihovi odjemalci so »Metalna«, jesiška železarna, »Kostroj« in drugi. Sedaj se pripravljajo na preusmeritev proizvodnje. Naslednje leto bodo namreč izdelovali strojno opremo za našo kemijsko industrijo.

O svojih uspehih in pomankljivostih pri delu so podrobno razpravljali na letnem občnem zboru. Brž ko so uvedli nagradenje po enoti proizvoda, je stalnost naraščala, hkrati pa tudi osebni dohodki (od 23.000 na 26.000

dinarjev povprečno). Njihov zaslužek pa je odvisen tudi od celotnega poslovnega uspeha podjetja.

Iz razprave je moč sklepati, da kolektiv ni dovolj seznanjen z delom delavskega sveta, da ne ve dovolj, kako uporabljajo sredstva skladov in podobno. Zato so sklenili, da bodo odslej imeli vsake tri mesece delovne sestanke po obratih, kjer bodo razpravljali o proizvodnji in medsebojnih odnosih. Če bi se tudi doslej že sestajali na krajših posvetovanjih, potem verjetno na konferenci ne bi bilo očitkov zaradi organizacije dela in odnosov med mojstri in delavci.

Čeprav je kolektiv majhen, so si zgradili svojo obratno menzo. Pravkar urejajo tudi novo umivalnico in garbero, kupiti pa nameravajo še šest stanovanj.

K. A.

Spomladanski zbor na East Riverju

V torek bo predsednik Boland spet uradno začel nadaljevanje XV. zasedanja Generalne skupščine OZN. Trenutno še ni natančno določeno, po kakšnem dnevnem redu se bo odvijal drugi del zasedanja in katere probleme bodo obravnavali na plenumu Generalne skupščine in v njenih komitejih.

Nekatera vprašanja so sicer znana. Dogodki v Kongu, neuspeh akcije OZN, nove nevarnosti in krize; vse to kaže, da je ta problem le prvi in najpomembnejši. Pa tudi problem Angole in ostalih portugalskih kolonij bo prišel na vrsto, tako vsaj domnevajo, in to ne samo pred člane Varnostnega sveta, temveč tudi na plenum skupščine. Delegacija Gane je namreč uradno zahtevala, naj predsednik Boland to vprašanje uvrsti kot posebno in pomembno točko na dnevni red plenuma skupščine.

Nekateri drugi kolonialni problemi bodo na vrsti razprav v Skrbniškem komiteju. Najpomembnejša je vsekakor zahteva: uresničitev deklaracije o kolonialnem problemu, ki jo je sprejel že lani plenum Generalne skupščine. Sprejeta deklaracija je politični dokument, ki temelji na Ustanovni listini OZN. Dokument pa kaže mednarodni organizaciji tudi smer akcij za likvidacijo kolonializma. Posebno bodo govorili o rokih in datumih, v katerih bi lahko nekatera posamezna skrbniška ozemlja razglasila svojo neodvisnost.

Prav tako pričakuje poročilo komisije iz Ruande Urundi, ki mora Skrbniški komitej obvestiti o položaju v tej deželi in o razgovorih z belgijsko vlado. Vemo, da je medtem pod vplivom belgijske politike prišlo v tej deželi do nekaterih ukrepov, ki komplirajo akcijo OZN.

Vse to so več ali manj znane teme, ki bodo na dnevnem redu Generalne skupščine. Ni pa odgovorov glede nekaterih osnovnih tem. Nadaljevanje plenuma se začne namreč po spremembi administracije v ZDA. Prav zategadelj si nova vlada ZDA prizadeva, da bi številna vprašanja odložila na kasnejši termin, da bi tako Kennedy in njegovi sodelavci lahko bolj precizno formulirali svoja stališča.

Zdaj govorijo o tem, da bi delegacija ZDA želela, naj bi odložila najbolj bistveno mednarodno vprašanje, in sicer problem razorožitve. Govorijo, da sta obe vesili ZDA in SZ pripravljene, naj bi večino vprašanj, razen kolonialnih in nekaterih administrativnih, preložili na XVI. zasedanje. To pa bi veljalo tudi glede razorožitve, kjer, tako vsaj ocenjujejo, trenutno ni nikakršnih realnih upov ali kakšnih novih predlogov, ki bi bili lahko osnova za sporazum.

Na ta način bi seveda prišlo tudi do odlaganja nekaterih tem, ki so značilne za »hladno vojno«, n. pr. vprašanje Madžarske, Tibeta in še nekatere. Če bi te uvrstili v dnevni red, bi lahko precej vplivale na poslabšanje vzdušja.

Nihče tudi ne ve, koliko časa bo trajalo nadaljevanje zasedanja, niti ne, katere osebnosti bodo prišle na nadaljevanje zase-

danja. Številne dežele pričakujejo, da bodo nekaj več še zvedele o razpoloženju in stališčih velesil ter o temah, ki jih bodo obravnavali v nadaljevanju zasedanja, da bi tako imenovali osebnosti, ki bodo na čelu delegacij. Za zdaj je gotovo, da bo dr. Kwame Nkrumah sodeloval tudi v nadaljevanju zasedanja Generalne skupščine.

TITO V GANI

Predsednik republike Josip Broz-Tito s soprogo in spremstvom se te dni mudi na uradnem obisku v Gani. Prebivalstvo mu prireja povsod, kamor pride, navdušene sprejeme, povsod je deležen iskrene dobrodošlice. Najpomembnejši dogodek doslej na poti po Gani je bil obisk predsednika Tita v ganskem parlamentu, ki prav te dni redno zaseda. Predsednik Tito je prvi tuji državnik, ki je imel priložnost govoriti pred člani ganskega parlamenta, odkar je ta dežela pred štirimi leti proglasila svojo neodvisnost. Parlament je govornika toplo pozdravil. Predsednik Tito je imel ob tej priložnosti daljši govor, v katerem je obrazložil jugoslovanska stališča glede nekaterih mednarodnih vprašanj in se dalj časa zadržal pri obravnavi kolonializma. — Na sliki: predsednik Josip Broz-Tito s soprogo s predsednikom ganske vlade dr. Kwamejem Nkrumahom v Akri.

TOGO NOV ČINITELJ IN PARTNER

Lansko pomlad je svet pozdravil novo neodvisno deželo v Afriki: Togo je 27. aprila slavnostno proglasil neodvisnost. Tega so se razveselili vsi, ki vedo, kaj pomeni neodvisnost v sodobnih razmerah, zlasti tisti, ki so dali za uresničenje tega cilja toliko žrtv in prelili potoke krvi. Pot neodvisnosti te male dežele z 1.090.000 prebivalci na površini 53.000 kvadratnih kilometrov, globoko ob Gvinejskem zalivu ni bila lahka. Do prve svetovne vojne je bila dežela nemška kolonija, med obema vojnoma francoska, po drugi svetovni vojni pa pod skrbništvom. Šele s pridobitvijo neodvisnosti je dobil Togo možnost za politično in gospodarsko dejavnost. Kakor mnoge druge dežele, bo moral tudi neodvisni Togo posvetiti poglavitno pozornost gospodarskemu razvoju.

Kmetijstvo je osnova gospodarstva. Pridelujejo precej poljskih kultur, v glavnem za domače potrebe prebivalstva, in sicer prosa 100.000 ton na leto, manioka 375.000 ton, koruze 50.000 ton, riža 10.000 ton. Razen tega sejejo še nekatere rastline, katerih proizvodnja je vezana na lokalno potrošnjo.

Izvažajo večinoma palmovo olje in semena, kikiriki, bombaž, kopro, kavo, kakao itd. Z živinorejo se ukvarja prebivalstvo v severnih pokrajinah, kjer so razmere ugodnejše (tam se ne razvija muha cece). Govedi so imeli leta 1957 okoli 130.000 glav, ovc in koz okoli 650.000 in prašičev četrtilijona.

Ribištvo je precej razvito. Čeprav imajo ribiči preproste pripomočke, je ulov precejšen. Zagotovljene so možnosti tudi za industrijsko ribištvo.

Togo nima gozdnega bogastva razen tikovine, ki jo izkoriščajo zadnje čase. Posadili so okoli dva milijona sadik tega drevja, ven-

dar bo treba na sekanje še čakati.

V rudnih ležiščih so predvsem boksit in fosfati. Boksit so začeli izkoriščati v okolici mesta Lomeja. Proizvodnja fosfatov je sorazmerno poceni in pričakujejo, da se bo letni izvoz povzpela na pol milijona, kar bi z neznatnimi investicijami lahko povečali na milijon ton 80-odstotnega fosfatnega koncentrata. Fosfate izkorišča francoska družba »La Compagnie Togolaise des Mines du Benin«.

Odkrili so tudi ležišča kromita, ki ga izkorišča prav tako francoska družba. Na severu so ležišča železne rude, vendar je teren težko dostopen, zato je še ne kopljajo.

Tudi o industriji ne bi mogli govoriti, če bi odšli nekaj podjetij za predelavo živil s skupno zmogljivostjo 6000 ton, za izločevanje bombažnega semena, za proizvodnjo palmovega olja (zmogljivost tisoč ton) in milarno z letno zmogljivostjo 150 ton.

Zunanjetrgovinska menjava temelji na izvozu kmetijskih pridelkov. Izvoz v primerjavi z letom 1938 je naslednji:

Količina v tonah, vrednost v milijonih CFA frankov			
Uvoz	Izvoz	Uvoz	Izvoz
leto	obseg vredn.	leto	obseg vredn.
1938	20.764	74	53.541
1956	69.940	2688	45.820
1957	71.267	2888	43.187
1958	79.888	3776	47.338

Če primerjamo podatke o blagovni menjavi v zadnjih dveh letih, vidimo, da se je izvoz leta 1958 v primerjavi z letom 1957 povečal po obsegu približno za 10 %, po vrednosti pa za 45 %. Po valutnih področjih je to takole: izvoz v Francijo se je povečal za 25 %, medtem ko se je v dežele francoske unije zmanjšal za 3 %. Na šterlinsko področje se je povečal za 4 %, na dolarsko za 430 %, v druge dežele pa za 365 procentov.

Tolikšno povečanje izvoza na dolarsko področje in drugam je posledica večje prodaje kakaovca (dolarska cona), manioka (Anglija), kopro in palmovih proizvodov (Belgija, Španija itd.).

Podobno je z uvozom. Tako se je uvoz iz Francije povečal leta 1958 v primerjavi z letom 1957 za 27 %, s šterlinskega področja za 41 %, z dolarskega področja za 12 procentov in od drugod za 30 %.

Naslednja preglednica ponazarja obseg izvoza posameznih proizvodov:

Izvoz najvažnejših proizvodov v tonah			
proizvodi	1955	1957	1958
kakao	14.153	4.500	6.900
kopra	4.417	3.500	3.000
surov			
bombaž	1.700	2.200	1.700
bomb. seme	2.319	4.000	2.800
kava	3.853	4.000	4.500
palmovi			
plodovi	8.881	10.000	12.000
palm. olje	1.005	400	600
arašid		2.400	3.400
kapok	265	250	180
tapioka	1.541	1.000	1.200

Podatki kažejo, da je izvoz v obdobju 1957 in 1958 v primerjavi z letom 1955 znatno nazadov pri nekaterih proizvodih (kakao, kopra itd.), medtem ko je pri drugih narasel (kava, palmovi plodovi, arašid).

Najvažnejša izvozna postavka v vrednosti sta kakao in kava, in sicer 16,5 oziroma 39,7 % skupnega izvoza v letu 1957 in 39 % oziroma 24 % v letu 1958. Na tretjem mestu so palmovi plodovi z 10,5 %, medtem ko je bombaž na četrtem mestu s 7 % skupnega izvoza.

Uvoz po skupinah proizvodov je takle: uvoz hrane, pijač in tobaka zavzema v letu 1957 okoli 25 %, v letu 1958 pa 22 %, goriva 7 % oziroma 6 %, surovin in polizdelkov po 5 % v obeh letih ter olja in masti po 3 %. Končni izdelki so zavzemali v letu 1961 okoli 61 % oziroma 65 % v letu 1958, od tega uvoz opreme 25 % oziroma 27 % skupnega uvoza,

ne niti, razna olja in gospodinjstke predmete.

Od skupnega izvoza Toga pride na izvoz v Francijo 73 %, potem sledijo ZDA s 15 %, Nizozemska z 2,7 % itd. Francija je poglavitna preskrbovalka Toga. Zavzema 46 % skupnega uvoza dežele, Gana 12 %, Britanija 10 procentov, Nizozemska s posestmi 10 % itd. Razen zahodnoevropskih dežel nastopata kot neznatni uvoznici v Togo tudi Poljska in Češkoslovaška.

Blagovne menjave z našo deželo ni ali pa je nevidna, ker jo je doslej posredovala matična dežela.

Spodnja preglednica kaže gibanje trgovinske bilance in bilance po posameznih conah.

Trgovinska bilanca po valutnih področjih v milijonih CFA frankov

cona	1957	1958
Francija	+ 450	+ 545
Francoska unija	- 240	- 299
šterlinska cona	- 510	- 758
dolarska cona	+ 28	+ 407
ostale cone	- 490	- 514
Skupno	- 724	- 619

Podatki kažejo, da je trgovska bilanca pasivna in da se je primanjkljaj nekoliko zmanjšal v letu 1958.

Gospodarstvo dežele je zelo zaostalo. Ker so tuje sile imele Togo v oblasti iz strateških razlogov, niso posvečale nobene skrbni razvoju gospodarstva, niti toliko ne, kot bi bilo potrebno za zagotovitev surovinske osnove, kar je bilo v drugih kolonialnih posestvih. Če upoštevamo, da dežela izvažajo proizvode, katerih cena se na trgu pogosto spreminja (kakao in kava) ta izvoz znaša 53 % vsega izvoza — bi le težko govorili o stabilnosti trgovinske in s tem tudi plačilne bilance dežele.

Seveda se tako stanje v gospodarstvu ne more ohraniti po pridobitvi neodvisnosti. Kaže, da želijo graditi lastno industrijo, ker imajo pogoje za to. Omenjajo možnost graditve hidrocentral, predilnic in bombažnih tkalnic ter nekaterih drugih tovarn, ki bi predelovale domače surovine. Ugodni so pogoji za razvoj rudarstva. Verjetno bodo sprejeli kak plan ali program za gospodarski razvoj. Pri tem bo seveda treba zagotoviti finančna sredstva. Na drugem mestu so težave s strokovnimi kadri, in sicer zato, ker v deželi ni visokih šol, nekaj srednjih, med njimi dve tehniški, pa ne more zadovoljiti domačih potreb po strokovnjakih. Šolstvo lahko zadostile 40 % potreb dežele.

Če upoštevamo strukturo blagovne menjave te dežele, ki uvažajo precej blaga od živil do industrijskih naprav, ugotovimo, da so vse dežele, ki imajo to blago, torej tudi Jugoslavija, zainteresirane za blagovno menjavo s Togom in morajo računati z močno konkurenco na tem trgu, bodisi pri investicijskih kreditih in prevzemanju graditve objektov, bodisi v drugih oblikah gospodarskega sodelovanja.

— Če je po tolikšnem mrcvarjenju ostal živ, kako naj mu še pomagam?!!

»Če ne uspem ustvariti neodvisne Gane — me živega pokopljite!«

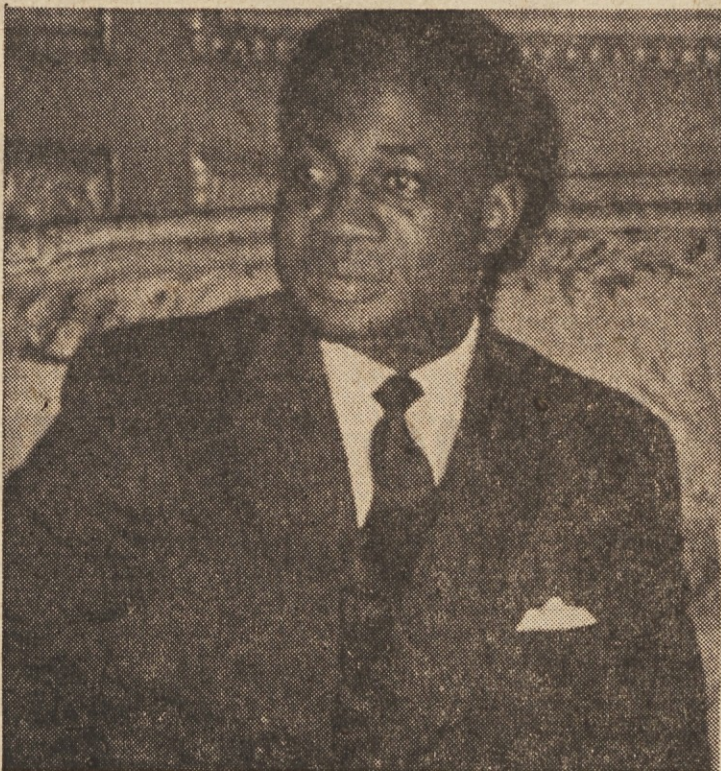
Ce slučajno ne bi skoraj vsak Afričan, ki živi v Evropi, vedel za ta izrek, za njenega avtorja, bi obrnil kopico knjig, da bi našel, kdo je te besede izrekel. Splačalo bi se, ker bi v galeriji mož sedanosti spoznal moža, ki stori, kar hoče. Vendar ni bilo treba listati debelih knjig. Vedimo da je ta izrek dal zdajšnje zgodovine Afrike. Izgovoril in napisal pa je dr. Kwame Nkrumah.

Nekateri ljudje nam povzročajo večje, drugi manjše zani-manje. Če ne bi nikoli videli slike dr. Kwameja Nkrumaha, se mi zdi, da bi ga kljub temu lahko opisali, kajti zgoraj napisane besede izdajajo moža, ki je odločen in brezmejno prepričan, da bo uresničil vse svoje zamisli. Dr. Kwameja Nkrumaha je nedvomno uvrščati v tisto vrsto ljudi, kot so bili Gandhi, Roosevelt in ki so: Nehru in drugi. Mislec, filozof, ideolog in državnik, ki gleda v bodočnost in snuje, uresničuje in gradi tisto, kar je učil, kar je kdo ve kolikokrat premislil v tistih dolgih dne-vih in nočeh za rešetkami v za-porih.

Leon Davičo, srbski književ-nik, ki se je pred kratkim vr-nil s potovanja po Afriki, pravi, da sodi dr. Kwame Nkrumah med prvo desetorico najboljših govornikov na svetu. Če bi ga človek še slišal, potem bi bila njegova podoba še popolnejša in še bolj živa.

Dr. Kwame Nkrumah marsi-koga na svetu navdaja z veli-kim navdušenjem, z željo, da bi mu segel v roko, po-gledal v oči. Kajti z njim v zve-zi smo slišali in brali že čudo-vito pripovedovanje o boju, vzponu iz suženjstva v življe-nje, o filozofiji in razumu, ki plete novo življenje. Zdi se kot steber na zahodni strani Afri-ke, zadosti krepak, da bi nosil vso težo prebujanja in razcveta kulture, ki s polnimi pljuči di-ha in želi razkazati svetu, da imajo tista ljudstva, ki so bila včasih v tla teptana, ki so bila blago na trgih, ljudje v veri-gah, pravico do enakopravnosti na svetu, pravico delati, vladati in živeti.

Skoraj vsak narod ima svo-jega heroja, ki je poosebljenje nečesa velikega. Večkrat je to zgodovina naroda, njegov vzpon in razcvet. Dr. Kwame Nkrumah je narodni simbol osvobo-ditve Gane, poosebljenje uspe-ha in srečnice vsega, kar se v Gani dogaja.

Pred leti je rekel: »Bolj lju-bim samoupravo v nevarnosti kot pokornost v miru.« Odloč-ne besede, ki bodo tiskane na prvih straneh čitank, da bo vsak otrok spoznal in dojel, ta-koj na začetku, da je svoboda nekaj neprecenljivega, da je ti-sti pravi zrak, ki ga človek vdihne, da mu da moči in pro-ke, da svobodno ustvarja in dela.

Dr. Kwame Nkrumah pa ni samo Gana. On je Afrika. Kaj nam o tem pove:

»Svoboda Gane nima zame-pomena, če ni del afriške svo-bode.«

Kjerkoli in kadarkoli pove

prijateljem, naj učijo ljudstva v Afriki tole: »Prvi cilj našega boja je svoboda, končni cilj pa enotnost. Verujem v afriško etnično filozofijo, ki uvršča Afrikance v vsakem pogledu v enakopraven položaj s katero koli raso na zemeljski krogli. Afrikanec je prav tako talenti-

rečejo včasih »otrok grmovja«. Tako namreč rečejo vsem tistim v tej deželi, ki so rojeni pod milim nebom. Se zelo mlad je poslušal nauke dr. Agreja, in-telektualca, ki je učil, da mo-rajó beli in črni sodelovati. Kwame Nkrumah pa se je čudil tem idejam. Spraševal se je, kako jih je mogoče uresničiti, če gre za neenakopravne ljudi!

Pozneje je postal profesor na nekem katoliškem seminarju. Prav nič ni bil navdušen s to vlogo, pa jo je zato mahnil v ZDA in jel študirati na Lin-colnovi univerzi v Pensilvaniji. Tačas je pisal svojim prijate-ljem domov: »Če ne uspem ustanoviti neodvisne Gane, me živega pokopljite!«

Ker se je moral preživljati, je delal kot natakar in spoznal navade ljudi; kot knjižničar je prebral kopico knjig, kot mor-nar je spoznal nemirna tla in prostranstvo sveta; kot čistilec čevljev prah in brce; kot pro-dajalec rib smrad, kot eviden-tičar na velikih gradnjah pa si-stem brezdusnega izkoriščanja.

S filozofijo Markusa Gavre-ja, ki je rekel »Afriko Afriča-nom!« in vodil gibanje »Nazaj Afriki«, je reševal marsikatero probleme, ki so se pojavljali v osvobodilnem gibanju naroda Zlate obale, v katerem je ves čas sodeloval.

Po drugi svetovni vojni dr. Kwameja Nkrumaha srečamo v Londonu. Študiraj pravo in to-d tudi promoviral za doktor-ja prava. Potem je postal se-kretar Zahodnoafriškega sekre-tariata. To je bila organizacija, ki je delala za osvoboditev teh območij. Leta 1947 se je vrnil v domovino in začel organizi-rati gibanje, ki bi bolj odločno delovalo med narodom in v bo-ju za nacionalno osvoboditev. Tako je organiziral Narodno stranko. Vendar ne za mizo, na konferenci, temveč na poljani pred 30.000 ljudmi. Ta množič-nost in ta odločitev ljudi, po-zornost in spoštovanje, ki so ga kazali do Kwameja Nkrumaha, so vznemirili kolonialni režim in guvernerja. Leta 1950 so dr. Kwameja Nkrumaha za-prli.

To pa ni ugasnilo ognja med ljudstvom. Na prvih volitvah je ljudska skupščina dobila veli-ko večino glasov. Kolonialisti so morali popustiti. Odprli so vrata dr. Kwameju Nkrumahu, ki je iz zapora odšel naravnost v palačo predsedništva vlade. Ko je septembra 1956. leta gu-verner izročal predsedniku pr-ve ganske vlade dr. Kwameju Nkrumahu sporočilo britanskega ministra za kolonije, da bo Zlata obala prihodnje leto dobi-la svobodo, je rekel: »To je veli-lik dan tudi za vas. To je uspe-šen zaključek tistega, za kar ste se osebno bojevali!« Dr. Kwa-me Nkrumah pa je kasneje za-pisal: »To je uspešen konec ti-stega, za kar smo se mi borili. Tako sem popravil guvernerje-vo priznanje.«

Zlata obala je tako postala pod imenom Gana neodvisna država v okviru Common-wealtha. Lani aprila pa je s plebiscitom ljudstvo pokazalo, kaj hoče. Več kot milijon gla-sov je bilo za republiko.

In odtlej Gana dela. Ga-na živi posebno življenje v ritmu neprekinjenega prizade-vanja, da zbeži iz zaostalosti. Pred leti so tej deželi rekli, da je dežela kakaa. V resnici je za Gano značilno pridelovanje ka-kaa. Za približno okrog 300.000 ganskih kmetov je bil kakao edina možnost, da nekaj zaslu-žijo. Kakao je bil glavna su-rovina, hkrati pa tudi veliko poželenje tujega kapitala. Vča-sih je bil v resnici kakao za Gano vse, saj ni imela konku-rence na vsem svetu. Zdaj pa, čeprav je Gana še vedno pre-težno kmetijska dežela, odpira nove perspektive. V njej zdaj dela že okrog 400.000 delavcev, ki imajo svojo delavsko organi-zacijo. To je nova sila, ki ne-dvomno močno vpliva na raz-voj družbenih odnosov.

Zatorej ni čudno, če kateri koli predstavnik Afrike govori o Gani, misli na dr. Kwameja Nkrumaha, in če govori o pred-sedniku prve ganske vlade dr. Kwameju Nkrumahu, misli na svobodo, na razvoj Gane, misli na Afriko in njeno prihodnost.

Miran Sattler.

POROČILO BREZ GLAVE IN REPA

Angleški liberalni list »Guar-dian« je takole napisal o eks-po-zeju angleškega finančnega mi-nistra Selwyna Lloyda:

»Razlago finančnega ministra je bilo težko spremljati, ker ni-ma ne začetka, ne sredine, ne konca. Precejšen del njegove razlage nam kaže o finančnem položaju prav toliko, kolikor bi zvedeli, če bi obrnili vse tisto, kar nam je rekel.«

NJEGOVA PREDNOST

Novi ameriški minister za ljudsko zdravje Rubicoff se je v nekem intervjuju pohvalil: »V mojem ministrstvu ni niti enega šefa oddelka, ki bi znal o ljud-skem zdravstvu in higieni mno-go več kot jaz. Smatram, da je to zelo dobro.«

MISLI ZA KRMILOM

Angleški minister za promet Marples se je v nekem govoru pritoževal: »Človek lahko prizna, da ne zna igrati golf, da zgublja pri kartah, da mu delo ne gre od rok, da pa bi priznal, da ne pozna prometnih predpisov, ko vozi svoj avto, to je najtežje. Ta-kega sploh ni!«

Strogo prepovedano

BONN — Zahodnonemško ministrstvo za obrambo ni dovo-lilo svojim generalom, da bi sprejeli povabilo in obiskali So-vjetsko zvezo. Povabilo za sode-lovanje na proslavah ob 43-letnici sovjetske armade in mornarice 23. februarja so poslali zahodno-nemškemu poveljnikom divizij in korpusov predstavniki sovjetskih vojaških misij v Pindu, Frank-furtu in Baden-Badnu. Predstav-nik zahodnonemškega ministrstva ni navedel nobenih podrobnosti o razlogih odklonilnega stališča mi-nistrstva.

HRUŠČEV KOLHOZNIKOM

»Če bomo vsi toliko prizadev-ni in pripravljeni, da bo vsak znal na pamet stališča in formule Marxa, Engelsa in Lenina o ko-munizmu, se pa ne bomo trudili v kmetijstvu, ne bomo na pr. znali pridelovati krompirja in koruze in preskrbovati prebival-stva neobhodno potrebnih pridel-kov, kakšni graditelji komunizma bomo tedaj? V tem primeru se bomo spremenili v ljudi, ki se bodo kregali o tem, kdo bolj pozna citate o izgradnji komunizma, v praksi pa ne znajo pravilno orga-nizirati boja za izgradnjo nove družbe!«

KENNEDYJEVA OPREZNA IZJAVA

»Upam, da lahko zgradimo takšne odnose s Sovjeti, ki nam bodo dovoljevali, da živimo v miru in da ohranimo našo var-nost dežel, s katerimi smo zdru-ženi kot zavezniki.«

(Nadaljevanje prihodnjič)
Dr. U. Aung Tein

Možnosti delavskega samoupravljanja v Burmi

Pred drugo svetovno vojno je bil delavski razred Burme močna, združena in borbena revolucionarna sila, ki se je je britanski imperializem bal. Splošna stavka pred vojno je rodila protifašistično gibanje. Po vojni je druga splošna stavka prinesla neodvisnost, ki jo je Burma dobila po težavnih pogajanjih z britansko laburistično vlado. Razumljivo je, da se je sindikalno gibanje po pridobitvi neodvisnosti leta 1948 okrepilo, čeprav sta se poja-vili dve nasprotujoči si sindikalni centrali — socialistična in komunistična.

Socialistični sindikalni kon-gres je leta 1944 načel vprašanje delavskega samoupravljanja. Raz-kol v delavskem gibanju pa je otežkočal napredek v tej smeri. Razen tega delavski razred ni bil dovolj močan, da bi vodil nacio-nalno revolucijo. Zaveznike je iskal med kmeti, ki so bili kon-servativni. Brezposelnost, stavke, slabi delovni pogoji, nizke mezde in tako dalje so spremljali boj delavskega razreda.

Po »Začasnem poročilu o so-cialnem položaju na svetu« (izda-ja ZN 1952) je bilo leta 1947 v Burmi 110.000 delavcev. Državna uprava za delo je imela težave pri poravnavanju čedalje večjega števila delovnih sporov med ne-mirnimi delavskim razredom na eni ter tujimi monopolisti in do-maćimi kapitalisti na drugi stra-ni. Razen tega so notranja trenja in tuja intervencija napravile zmešnjavo v industriji zlasti po-tem, ko se je Burma rešila kolo-nializma.

Vladí Antifašistične lige pa je uspelo okrepiti delavski razred. Število delavcev v industriji in obrtni proizvodnji se je leta 1955 zvišalo na četrť milijona. Tudi državni plani za industrializacijo Burme so pripomogli delavskemu razredu, da si je utrdil položaj.

Zgodovinski preobrat je nasto-pil leta 1954. Takrat so se vodi-telji Kongresa sindikatov Burme, ki so sodelovali v vladi, izrekli za delavsko samoupravljanje. Na poti, da bi delavski razred dobil vsa pooblastila za upravljanje industrije, so bile predvidene štiri etape. V prvi fazi bi v tovar-nah sestavili delovne komiteje, da bi se delavci navadili sistema-tično in s čutom odgovornosti iz-polnjevati svoje dolžnosti glede razvijanja podjetij, utrjevanja di-

scipline ter večanja proizvodnje in produktivnosti dela. V drugi fazi bi ustanovili skupne komi-teje, sestavljene iz delavcev in nameščenecv, katerih dolžnost bi bila, uvesti samoupravljanje v delavnicah in oddelkih, in sicer v skladu z napotki višjih organov. Tretji korak bi bila neposredna udeležba delavskih predstavnikov v upravljanju podjetij. Zadnji ukrep in končni cilj bi bili kon-trola in upravljanje delavcev in potrošnikov v državnih podjetjih in v podjetjih, ki so last ali pod upravo tujih firm. V vsem tem procesu bi dobila vloga sindika-tov poln izraz.

Da bi to uresničili, bi moral parlament sprejeti ustrezni zakon. Zaradi razkola v političnem in sindikalnem vodstvu ter zaradi anarhije v industriji, ker ni bilo mogoče presaditi britanskih in-stitucij, in zaradi povečanega no-tranjskega trenja in neredov ni bilo mogoče uveljaviti pravkar razložene politike delavskega samoupravljanja.

Razen angažiranja sindikatov so še druge možnosti in osnove za uvedbo samoupravljanja v Burmi, in sicer:

- a) z ustavnimi določbami,
- b) z delovno zakonodajo,
- c) z ustanavljanjem javnih podjetij.

Septembra 1947, torej tik pred neodvisnostjo, je Burma že spre-jela ustavo zahodnega tipa. Ustavna ureditev je parlemen-tarna po obliki, liberalno-demo-krafična po politični orientaciji, usmerjena v državo blaginje po ekonomski doktrini in federalna po državnem ustroju. V ustavi sicer ni bilo rečeno, da je Burma »socialistična« država, toda do-ločbe drugega, tretjega in četrte-

ga poglavja kažejo, da so imeli sestavljavci ustave razna sociali-stična prepričanja. V ustavi se najde praksa zahodnih demokra-cij, zlasti tista britanskega Com-monwealtha, in elementi iz jugo-slovanske ustave iz leta 1946.

Ekonomska in socialna bla-ginja zavzema vidno mesto v ustavi, ki krepi moč države. Ta ima pravnico nacionalizirati vsa-ko gospodarsko panogo. Glede de-lavcev je rečeno v 31. določilu, da »država lahko z ekonomskimi in drugimi ukrepi pomaga delav-cem, da se združijo in organizi-rajó za zaščito pred gospodar-skim izkoriščanjem«. Država bo pospeševala dejavnost sindikatov, graditev stanovanj in socialno zavarovanje in morda tudi delav-sko sodelovanje pri upravljanju industrije.

V praksi naj bi ustava zavzela mesto prejšnjega britanskega bi-rokratskega stroja. Tako se je začela v gospodarstvu in admini-straciji »nacionalizacija« in »de-centralizacija«. Bila je težnja po odmiranju države, toda ta proces ni občutno napredoval zaradi močne opozicije ostankov kolo-nializma, fevdalizma, nove biro-kracije in anarhizma, ki se je po-kazal v informbirojskem uporu.

Aprila 1948 je bil sprejet za-kon o nacionalizaciji notranjega vodnega transporta. Dva meseca kasneje (junij) je država pre-vzela izkoriščanje gozdnih boga-stev, kar so delale poprej tuje firme. Oktobra istega leta je bil sprejet potencialno daljnosežni zakon o nacionalizaciji zemlje, ki je naletel na močan odpor pro-tirevolucionarnih krogov. Kljub informbirojskemu uporu so ga v letu 1957 uveljavili v 28 okrajih. Na področju decentralizacije

smo smelo napredovali. Leta 1953 je izšel zakon o demokratični krajevni upravi, ki so ga kljub novi oligarhiji in uporu uvelja-vili v desetih okrajih. Ta lokalna demokratična administracija, po-dobna komunam (pod geslom »suverenost ljudstvu«), bi se mogla, če bi jo skrbno kontrolirali, razširiti na industrijo, s čimer bi se delavcem odprla pot za sodelovanje pri upravljanju.

Na industrijskem področju se-danja delovna zakonodaja ni do-volj razvita, da bi omogočala kakršno koli spremembo, čeprav je bilo izpopolnjenih in spreme-njenih več starih delovnih zaka-nov, sprejetih pod britansko oblastjo. Razlaščevalci niso bili razlaščeni. Glede tega je neke vrste kompromis, ki ni ugoden za delavski razred. Država usta-navlja delavska središča, sprej-ma načrte za socialno zavarova-nje in upostavlja skupne posve-tovalne odbore. Razen tega drža-va ustanavlja arbitražne svete za obravnavanje delovnih sporov. Vendar ni korenitih sprememb v sistemu, čeprav je bilo posejano seme za razvoj delavskih svetov v podjetjih.

Pod vplivom Mednarodne or-ganizacije dela (MOD) pa je bil medtem ustanovljen Stalni skup-ni posvetovalni odbor za delovna vprašanja. Odprli so šole in pri-redili seminarje ob pomoči te mednarodne organizacije. Burma sodeluje v dejavnosti MOD, ki je zelo zainteresirana za razvoj upravljanja gospodarstva, zlasti na področju delavskega sode-lovanja pri tem upravljanju. To prav tako odpira možnosti za po-stopno afirmacijo delavskega samoupravljanja.

Glede razvoja javnih podjetij so bili storjeni določeni začetni koraki v socialistični smeri. Spre-jet je bil dveletni plan za gospo-darski razvoj za leti 1948/49. Vla-da Antifašistične lige je namera-vala prevzeti upravo tovarne svile, papirnice in kemične to-varne, tovarne pločevine ter pre-dilnice in tkalnice, vendar je bilo to odloženo zaradi notranjih ne-mirov in trenj. V letih 1951 in

1952 je država sestavila dva od-bora (za graditev stanovanj in za ladjedelstvo, oba po britanskem vzorcu) in tri korporacije za raz-voj. Razen tega so obstajali statutarni odbori za upravljanje sta-rih objektov.

(Nadaljevanje prihodnjič)
Dr. U. Aung Tein

Masmoudi, posredovalec med predsednikom Francije de Gaulleom in tunizijskim predsednikom Burgibo. Preden je prišlo do sestanka med tema dvema, je Masmoudi nekajkrat obiskal oba partnerja.

K članku: »Včasih se primeri...«

V Vašem listu št. 7, 18. februarja 1961, ste objavili članek »Včasih se primeri...«, v katerem kritizira pisec tov. Bojan Samarin brezplodno obravnavanje vprašanja reorganizacije strokovnega šolstva papirne industrije. Članek točno ugotavlja, da se v tej smeri še ni nič bistvenega ukrenilo kljub dobri volji. Razlogi, o katerih govori pisec, pa niso točni oziroma vsaj bistveni ne. Pisec netočno naveda kot enega glavnih razlogov zastoja prepir med slovenskimi papirničarji, ali naj bo novi šolski center slovenski ali jugoslovanski. Ta prepir ni vzrok slabega napredovanja pri reorganiziranju šolstva, temveč le posledica negativnega delovanja nekaterih ljudi, ki jim pobuda za reorganizacijo šolstva s take plati, kot je bila zastavljena, ni bila všeč. Z drugo besedo, skušalo se je slovenskim papirničarjem nataktniti v tej zadevi etiketo šovinizma, kar je prav gotovo zelo neljuba obtožba, na katero je pač treba reagirati.

Polemika o tem, ali naj bo novi šolski center papirne industrije s sedežem v Ljubljani slovenski ali jugoslovanski, je bila slovenskim papirničarjem vsiljena s strani tistih užaljenih avtoritet, ki ob razpravi o stanju strokovnega šolstva papirne industrije niso bili kos argumentom večine, niti niso mogli oporekati smernicam bodočega šolanja, deklariranih v pravih novega šolskega centra, ki so bila sprejeta na ustanovni skupščini. Ker ni bilo mogoče oporekati vsebini, so se zataknili v naslov, v kratko LRS, čeprav je bilo na sami skupščini nekajkrat povedano in potrjeno, da je novi šolski center ustanovljen s sklepom 9 ustanoviteljev, ki so pripravljene prevzeti z obstoječo Industrijsko šolo vred vse obveznosti za vzgojo kadrov, ki jih bo naložilo Združenje in tudi med potekom reorganizacije zagotoviti kontinuiteto šolanja vpisanih gojencev. Pobuda za korenito reorganizacijo šolanja s strani slovenskih papirnic ni bila dana z namenom rušenja, temveč z namenom, da se sistem vzgoje strokovnih kadrov izboljša. Ali ni čudno, da so se strokovni kadri doslej v jugoslovanskem merilu šolali v ustanovi, ki ji je bilo ime: Industrijska papirniška šola Vevče in se v to, da v naslovu ni ničesar jugoslovanskega, v preteklih desetih letih ni nihče spotaknil. Sedaj pa, ko so se skoraj vse slovenske papirnice izrekle, da so pripravljene prevzeti dolžnosti ustanoviteljstva ob Papirnici Vevče (ki je fungirala doslej kot ustanovitelj), čeprav brez pravice odločanja; to si je prilastilo Združenje in šolanje reorganizirati in zaradi takega naključja nadele novi ustanovi tudi republiško ime, pa naenkrat taka debata, slovenski, jugoslovanski, slovenski..., kot da bi sam naslov odrekal vsakršno možnost šolanja kateremu koli državljanu.

V resnici gre namreč za trmasto vztrajanje nekaterih organov Združenja, da obe šoli, ona v Banja Luki in vevška, ostanejo pod neposrednim centralističnim vodenjem le-teh in da imajo monopol za vsakršno pobudo za reorganizacijo šolanja izključno oni in je torej vsaka drugačna pobuda nelegalna, ker ne teče po »pravi poti«. Seveda je s tem v zvezi preskrbljeno za avtaritativno tolmačenje Resolucije Zvezne ljudske skupščine o izobraževanju kadrov, ki pa v dejanjih izgleda takole: Zaradi prilagoditve strokovnega šolanja v papirni industriji smernicam Resolucije, so se v obih navedenih šolah izvršile nekakšne remedure. Prepisana so bila stara pravila, v katerih se je spreminil naslov šol v Šolski center papirne industrije FLRJ, vpišalo se je, da bo banjaljuška šola vzgajala kvalificirane delavce za celulozo, vevška pa za papir in da bo šolanje skrajšano na 2 leti. Način dela pa se na šolah ni prav nič spremenil, vsaj v vevški ne in se, o čemer sem poučen, s problemom skrajšanja študijske seveda še nihče ne ukvarja, razen kar se je ugrabilo o reduiranju učnih ur za nekatere predmete. To je torej vse. Povrh tega se je primerila še ta nerodnost, da so bila medtem uknjena Združenja in so se osnovali sveti v Zvezni industrijski zbornici, katera je tako srečno podedovala ustanoviteljske pravice in dolžnosti za vsemi upravnimi posli vred. Zanimivo bi bilo videti, kako bi se SIK znašla, če bi šle vse industrijske panoge za reorganizacijo vzgoje kadrov po tej centralistični poti.

Ljudje, ki jim pobuda slovenskih papirničarjev ni bila všeč, so med drugim opozarjali tudi na to, da je le pod firmo FLRJ mogoče dojeti, da se bo v Ljubljani gradila nova šola. Pozabljajo pa, da se taka šola lahko gradi pod tem ali onim naslovom, ker gre za namen, ne za naslov. Pozabljajo tudi na to, da se bo nova šola gradila v glavnem s sredstvi, ki so jih vplačale ustanoviteljice, ki že deset let vplačujejo precejšnje zneske na to šolo. Ta sredstva so bila porabljena na drugem mestu, prav nova sredstva, ki se natekajo, pa morajo služiti kot ekvivalent za ona že vplačana in porabljena. Sicer pa se ločiranje gradenj novih šol ne orientira po naslovih, temveč je odločilen činitelj bližina tovarn s največjimi izkušnjami oziroma tradicijo, in kje je bolj ugodna lokacija kot v trikutu tovarn Vevče-Goričane-Količevce, torej v Ljubljani.

Precej klavna je tudi trditev, ki jo je pisec kdo ve od kod pobral, da so v skladih Združenja precejšnja sredstva za financiranje učnih programov in pripomočkov in da se zaradi tega izplača ukloniti avtoritetam centralistične smeri, ker sicer ta sredstva ne bi bila dosegljiva. Kolikor vem, ta sklad res obstaja in je v njem nabranih nekaj več kot 3 milijone din, ki čakajo rešitve. V preteklih letih se iz tega sklada ni potrošil niti dinar za založbo kakršnega koli učnega načrta, učbenika, skript itd.

Sole poslujejo brez uradno priznanih učbenikov, tako kot prva leta. Sedaj pa je ta denar postal element pritiska na tiste, ki so sklenili ustanoviti šolski center prav zaradi takih nemogočih razmer. Z ognjevitostjo, s kakršno smo se lotili izdelave pravil, bi že tudi učni programi v tem času dobivali svoje zaključne oblike in bi bil tako vsaj ta denar enkrat učinkovito izkoriščen.

O homatijah okrog reorganizacije strokovnega šolstva bi se dalo še marsikaj povedati, vendar sem se omejil samo na razčlenjenje nekaterih navedb v članku tov. Samarina, toliko, da postane razvidno, da pri stvari ne gre zgolj za oslovo senca. Prepričan sem, da je nekajmesečna vročevrtna razprava dala tudi nekaj pozitivnega in da bosta našli obe strani končno le skupni jezik, škoda je pri tem to, da čas beži.

Tone Novak,
sekretar Papirnice Vevče

Na mariborskih knjižnih policah Rezervirano za študente

Pravijo, da za šolo še niso dovolj mize in stoli, razredi in table. Zadnje čase so vedno bolj odločni tudi glašovi, da mora imeti šola današnjega časa tudi najrazličnejše učne pripomočke, učila, imeti mora svoje laboratorije, delavnice v miniaturi in kdo ve kaj še vse. Imeti pa mora vsaka šola tudi svoje knjižno zaledje. Se posebno to velja za strokovno, višje in visoko šolstvo. Razvoj znanosti in tehnike je danes že tako nagel in tako zelo razvejan, da lahko daje šola samo najpomembnejše osnove, nekateri bi celo rekli samo rdečo nit določene znanosti ali vede, vse drugo si mora nabrati vsakdo sam. Za to pa so lahko osnova samo bogate in skrbno urejene knjižnice.

Maribor je v povojnih letih doživel prenekatere preobrazbo. Med drugim se je razvil iz tipično srednješolskega v pomembno središče strokovnega in višjega šolstva, z neprikrito perspektivo, da se ob Ljubljani razvije tudi v drugo visokošolsko mesto. Zato je razumljivo, da v tem času zasledimo tudi nagel razvoj knjižnic, pa naj že gre za javne ali pa za strokovne knjižnice v gospodarskih organizacijah, ustanovah ali družtvih. Ali pa je tako razvito omrežje knjižnic tudi že dovolj trdna osnova za razvijajoče se šolstvo, to je vprašanje, ki smo si ga tokrat zastavili.

Dejstvo je, da je sedanja študijska knjižnica nastala na prelomu XIX. v XX. stoletje, da jo je ustanovilo Zgodovinsko društvo predvsem iz narodno-obrambnih nagibov, iz težnje po kulturni in seveda tudi politični, osamosvojitvi Slovencev. Zaradi tega je bila tudi njena nabavna politika usmerjena predvsem v humanistične vede in slovenistiko. Vendar se razmeroma zgodaj razširja njen knjižni fond tudi na druga področja. Danes obsega le-ta že kakih 100.000 izvodov. Seveda v njem še vedno prevladuje literatura humanističnih ved in slove-

nistika, a vedno večje je število del z družbeno-ekonomsko, idejno-politično problematiko, pa tudi strokovna literatura tehniških znanosti in naravoslovnih ved je v celotnem knjižnem fondu že sorazmerno lepo zastopana. Natančnih števil sicer ni, a zadošča tudi orientacijski podatek, da je strokovne literature z nehumanističnih področij v primerjavi s celotnim knjižnim fondom približno 30 do 35 %.

Perspektive: Nedvomno, fond je bogat. Kakšna pa je njegova uporabna vrednost, je za sedaj še nemogoče reči. Poudariti pa moramo, da se je izredno povečal pomen te knjižnice. To nam tudi dokazuje podatek, da se je z nastankom novih šol več kot trikrat povečalo število njenih študentskih obiskovalcev. In to, kar je danes za ljubljanske visoke šole NUK, to je za mariborske višje študijske. Zaradi tega načrt predvideva, da naj bi knjižnica tudi organizacijsko prešla v sestav višjih šol. O organskem vraščanju v sistem višjega šolstva pa moremo govoriti že dlje, saj je knjižnica že ob ustanavljanju novih šol nabavljala, vso potrebno literaturo, ki so jo terjali učni programi.

Dejstvo je, da si lahko v šoli druge stopnje vsaj za silo pomagajo s »predpisanim« učbenikom, in če tega ni, z beležkami profesorjev predavanj. Vendar to ni več moč na višji stopnji. Predpisana in nepredpisana literatura tu narašča z vsakim semestrom. Zaradi tega so prav na tej stopnji izredno pomembne specializirane strokovne knjižnice, tako imenovane knjižnice seminarjev, fakultet... V Mariboru pa je podoba naslednja: vse knjižnice so še v nastajanju in nobena nima svoje čitalnice. Sicer pa si oglejmo najbolj značilne podatke: Višja komercialna šola: približno 500 rednih in nekaj nad 1000 izrednih študentov; knjižnica s približno 2000 izvodov. Prvenstveno za profesorje. Višja pravna: 28 rednih

in 277 izrednih študentov; knjižnica s približno 200 izvodov; samo za predavatelje. Višja tehniška: 354 rednih in 759 izrednih študentov; knjižnica ima 600 izvodov; poslužujejo se je profesorji in študenti. Višja agronomska šola: 100 rednih in 159 izrednih študentov; knjižnica ima 1500 izvodov; z združitvijo knjižnice srednje kmetijske šole in knjižnice zavoda za pospeševanje kmetijstva pa naj bi se v njej nabralo kakih 4000 izvodov. To naj bi bila tudi osrednja strokovna knjižnica kmetijstva za mariborski okraj. Višja stomatološka šola: 99 rednih in 72 izrednih študentov; knjižnica ima 159 izvodov in je samo za profesorje. Višja pedagoška šola: nobenega knjižnega fonda, redni vpis šele na jesen letos.

Perspektive: Vsaka od omenjenih knjižnic naj bi se po predvidevanjih in načrtih razvila v dobro založeno specializirano priročno strokovno knjižnico. Kdaj pa bo to, ni moč ničesar določenejšega povedati. Kar zadržuje, so denar in prostori.

Dejstvo je, da so nekateri reformni posegi, predvsem pa sam razvoj šolstva močno izpremenili vloga tako imenovanih ljudskih bibliotek. Iz izrazito v beletristiko usmerjenih knjižnic sedaj nastajajo knjižnice širšega tipa, zaledje nižjega in srednjega šolstva, družbeno-ekonomskega in idejno-političnega izobraževanja najširšega kroga prebivalstva. Prve oblike takega širšega koncepta lahko opazimo tako v Mestni kot v Delavski knjižnici. V obeh je v poslednjih dveh letih tudi močno naraslo število dijaških in študentskih izposojevalcev.

Perspektive: Razmerje med beletristiko in tako imenovano poljudno-znanstveno literaturo naj bi se še naprej večalo v prid slednje. Zaradi tega bi se morali povečati tako prostori knjižnic kot sredstva za nabavo knjig. Ali pa se tudi bodo, ni moč ničesar povedati.

Dejstvo je, da je knjižni fond Maribora razmeroma zelo bogat. Tako je po približnih ocenah v knjižnicah gospodarskih organizacij, ustanov in društev vsaj še 35.000 do 40.000 izvodov strokovne literature. Prav ti fondi pa so tudi najmanj izkoriščani, čeprav izrednega pomena, saj gre v veliki večini primerov za strokovno literaturo novejšega datuma.

Perspektive: Da bi povečala izkoriščanje mrtvih kapitalov — knjige v teh knjižnicah si izposojajo v glavnem samo nekateri strokovnjaki, kasneje pa obleže na knjižnih policah — se je odločila študijska knjižnica izdelati centralni katalog vse strokovne literature, ki jo je moč dobiti v Mariboru. Tako bodo teoretično postali ti fondi dostopni za vsakogar. V kolikšni meri pa se bo zamisel tudi praktično uresničila, je odvisno od dobre volje vsake gospodarske organizacije, ustanove... Toda, bodimo optimisti!

A da preidemo k odgovoru na zastavljeno vprašanje: SE NE! Temu sicer ni vzrok kvantiteta obstoječih fondov, temveč predvsem možnost njihovega izkoriščanja. Na eni strani jo namreč zmanjšuje na minimum še nerazvita mreža strokovnih knjižnic, na drugi strani pa velika utesjenost. Maribor ima namreč le dve čitalnici. V študijski knjižnici je razmerje 60 študentov na en stol, v čitalnici Mestne knjižnice pa je 37 stolov za vse srednješolce, dijakke strokovnih šol in seveda tudi za druge obiskovalce. A ta razmerja se naglo slabšajo. In medtem ko bo centralni katalog v bistvu rešil prvi problem, pa za rešitev drugega za sedaj še ni nobene perspektive. Povečati bi se morala tudi sredstva za nabavo novih knjig. Kako in kaj, ni moč reči. Proračun okraja so namreč precej obremenile višje šole, tako da od tod ni mogoče pričakovati posebnega povečanja. Zato pa si več obetajo od razumevanja gospodarskih organizacij.

BOJAN SAMARIN

NI PROSTORA ZA KLUBE?

»Kot da bi klubi bili naenkrat začetek in konec vsega. Saj ne vemo, kje bi pričeli, kaj bi delali. Prostor bi še mogoče našli, a kaj potem...?«

Niso redke take in podobne izjave odbornikov in članov Svobode in prosvetnih društev, če si tako tečen in hočeš izsiliti, naj vendar povedo kaj o delu in pripravi na klubsko življenje. In ob tej svoji vsiljivosti dobiš še danes nič kaj prijeten občutek, da zagovarjaš neko kampanjsko stvar, ki so jo »pogrunjali« kdo ve kateri pametniakoviči, ki bi radi na vrat na nos postavili delo v Svobodah na glavo. Precej potrpljenja in prepričevanja je treba, da pojasniš, kako klubi niso osiromašenje ampak obogatitev in razširitev drugih sekcij, kaj vse se da doseči v klubu — skratka, vse tisto, o čemer govorimo in pišemo že kar precej časa. Na zaključku takega pogovora pa le slišiš priznanje, da si ljudje pravzaprav želijo take vrste družabnega in kulturnega življenja, samo pogojev zanj ni.

Pa smo skupaj. Razprava o smislu ali nesmislu ustanavljanja klubov je s tem končana. Ker čim so ljudje sami za nekaj zainteresirani, občutki na račun vsiljevanja odpadejo. Za dokaz, da si ljudje v resnici želijo klube in da so tudi Svobode s prizadevanjem uspele vsaj nekaj storiti, pa je treba samo malo pogledati okrog sebe in ne bo težko najti dovolj živih primerov, ko se v bolj ali manj skromnih prostorih zbirajo večje in manjše skupine ob gledanju televizije, predavanjih, plesu in podobno. Rahlo in še neizdelano ogrodje klubskega življenja, ki smo ga pričeli sestavljati šele pred dobrim poldrugim letom, že dobiva izrazitejše in bolj polne oblike. Ponekod so že našli trdna tla, drugje so začeli skromno. Nič za to. Nobenega pretiravanja ni treba, ne se lotevati prevelikih zalogaev, ki jih ne bi mogli pojesti. Nekaj pa bi se

dalo storiti, ne morda povsod, vendar marsikje. Samo malo več razumevanja, prizadevnosti in poslušanja za želje prebivalcev, zlasti mladine.

Pravo majhno presenečenje je lahko na primer obisk v klubu v Limbušu pri Mariboru. Zakaj ravno v Limbušu? Ker je to najmanjša vas pa je zato toliko bolj presenetljivo, kako so tu uspeli organizirati tak klub, s kakršnim se ne more pohvaliti marsikatero večje industrijsko središče. Se lansko spomlad ni bilo ničesar. Pa so poslali dva človeka na seminar v Koper, po vrnitvi sta svoje navdušenje prenesla na upravni odbor Svobode, priskrbeli so si nekaj denarja — od Svobode in občine — našli in opremili prostor in danes si vsačen, posebno mladina, brez kluba svoje vasi niti ne morejo več predstavljati. Ob tem pa druge sekcije Svobode niso prav nič manj aktivne.

Kaj vse nudi klub obiskovalcem? Naročeni so na več revij in časopisov, imajo televizor, imeli so nekaj predavanj (n. pr. o Groharju), organizirali prireditve »Pokaži, kaj znaš«, družabne večere s plesom — poslali so dva človeka na tečaj za plesne učitelje — najuspešnejši pa je filmski klub. Na rednih tedenskih sestankih se zbere preko 40 ljubiteljev filma, ki zelo neradi šele pozno zvečer zapuščajo klubske prostore. Tu govorijo o igralcih, režiserjih, o zgodovini filma, analizirajo in se pogovarjajo o filmih, ki jih predvajajo v kinu in — filmskega gledališča. Da, tudi tega imajo in so letos predvajali že 6 filmov. Morda smo še kaj pozabili, vendar že to, pošteno rečeno, ni tako malo. Klub je odprt vsak dan od 17 do 21 in to za vse, za red pa skrbijo dežurni — člani Svobode in SZDL.

V Limbušu so se torej znašli, v najboljšem pomenu besede. Imajo dobro vodstvo, primerne prostore, tudi program se že oblikuje. Vsi pogoji za razvoj so tu. Morda so drugje pogoji za delo kluba težavnejši ali vsaj na videz težavnejši in se še kar naprej ukvarjajo z osnovnim vprašanjem: kako in kje začeti. Na to pa je tudi skoraj nemogoče dati enoten odgovor in navodila. Nedvomno je nujno, da ima vsak klub dobro vodstvo, ki ne bo svojega dela opravljalo samo kot dodeljeno dolžnost, in pa neki program, čeprav za začetek še tako skromen. Samo prostori spet niso dovolj, ker golo posedanje ob mizah sčasoma tudi postane dolgočasno in neprivlačno. Življenje v klubu pa naj bo zanimivo in pestro. Pri tem so zelo pomembne samoiniciativnost in izkušnje tistih, ki so že zaorali v trdo ledino, občinski sveti in

RTV
ZA KLUBE

Jutri, v nedeljo ob 21. uri se priključite radijskemu sprejemu po glasbeni galeriji. Sicer dvorano ruskih realistov vas bo popeljal Rafael Aleic. Med najbolj priljubljene skladatelje v koncertni in operni dvorani sodijo veliki ruski mojstri preteklega stoletja, kot so Modest Petrovič Musorgski, Nikolaj Andrejevič Rimski-Korsakov, Aleksander Porfirjevič Borodin, Peter Iljič Čajkovski, sodobniki pisateljev Gogolja, Turgenjeva in

Dostojevskega, slikarjev Repina in Šuškova. Kar pomenijo eni za prvo umetnostno zvrst, pomenijo drugi za drugi dve. Ti umetniki in njihovi tovariši so ustvarili Rusom njihovo narodnostno umetnost, svetu pa so podarili zaklad prelepih umetnin v realističnem slogu v nasprotju z mračno, težko umetnostjo nemških romantikov. V tej oddaji boste poslušali skladbe navedenih štirih glasbenih ustvarjalcev, pa tudi njihove sodbe o umetnostnih stvareh, kakor so jih v pismih in zapiskih izražali sami.

Na eno televizijsko oddajo (v četrtek ob 19. uri) vas posebej opozarjamo, a to je prva oddaja iz ciklusa štirih o psihologiji prometa. To je še zelo mlada veda v svetu, predvsem pa pri nas. Uporabna psihologija v prometu raziskuje in ugotavlja s svojimi posebnimi metodami in instrumenti značilnosti prometne situacije in predvsem človeka v njej. Iščo uspešna sredstva za zmanjšanje in odstranjanje prometnih nesreč.

TA TEDEN SMO IZBRALI

Četrta razstava uporabne umetnosti, ki jo je priredilo Društvo likovnih umetnikov uporabne umetnosti, bo trajala samo petnajst dni — žal. Njen pomen sega daleč preko pomena običajnih tako zvanih čisto likovnih razstav: praktično se človek likovni umetnosti vendar zelo lahko izogne, če ga ne zanima. Enostavno ne gre na razstavo. Druga pa je stvar z uporabno umetnostjo, ki nas spremlja na vsakem koraku, doma, v službi, na ulici in na zabavišču, na cesti in v javnih prostorih. Povsod se srečujemo s plakatom, kozarcem, iz katerega pijemo, stolom, v katerem sedimo, vzorcem blaga, iz katerega je naša obleka. Brez visokega nivoja uporabne umetnosti je nesmiselno pričakovati visok nivo ostalih panog likovnega ustvarjanja in obratno.

Oranžni abonma

Sicer pa je bil koncert dobro pripravljen. Solisti so bili Dušan Trbojević iz Beograda (v Hačaturjanovem koncertu), Tatjana Butarjeva iz Ljubljane (v Lisztovem koncertu) in Stjepan Radić iz Zagreba (v koncertu Rahmaninova). Dirigiral je Bogo Leskovic.

Dušan Savnik: »Afrika«

Dramatični dogodki onstran Sredozemlja dramijo dandanes pozornost celega sveta. Dnevni časopisje je polno novic o boju dve sto milijonov Afričanov za neodvisnost. Kot odlično dopolnilo časnikarskim informacijam je Savnikova knjiga »Afrika včeraj in danes«, ki nas radodarno seznaja s kulturo, gospodarsko in politično preteklostjo črnega kontinenta in je prav za- voljo tega pohvale vredna pri- žitnih polc!

Kolikor knjiga bogata bralčevo znanje o Afriki ali ga vsaj temeljito izpopolni, pa bralca nekoliko razočara. Delo je namreč zgodovinsko-zemljepisna predstava, polna raznih

men, statistični podatkov in letnic ter bi glede na to bolj podlito med študijsko, šolsko literaturo kot pa med »zbirko popisov, monografij, dnevnikov in življenjepisov slavnih raziskovalcev«¹ kakor se nam predstavlja založnik Mladinska knjiga s svojo knjižno zbirko »Globus«, pod katere naslovom je izdala Savnikovo delo. Knjiga je dokaj skopuška po obsegu! Preskromno število strani je prisililo avtorja, da je pokenil tako zelo obširno temo v zgoščeno pripoved, ki pa žal malce utruja. Omejen prostor seveda opravičuje avtorjevo naglico v nizanju posameznih dogodkov; zaradi nje nam ne uspe predstaviti mnogih posameznikov, »velikih Afričanov«² drugače kot samo po imenu in v zvezi z nekaterimi dejstvi. Tako nas seznanja le z zunanji dogodki in manj z vzroki, z golimi posledicami in ne z živim odrazom le-teh življenju in navadah domačinov, s temnopoltimi ljudmi na splošno in manj s človekom.

Kljub tej sodbi pa je Savnikovo delo pomembna pridobitev, saj je za zdaj edino domače čtivo, ki tako široko odpira vrata v bitje in nehanje črnega kontinenta. Obenem pa je ta knjiga zrcalo solidnega uredniškega prizadevanja, saj je domiselno opremljena s svojerazno formulacijo pomembnih stavkov in odstavkov. Delo avtorja in urednika popolnčujejo mnoge skice, zemljevidi in fotografije.

kid

IV

Ustavimo se za hip še pri gledališkem amaterizmu, ki ga ob tem, ko govorimo o gledališki kulturi, seveda ne moremo izvezeti. Predvsem imamo, kot kaže, različne poglede na razlikovanje amaterskih odrov od poklic-

liko pa smo jih že sploh usta-
čez delo klubov in jim poma-
re v okviru okraja lahko dajo
za prve začetke dela po klubih.
pred kratkim v Mariboru, kjer
Svobod iz občin Tezno, Tabor
onarnega se ni zgodilo, vendar
Predvsem to, da je klubov, bolj
so povečini v manjših krajih,
az, da so klubi zaželeni in po-
nedejavnost niso glavna ovira
ub, sicer skromno, pa vendar,
Prostore in materialna sredstva
je to odvisno od razumevanja
d drugih družbenih in političnih
, da naj samo Svobode organi-
kadri, ki bi vodili klube. Vse
o treba res temeljito premisliti,
nar za klubske voditelje, ki bo
udje potem tudi zares prevzeli
gaja, da se le majhen odstotek
dgovornostjo in prizadevnostjo
predavanja oziroma pogovore,
n družbenega življenja pa je
avskimi univerzami in drugimi
ga prirejanje klubskih večerov
rosvetni servis v Ljubljani je
na dela in programi v klubih
ivnosti in sposobnosti vodstva.
ovori o filmih, televizijske od-
rizori, razna predavanja, potem
nih iger, šahovski večer, večer
podobno. Vedno pa je treba
slišl kot mladine.

išljenja že večkrat slišali. Vendar
naglo širijo, da tako rekoč vsak
ki so tako ali drugače odgo-
se večjo skrb in pomoč. Zato
ne bo dovolj.

V. Samide

šimveč take pomoči, kolikor jo bodo
neveda mogli tudi dostojno nagraditi.
Prav tako pa tudi ne bi smeli med
polpoklicne odre prištevati danes ti-
tote amaterske skupine, ki imajo za
svoje delo zelo lepe gledališke odre,
a. pr. v Velenju in Trbovljah, kajti,
kot sem že zapisala, tudi te skupine
se največkrat borijo s tipičnimi težavami amaterizma, s skopo odmerje-
vanjem časov, ki ga pušča poklic po-
suznikom za gledališko ljubiteljsko

Kdaj je potekalo nekaj gledališčnih polprikolov? Nedvomno takrat, ko poleg režiserja — gosta deluje v njem tudi več poklicnih igralcev. Ta skupina gledališke dejavnosti se bo v prihodnosti gotovo še bolj uveljavila, zlasti tam, kjer ne moremo računati na večji vpliv poklicnih odrov, a se o domača amaterska skupina ob sodelovanju poklicnih gledališnikov toliko uveljavila, da bo lahko vsaj do neke mere predstavljala stalnejšo vez gledališke kulture z domačimi prebivalci. Resnici na ljubo pa je vendarle treba povedati, da so bili doslej le bolj redki gledališniki pripravljani za režiser ali gostovati pri amaterski prizoritvi, v zadnjih dveh letih menda le dva, oba v Tolmini (režiser Tiša Ljubljanski režiser Tiran). Ne moremo torej govoriti za sedaj še o kakršnem koli resnejšem pohodu poklicnih gledališnikov k amaterjem, prav tudi amaterji vedo, da vsaka omogočena gledališka dejavnost ni samo tudi dobra, zlasti ne, kadar počne le-ta prenašati rutinske, slabše vrste gledališke manire. Gotovo pa tudi poklicni gledališniki pridobijo nekaj od takega sodelovanja. Spominjam se, ko je pred dvema letoma naša znana igralka Mira Danilova zadela bolezen v amaterskem ansamblu nadvojšijske skupine nadomestila domačo igralko pri predstavi Kreflov Velenju; kako velik, nepozaben dohodek je bil to za amaterje, a tudi velika izanka je izrazila ob tem, da je tudi zanj bilo to doživetje potrebne vrste. A takih široko razprtih poklicek je malo.

In vez med amaterji in poklicni-
gladališči? Morda najbolj potrebna
rav tam, kamor bodo poklicna gle-
ališča tudi v bodoče le malokdaj
prišla, a bo amaterski oder predstavl-
tudi zanje edino stalno vez gle-
ališča z domačo publiko.

Končno je treba ovreči mnenje, da so amaterski odri v zadnjih treh letih nazadovali, tako v pogledu števila predstav kot kvalitete del in samih uprizoritev. Kljub večnim težavam — tako s prostori za uprizoritve in vaje, pa finančnimi težavami, pomanjkanjem dobrega režiserskega kadra in končno velika zaposlost novih članov amaterskih ansamblrov pri njihovem poklicnem delu — so v zadnjih treh letih slovenski amaterji gotovo zelo napredovali, tako v pogledu razširitev svojega vpliva (o čemer govorijo število predstav) kot tudi v pogledu kvalitete uprizoritev (o čemer so se lahko prepričali tudi vsi tisti poklicni gledališčniki, ki so zadnja tri leta prisostvovali predstavam republiške revije). Napak bi bilo namreč, če bi gradili nadaljnjo razpravo, ki naj pripelje le še k večji gledališki kulturi na Slovenskem, na napakah izhodiščih, pa čeprav le v pogledu amaterizma. Odkar prireja Zveza Svobodno vsako leto revijo najboljših igriških skupin, odkar v pripravah na okrajne in republiško revijo amaterji uprizirajo več in boljša dela, dajejo več predstav za domače občinstvo, ker to propagirajo revije od njih terjajo, odkar Prosvetni servis izdaja vrsto izdaj za gledalske amaterje, odkar prireja vedno več okrajnih, pa republiške seminarje za režiserje-amaterje, se je amaterizem gotovo zelo razmahnil, v pogledu kvalitete pa je že marsikje dosegel zavidljivo raven. Uprižirajo števila dela, skoraj vsa dela, ki so jih pred tem uprizorila poklicna gledališča, čeprav je tudi res, da ta repertoar ne more vedno predstavljati idealnega repertoarja za sielohno amatersko skupino, kakršno koli publiko. Res pa je tudi, da gledališki amaterizem ni našel doslej povojnih tal tam, kjer tudi poklicna gledališča nimajo večjega vpliva: zlasti Prekmurje in Dolenjska. Torej je tudi to dokaz vplivne povezanosti poklicnega gledališča na razvoj amaterizma.

Pri vsem tem pa le ne gre zgolj za znanje manifestacije amatizma, čeprav so tudi le-te nimj še posebej potrebne, saj so marsikje edina nagrada za velik trud. Pravilnik republiške revije terja od njih vsaj dve uprizoritvi letno, s čimer naj bi zagotavljali več predstav domačemu prebivalstvu in se izognili kakršnemu koli zgolj tekmovalnemu duhu. Sicer pa sami amaterji priznavajo, da so jim priznanja s strani domače publike najdražja.

In ob obnuci Ne vem, od kod se je pojavilo mnenje, da so amaterska gledališča precej organizacijsko labilna. Češ, nimajo delovnih pravilnikov, nimajo članskih knjižic, ne plačujejo redno članarine, odbori se ne sestajajo s kolektivom ostalih članov, predsednik postaja osebnost, prot kateri ni zadržkov itd., in končno način vodenja amaterskega dela je neekolektivni. Kdor pozna amaterizem, ve, da ga ne morejo reševati danes v obdobju vedno širše mreže komunikacijskih sredstev, kot radia in televizije, pa prodora kinematografije in povečane obiska s strani posiklernih gledališč, niti članske izkaznice, niti delovni pravilnik, niti rednejše plačevanje članarine itd. In kako naj bi od njih zahtevali kolektivni način vodenja amaterskega dela, ko tega ne opravljajo niti kolektivni posiklernih gledališč. Če pa je pri tem mišljena nekakšna vloga gledališkega sveta pri amaterskem odru, potem to vlogo v principu že lahko opravljajo dramski sodsvepi pri občinskih svetih Svobod in dejansko so jim to pomoč, vsaj v repertoarnem pogledu tudi že doslej marsikje le-ti nudili. Res pa je, da bi več kolektivnega dela morali naši amaterji vložiti v lastno gledališko vzgojo, pa tudi mnogo svoje publike, a prav tu mnogo sami ne morejo storiti in je potrebna pomoč tistih, ki se z gledališko kulturo tako ali drugače poklicno ukvarjajo. Res pa je tudi, da bi bilo potrebno večje sodelovanje med občinskimi sveti Svobod ter sveti za kulturo in prosveto: skupaj naj bi analizirali kulturne potrebe svojega kraja, skupaj načrtovali pri tem tudi programsko politiko amaterskega odra, sodelovali z gostujočimi posiklnimi gledališkimi skupinami, se pogovorili o tem, kako bi najbolje približali svojim prebivalcem gledališko kulturo, nje vrednote in in razumevanje. Zdi se, da se ta pot počasi tudi že odpira.

Zapisane misli k odloženemu poročilu Sveta za kulturo in prosveto LRS so le misli, ki se porajajo iz konkretnih prilik in potreb, misli o amaterizmu pa zabeležene zato, da ga ob kritični presoji ne bi ocenjevali iz napačnih izhodišč.

Sonja Gašperšič

Razgovor z likovniki

V Centralnem svetu Zveze sindikatov Jugoslavije so s predstavniki Zveze društev umetnikov uporabne umetnosti in Društva likovnikov Srbije razpravljali o popularizaciji upodabljajoče umetnosti. Razgovor naj bi odkril možnosti za sodelovanje pri ustvarjanju pogojev, da bi likovna umetnost postala kar najbolj pristopna delovnim ljudem v podjetjih, ustanovah in domovih, za to, da bi naša industrija čim prej prejela spodbude društev uporabne umetnosti. Govorili so tudi o humanizaciji delovnega okolja itd. Dogovorili so se, da bodo likovniki pripravili predloge, ki naj bi sindikalnim organizacijam služili osnova za vsestransko široko akcijo.

POMENEK O TEHNIČNIH PROSPEKTIH

Proizvajati ni dovolj, treba je znati tudi prikazati vrednost proizvodnje

Med različnimi oblikami komercialne propagande, ki jo vodi posamezne gospodarske organizacije ali njihova poslovna združenja, imajo izredno veliko vlogo tiskani prospekti. Komercialni učinek tehnične prospekta zavisi od njegove vsebine, oblike in likovne opreme. Vse te komponente pa morajo biti seveda v določeni skladnosti z vsem tistim, kar prospekt dejansko izpričuje.

Dejstvo je pač, da prospekt vselej ustvarja človeku neko določeno sliko o podjetju in njegovi proizvodnji. Ta slika je lahko izredno lepa, lahko vzbuja določene pomisleke, a lahko je tudi slaba. Ne glede na to, kako je prospekt nastal, je že v navadi, da po prospektu človek ocenjuje celo tovarno, njeno notranjo organizacijo, urejenost njenih ljudi, solidnost in nesolidnost in kdo ve kaj še. A vse to ni brez vsake osnove! Že bežen pregled nad prospekti, domačimi ali tujimi, kaže, da solidne tovarne prihajajo na dan vselej z resnimi pro-

spekti, v katerih govore dognani tehnični podatki kot najboljši argumenti, medtem ko vrsta povprečnih ali manj solidnih podjetij prihaja na dan s kričavimi prospekti, ki pa marsikdaj niso objektivni odraz kvalitete. Slednje velja zlasti za zunanje dežele, medtem ko za našo deželo lahko trdimo, da večina prospektov sploh ne dosega dejanske kvalitete proizvodov, s kakršnimi se lahko pohvali večina naših proizvodnih podjetij.

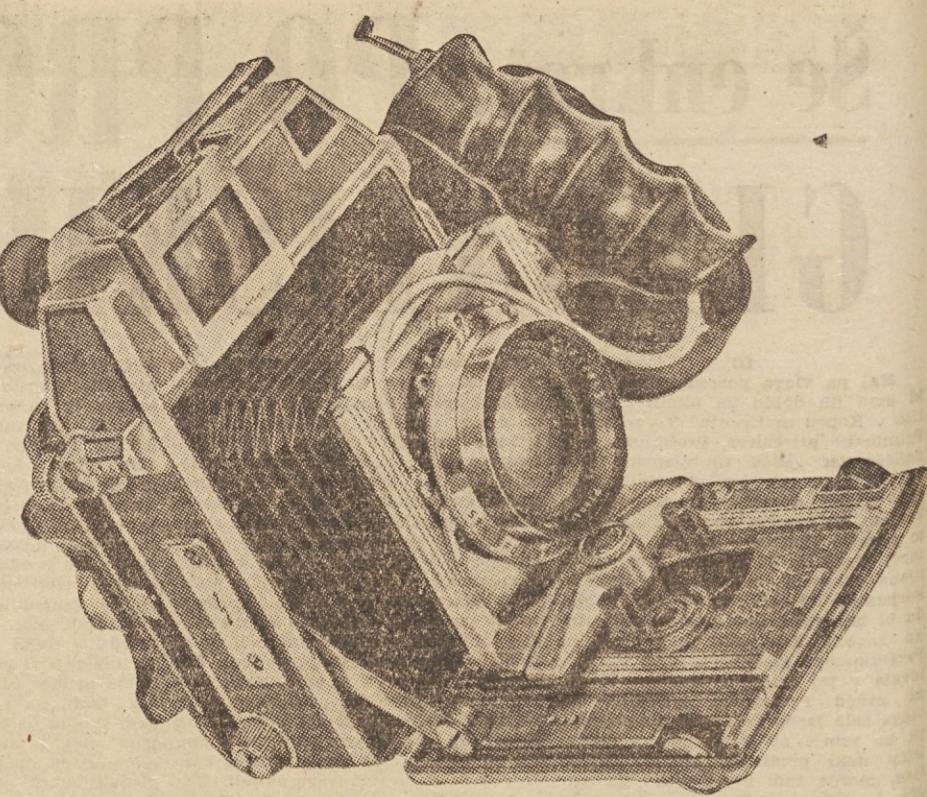
Tu gre predvsem za tehnično plat prospektov, ki nima še nobenih trdnih osnov (razen nekaterih izjem) in je včasih prav dilemantska. Tako je iz te zagate ne more rešiti tudi najboljša grafična tehnika. Nasprotno, notranja nasprotja se s tem še povečujejo, saj spričo slabih ključev vse ostale finise grafike izpadejo kot kič.

Pri tem pa moramo biti objektivni; slabi ključji so posledica slabih fotografij. Tehnični fotografiji se namreč v vsem tem času neprestanega napredka nismo posvetili dovolj. Tu gre za svojevrstno tehniko, ki je ne zmore noben fotograf. To niti ni čudno, saj za tehnično, oziroma komercialno fotografijo potrebujemo tudi specialni pribor, ki niti ni poceni.

Sicer pa tehnična fotografija ni samo stvar propagande, temveč tudi stvar tehnične dokumentacije, ki jo potrebujemo vsako solidno proizvodno podjetje. Redke so naše tovarne, ki razpolagajo s kvalitetnimi fotografijami svojih proizvodov, čeprav so to takšni proizvodi, ki veljajo nekaj sto tisoč dinarjev.

Nekaj naših največjih industrijskih podjetij sicer že ima oddelke za tehnično in komercialno fotografijo, toda sam sem naletel na vrsto uglednih podjetij, kjer so me postregli s prav amaterskimi fotografijami svojih izdelkov. Vrsto njihovih proizvodov poznam dokaj dobro; težko bi jih ločili od najboljših inozemskih proizvodov, toda na fotografijah vse to splahni in nepravilno vzbujajo slabe vtise o dejanski kvaliteti njihovih izdelkov.

Z običajnimi kamerami tega problema zares ni mogoče rešiti, saj se že povsod na svetu poslužujejo specialnih kamer, med katerimi so najbolj znane kamere »Linhof« iz Münchena. To so izredno precizne kamere za večje formate negativov, ki s svojim čudovitim pregibnim mehanizmom omogočajo uveljavitev najbolj zapletenih zakonitosti snemateljske tehnike. V rokah strokovnjaka dejansko pomenijo največjo pridobitev tehnično-dokumentarne in komercialno-propagandne službe sleherne večje gospodarske organizacije. Takšne kamere skupno z vstali priborom bi kazalo uveljaviti zlasti v podjetjih z velikim asortimentom proizvodov, kjer je komercialna fotografija tako rekoč dnevni problem. V drugih proizvodnih organizacijah bo morda primerneje, da prepuščajo to delo posebnim uslužnostnim podjetjem, ki pa bodo morala malo bolj poskrbeti za specializacijo mladih kadrov, če bomo hoteli v doglednem času našo tehnično in komercialno fotografijo tudi na široki fronti dvigniti na potreben nivo.

Kamera za tehnično in komercialno fotografijo znamke Linhof

SIGNALI Z »VENUSIKA«

Moskovska »Pravda« je objavila v eni izmed zadnjih števil prvih podrobnih opis medplanetarne postaje »Venusik« in opis tehničnih pogojev, ki so omogočili njeno izstrelitev s tako fantastično preciznostjo. V uvodu poročila je rečeno, da bo medplanetarna postaja, ki so jo izstrelili 12. februarja, dosegla območje Venere med 19. in 20. majem. Tedaj bo oddaljena manj kot 100.000 kilometrov od Venere in približno 70 milijonov kilometrov od Zemlje.

Avtomatična medplanetarna postaja je v bistvu ogromen valj, visok 2035 milimetrov in s premerom 1050 mm.

»Vrat«, ki povezuje »glavo« z valjem, je opremljen z zelo občutljivimi »očmi«, ki so povezane z aparati za registracijo in avtomatično orientacijo. Iz valja štrlijo štiri radijske oddajne antene v dveh smereh; ena izmed njih je velika parabolična antena s premerom dveh metrov. Razen tega štrli iz valja dve veliki krili, ki nosita sončne baterije. Na zunanjo dajo naprava vis robotske brez nog. V trenutku njene ločitve od kozmične nosilne rakete so bile vse njene tipalke (antene) skrčene, zdaj pa je skrčena le še velika parabolična antena. Na boku medplanetarne postaje se bo pojavila še v trenutku, ko se bo postaja približala Veneri. Njena naloga bo pošiljati z večjo natančnostjo radijske signale iz oddaljenosti 70 milijonov kilometrov proti Zemlji.

V notranjosti kozmične ladje so različne radioteletrične aparature, sistemi za orientacijo in usmerjanje, instrumenti za znanstveno raziskovanje ter mehanizmi in naprave za vzdrževanje stalne temperature in energetskih virov.

Vsaka od teh aparatov opravlja vrsto izredno pomembnih nalog. Sistem za avtomatično orientacijo zagotavlja na primer popolno stabilizacijo medplanetarne postaje in preprečuje njeno vrtenje okrog lastne osi, zagotavlja stalno usmerjenost sončnih baterij proti Soncu ne glede na položaj postaje in stalno usmerjenost parabolične antene proti Zemlji.

Ogrevalni sistem je doslej ogreval celotno kozmično ladjo, ko pa se bo le-ta približala Veneri in torej tudi Soncu ter bo zaradi tega prejela dvakrat več toplote kot zdaj, bo termoregulacijska naprava služila za njeno ohlajenje.

Z drugimi napravami v valju bo moč ugotoviti polarni magnetizem Venere, gostoto mikrometeorjev v medplanetarnem prostoru ter realne dimenzije sončnega sistema. Vsi podatki bodo prihajali na Zemljo med tedenskim stikom medplanetarne postaje s sovjetskimi centrom.

ŽIVOSREBRNA STIKALA in avtomati v stanovanjskih stavbah

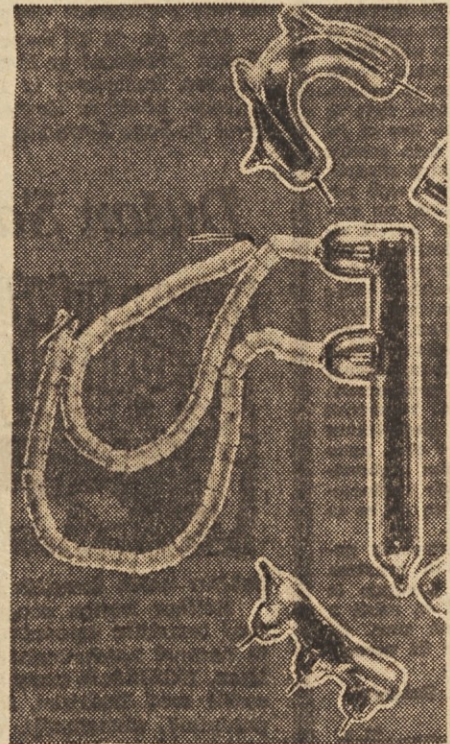
Avtomatika se dandanes uveljavlja ne le v proizvodnji, trgovini, telefoniji in prometu, ampak tudi v zasebnem življenju vse večjega števila naših delovnih ljudi. Vrsta sodobnih tehničnih pripomočkov, ki jih postopoma uvajamo v naša stanovanja, deluje brez človekove pomoči, kajti v njih so vgrajeni avtomatski mehanizmi. Ti mehanizmi so lahko zelo različni; pri kompresorskem hladilniku vključujejo in izključujejo elektromotor, pri absorpcijskih pa električni grelec, toda v obeh primerih vzdržujejo proces hlajenja. V električnem vodnem grelcu — bojlerju takšni mehanizmi nenehno skrbijo za ustrezno obnavljanje količine tople vode in tako človeka osvobodjajo ne le dela, temveč tudi skrbi, kakršne je pač

staven. Sestoji iz več delov, a vsak del mora biti zares soliden, če hočemo, da bo mehanizem deloval docela brezhibno. Prav pri bojlerjih so važni sestavni deli tega mehanizma stikala. Ta pa niso običajna stikala, ampak steklene cevke, napolnjene z živim srebrom, ki že ob malenkostnem nagibu napravi ali pa prekine zvezo med dvema vtajenima kontaktoma.

Slovenija je ena izmed redkih dežel, ki ima bogata nahajališča živosrebrne rude. Idirja že nekaj stoletij izvaža živo srebro za lepe denarce, toda živosrebrna stikala smo za takšne potrebe kupovali v tujini in tako za še dražje denarce dobivali nazaj svoje lastno živo srebro. Tako se je dogajalo še pred nekaj leti, danes ne več! Proizvodnjo živosrebrnih stikal je osvojila tovarna »TOS« v Ljubljani. Stotine in stotine domačih bojlerjev in naših stanovanj ima sedaj čudovit mehanizem, ki brezhibno deluje ob mirnem utripanju domačih ži-

vosrebrnih stikal. Petinsedemdeset tisoč jih v letošnjem letu potrebuje samo domači trg, kupci so tudi na tujih tržiščih. In končno, zakaj ne bi izvažali živo srebro tudi v teh dragocenih steklenih cevčicah, a ne le v težkih železnih steklenicah. Sicer pa so živosrebrna stikala proizvod docela nove kakovosti. Živo srebro za ta stikala je treba namreč poprej temeljito prečistiti ter iz njega odstraniti še zadnje ostanke raznih škodljivih primesi, ki so za delovanje takšnih stikal škodljiva. To delo je vestno opravljeno in zato so stikala zares kakovostna.

Seveda pa živosrebrnih stikal ne uporabljamo le pri bojlerjih, temveč tudi pri vrsti drugih naprav v industrijski avtomatiki. Živosrebrna stikala so tudi pomemben sestavni del tako imenovanih stopnišnih avtomatov, katerih serijsko še ne proizvajamo, čeprav je to mehanizem, ki ga potrebuje vsaka večstanovanjska hiša.

Živosrebrna stikala

Imel, ko teh naprav še ni bilo na uslugo.

Pomemben avtomat je seveda tudi telefon. Pilihih deset števil na številnici omogoča praktično sto in sto tisoč številčnih kombinacij. Zato z nekaj vrtljaji lahko v najkrajšem času dobimo zvezo s številnimi znanci in prijatelji, ki živijo desetine kilometrov daleč od nas.

Bolj ko tehnika prodira v naše zasebno življenje, več je teh mehanizmov. Sicer pa gre za pomembne pripomočke, ki so tudi sestavni del standarda naših delovnih ljudi. Če že gradimo novo stanovanje, prav gotovo ne bo več brez kopalnice, kopalnica ne brez električnega bojlerja in bojler ne brez tega avtomatskega mehanizma.

Ta mehanizem seveda ni tako eno-

MONOTONIJA OB STROJJIH IN OBRAMBA PRED NJO

Ko je nekdanji proizvajalec lahko spremljal svoj izdelek od surovine do končnega produkta, je bil ustvarjalec, ki se je ob svojem delu vsestransko izživljal. Vsestranska uporaba tehnike v industriji pa je spremenila način proizvodnje. V času dovršene polavtomatizacije in avtomatizacije delajo v industriji stroji, medtem ko delavci na tekočem traku sedem do osem ur le dopolnjujejo stroj. Človekovo delo se je razbilo na niz enoličnih gibov...

Sprememba v načinu proizvodnje pa je rodila tudi psihološko spremembo. Ko mnogi delavci stroj le dopolnjujejo, pa doživljajo tudi negativni odnos do dela, hkrati s tem pa se lahko zmanjšuje njihova produktivnost. Pri delavcih se pojavljajo znaki težke potrtosti, zloyolnosti, nezadovoljstva in zdolgočasnosti. To doživljanje je v prvi vrsti posledica enoličnosti in pomanjkanja sprememb pri delovnem procesu. In to vodi slednjič celo do utrujenosti zaradi monotonije. To lahko ugotovimo s pregledom delovne krivulje, ki kaže v sredini delovnega procesa značilen padec. V začetku, ko doživljaj enoličnosti še ni tako neprijeten in na koncu, zaradi bližnje

perspektive za spremembo, sta kraka krivulje privzdignjena.

Raziskave psihologov in filozofov so ugotovile, da si tako utrujen delavec za restitucijo ne želi počitka, temveč da podzvestno stremi za pestro spremembo dejavnosti. Nadalje so ugotovili, da nekateri delavci to enolično ponavljanje gibov laže prenašajo kot drugi. Praviloma so to »vase usmerjeni ljudje«, ki opravljajo takšno delo mehanično, medtem ko se dejansko izživljajo v notranjem sanjarjenju. »Navzven usmerjeni ljudje«, pa se težko prilagodijo enoličnosti, postajajo zlovoljni, včasih pa nastopajo celo psihoze. V tem smislu občutljivi ljudje zapuščajo taka delovna mesta, kar rodi fluktuacijo ali pa vsaj pogosto izostajanje.

V borbi proti psihološkim posledicam enoličnosti, ki jo povzroča polavtomatizacija in avtomatizacija v industriji, so psihologi in fiziologi eksperimentalno odkrili nasprotno ukrepe, s katerimi so olajšali delavcem prilagajanje k enoličnemu delovnemu procesu.

Zato so uvedli menjavanje delovnih nalog med delovnim dnem, sistematično spoznavanje delovnih mest med obdobjem strokovnega

usposabljanja (delavec preide vse delovne operacije ter tako spozna svoj delež k celotnemu delovnemu doprinosu), uvajanje večjega števila kratkih počitkov. Kot zelo učinkovito se je izkazalo uvajanje »glasbe med delom«. Glasba povzroči pri delavcih prijetno doživetje in to se ugodno odraža v delavčevem odnosu do dela. Pri tem glasba ne sme biti delavcem povsem neznan, da ne bi preveč osredotočila njihove pozornosti. Še manj pa seveda »lajna«, kar bi zbudilo pri delavcih negativna čustva. Ritem skladbe mora biti vsaj deloma v skladu z osnovnim ritmom delovnih gibov. Najbolj primerna jakost je spremenljivo polglasno predvajanje, s čimer se preprečuje prehod v organiziran trst. S predvajanjem glasbe so pričeli neposredno preden je nastopil eksperimentalno ugotovljeni pričetek čilnega padca na delovni krivulji. Predvajanje je trajalo pet do deset minut.

Vsi ti ukrepi so deloma uspeli ublažiti utrujenost vsled monotonije pri tistih delavcih, ki ponavljajo ves delovni čas enolične gibe. Najbolj koristno pa je, če delavec osveščeno dojema splošno koristnost svojega delovanja.

Mesto bodočnosti

Po gricasti pokrajini Varesotto pelje cesta navkreber proti južnemu koncu Lago Maggiore. V ozadju se blešči s snegom pokrite gore, po travniških cvetovih prvi zvoničniki in trobentice. Mnogi građenikov, tehnikov in znanstvenikov, ki je vsako jutro na poti proti Ispri, pa nima časa, da bi gledala lepote pokrajine. Ti možje so to zategadelj, da bi zgradili enega izmed največjih atomskih mest v Evropi.

Aprila leta 1959 so postavili prve temelje za raziskovalno središče Ispra, ki se je od tedaj že zelo razširilo. Opremljeno je z najmodernejšimi laboratoriji italijanskega Komiteja za jedrsko fiziko, delalo pa bo v okviru Evratoma. Glavna raziskovalna področja Ispre: praktična uporaba atomske energije, študij kontroliranih jedrskih reakcij, poskusi z radioizotopi ter poskusi s sevanjem, ki bi ga lahko praktično uporabili v industriji in medicini.

Kdor koli pride v Ispro, tod takoj opazi mesto bodočnosti. Znanstveniki, predvsem mladi možje, med katerimi pa je tudi presenetljivo mnogo žensk, prišli iz vseh evropskih držav: iz Francije, Italije, Belgije, Luksemburga, Nizozemske in Zahodne Nemčije.

Elektrika iz atomov

Prva nemška centrala, ki bo proizvajala električno energijo iz atomske, bo začela obratovati v Kahlu ob Majni konec letošnjega marca. Instalirana moč centrale bo sploščka 15.000 kilovotov z meseca februarja. Ta kapaciteta bi bila zadostna, da bi oskrbela z atomskim električnim tokom mesto z 20.000 prebivalci.

Milijoni elektronskih voltov kot zdravilo

V Zahodnem Berlinu, in sicer v tamkajšnji bolnišnici »Rudolf Virchow«, bodo v kratkem dobili najmodernejšo napravo za terapijo z visoko voltajo, prvi tak aparat, ki bo delal s tako visoko energijo žarčenja. Njegove lastnosti bodo prinesle predvsem bolnikom, ki bolujejo za rakom, nova upanja. Aparatura bo stala več kot pol milijona zahodnonemških mark.

Ta tako imenovani BBC-betatron ne anulira prejšnje terapije raka z rentgenom in kobaltom. Betatron ima nalogo, da zdravi določena obolenja. Prednosti betatrona so znatno krajši čas žarčenja in omejitve žarkov. Rentgensko žarčenje, ki je bilo doslej v navadi pri zdravljenju bolezenskih izrastkov, je trajalo povprečno dvajset do trideset minut, medtem ko traja žarčenje z betatronom komaj pol do ene minute.

Posebno pomembno pri tem odkritju je to, da ima omejeno žarčenje. Terapija z rentgenom in kobaltom škodljivo vpliva na kožo in jo včasih zelo poškoduje. To velja še posebno tedaj, če je bolni organ v notranjosti telesa, da morajo žarki najprej predrti kožo in debel sloj zdravega tkiva, preden pridejo do bolezenskega jedra. Ze zavoljo kratkotrajnega žarčenja deluje betatron manj na kožo. Mimo tega je moč pri tem aparatu žarčenje tudi usmerjati, se pravi, moč ga je prirediti tako, da direktno zadene obolelo tkivo, na svoji poti pa ne poškoduje občutljivih organov.

S tem nemškim izumom so že dosegli znatne terapevtske uspehe. Do zdaj so uredili v Zahodni Nemčiji enajst betatronskih naprav, vendar še nobena od prejšnjih ni imela tako visoke intenzivnosti, kot jo ima aparat v Berlinu. Ta aparat dela s 35 milijoni elektronskih voltov, z intenzivnostjo, ki jo doslej še nikoli niso uporabljali. S to aparaturo ne bodo zdravili le raka, marveč vsako podobno obolenje, pri čemer bo seveda uspeh terapije odvisen od stadija posamezne bolezni.

Različna širina železniških prog

Večina evropskih dežel ima železniške proge enake širine. Če se odpravimo z vlakom čez mejo, se lahko brez motenj peljemo v Italijo, Avstrijo, Švico, Francijo, Grčijo ter na Poljsko in na Švedsko. Na meji nam ni treba prestopati, ki določa enako širino železniških prog. Nekatero evropsko deželo pa tega sporazuma niso sprejeli, tako da brez teh motenj ni mogoče potovati v Sovjetsko zvezo, Španijo ter na Irsko in Portugalsko, ker ima železniška proga v teh deželah drugo širino.

Razlika je nastala v preteklosti, ko so si te dežele iz vojaško-strateških razlogov zgradile od evropske različne železnice, da bi se osvajalci ne mogli v svojih vagonih peljati na ravno na njihovo ozemlje. Sodobni promet in trgovina čutila posledice te razlike, vendar omejene dežele ne marajo opustiti preširokih železniških prog. Špani vozovi mednarodnih vlakov so zdaj izdelani tako, da jih na meji prenesejo na širše osi in da lahko nadaljujejo pot, ves drug promet pa je vezan na pretovarjanje.

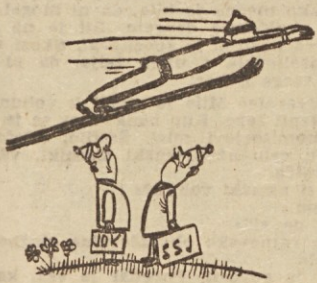
Kljub različni širokim železniškim progam se je torej mogoče v spalnem vozu brez prestopanja peljati na primer iz Beograda v Mosko ali pa v Madrid.

Svetovni
rekorder

Zablestel je tako nepričakovano, kakor zažari na nebu meteor. Se lani je jugoslovanski olimpijski komite sodil, da nimamo smučarjev, ki bi jih bilo vredno vsaj simbolično poslati med elito najboljših.

Postaviti svetovni rekord, pomeni storiti nekaj, česar ni zmogel doslej še noben človek na svetu.

Deset let je bil simbol človekove zmogljivosti Finec Luoro Tauno. Njegovo ime je bilo nešteto krat zapisano, nešteto krat izgovorjeno in ostalo bo na častnem mestu zgodovine smučarskih pole-

tov — toda pred njim bo nasledje blestelo novo ime!

Ime mladega Jugoslavana, ki je prišel in zmagal...

Jože Šlibar, JUGOSLAVIJA!

Kako ponosni in srečni bi bili šele, če bi mogli reči, da je dosežen uspeh rezultat načrtnega dela in prizadevanj jugoslovanske smučarske organizacije...

Osamljeni
velemojster

Na letošnjem, šestnajstem šahovskem prvenstvu Jugoslavije v Zagrebu nastopa samo en velemojster: dr. Petar Trifunović.

Za marsikatero deželo je to veliko. Jugoslavija pa sodi med šahovske veleleste. Velemojstrov ni treba pri nas iskati z lučjo (menda jih imamo sedem!).

Nekatere starejše in neaktivne velemojstre izloči iz spiska igralcev na državnem prvenstvu že zahteven tekmovalni sistem. Tembolj pa je čudno, da za šahovskimi deskami na prvenstvu zamašimo mlajše velemojstre, ki so si pridobili pravico nastopa na naših najbolj pomembnem in največjem tekmovanju.

Letos so odgovorili udeležbo Svetozar Gligorić, Aleksander Matanović in Borislav Ivkov. Prvak se je izgovoril na utrujenost in na prihodnje turnirje, Ivkov na odhod k vojakom, Matanović pa mora igrati na turnirju v Južni Ameriki (10. marca v Mar del Platí).

K »opravičilo« moramo dodati:

da je Gligorić nedavno tega igral na dveh nepomembnih turnirjih v Lestermu in Torremolinosu, da se Ivkov kljub vojakom pripravlja za

nastop na mednarodnem turnirju, medtem ko je Matanović tako ali tako potoval v dneh začetka zagrebškega prvenstva prek Atlantika.

V najmočnejši šahovski državi na svetu SZ igrajo razen svetovnih prvakov na državnih prvenstvih vsi najboljši velemojstri, če le morejo. Pri nas pa odpove nastop na prvenstvu vsak velemojster, ki mu je mesto v reprezentanci ali nastop na velikih, pa tudi manjših tujih turnirjih, zagotovljen.

Podcenjevanje, s katerim odpovedujejo naši velemojstri nastop na državnem prvenstvu, naj bo opozorilo našim šahovskim forumom, da tekmovalni pravilniki pri nas niso urejeni!

S I L O

Še nihče tako daleč

Skok 141 m je nov svetovni rekord, za 2 m daljši od rekorda, ki ga je dosegel Tauno Luoro pred 10 leti — Veliko priznanje Šlibarjevemu uspehu v tujem tisku — Ali je možno skočiti še dlje?

Da bi imeli Jugoslavlani v rokah svetovni rekord, je prava redkost. Eden izmed redkih, ki se mu je posrečilo, vpisati se v seznam svetovnih rekorderjev, je skromni skakalec, član ljubljanske Enotnosti, Jože Šlibar. Ko se je jugoslovanska smučarska reprezentanca, ki so jo sestavljali Jože Šlibar, Marjan Pečar in Jože Langus, odpravljala na start na največjo skakalnico na svetu v Oberstdorfu, ni nihče pomislil, da bomo doživeli na tem tekmovanju tako velik uspeh. Jože Šlibar s svojim skokom 141 m pomeni največjo senzacijo tega tekmovanja in je bil od tega trenutka dalje vedno v središču pozornosti, čeprav je v končnem vrstnem redu zasedel šele 6. mesto, prvi pa je bil, kot je znano, vzhodnonemški skakalec Helmut Recknagel.

Nekaj je prav gotovo res — Šlibar je prišel do svojega svetovnega rekorda z izredno borbolenostjo, kakršno ima le redkokateri smučarski skakalec in športnik sploh. Imeli smo nekoliko novinarske sreče. Komaj smo prispeli v Oberstdorf, že smo srečali na cesti dva naša reprezentanta — Marjana Pečarja in Jožeta Šlibarja. Oba sta bila dobro razpoložena. Naše prvo srečanje je bilo takole:

MARJAN PEČAR: »Ko smo prišli v Oberstdorf, so nas takoj peljali v naš hotel. To potovanje od železniške postaje pa do hotela je bilo nekaj posebnega. Najprej smo se peljali z avtomobilom, potem smo prestopili na naslednje prevozno sredstvo, na sani in potem smo šli še nekoliko peš. Zanimivo je namreč — stanujemo v hotelu tik nad skakalnico. Čeprav smo prišli ponoči, smo torej že šli mimo skakalnice in si jo ogledali seveda le v luninem svitu. Lahko rečem, da to ni ravno majhna naprava...«

JOŽE ŠLIBAR: »No, tako hudo ravno ni. Prepričan sem, da bo pravi užitek skakati na tej skakalnici. Res je, da je videti nekoliko huda, je namreč izredno sturma. Ponoči je bilo videti vse še precej huje, v soncu pa je mnogo lepša.«

In ko smo oba vprašali, kaj mislita o starem in morebitnem novem jugoslovanskem rekordu, sta se oba dokaj optimistično nasmejala in rekla: »Bomo videli...«

Menda je bilo malo takih, ki niso bili prepričani, da bi vsaj eden izmed skakalcev ne preskočil večje 117 m, jugoslovanskega državnega rekorda, ki ga je imel že nekaj let naš znani skakalni veteran Rudi Flinžgar. S takimi pričakovanji smo dočakali prvi skok v Oberstdorfu. Nobena skrivnost ni če povem, da je bilo že pri prvem Pečarjevem skoku videti, da njegov sicer zelo elegantni skok ne ustreza največji skakalnici na svetu, medtem ko je Jože Šlibar že v prvem skoku poletel 100 m daleč. Po tem prvem skoku nam je tole povedal:

»Navdušen sem nad skakalnico. Sedajle sem šel prvič čez njo in se nisem prav nič odgnal. Hotel sem videti, koliko nese. In brez truda je šlo 100 metrov. Drugi skok, boste videli, bo res mnogo boljši.«

Šlibar se ni motil. Ko je skočil v naslednji seriji 129 m, kar nismo mogli verjeti novemu državnemu rekordu. Nismo namreč pričakovali, da bo kar tako nenadoma skočil 12 m več kot je bil dotlej jugoslovanski državni rekord. Ni bilo časa za čestitke, kajti Šlibar je že hitel nazaj na vrh skakalnice. Mimogrede je le pripomnil:

»Tokrat sem se nekoliko bolj potrudil, vendar sem zamudil odziv. Z novim rekordom sem seveda zadovoljen, prepričan pa sem, da bi lahko skočil še dlje. Čeprav me močno boli noga, bom še enkrat poskusil.«

Na vrsti je bila tretja serija. Tokrat so bili že vsi tuji novinarji pozorni na ime Šlibar. Povpraševali so nas, kdo je pravzaprav ta skakalec, saj še nikdar niso slišali o njem. Medtem ko smo pripovedovali, kdo in kaj je Jože Šlibar, se je že glasilo po zvočniku napovedovalec in najavil jugoslovanskega reprezentanta. Vrhnji del skakalnice je bil v senci, kar je na zaletu dopuščalo veliko hitrost. V trenutku se je Šlibar znašel visoko v zraku, njegov let je bil lep, vendar mu je levo smučko nekoliko potegnilo navzdol, tako da se je moral v zraku loviti. Skok pa je bil spet zelo dolg, stari rekord 129 m je veljal le nekaj minut, Šlibar je namreč skočil 131 m. To je bilo več kot je mogel pričakovati največji optimist. Ves zadovoljen in najbrž tudi sam presečen nad svojim uspehom se je Šlibar pojavil ob tribuni za tisk ter pripovedoval:

»Skoraj sem prepričan, da mi jugoslovanskega rekorda vsaj v letošnjem letu ne bo mogel

ničje več vzeti. 131 m, to je daljina, s katero sem vsekakor zadovoljen. Najbrž pa mi ne boste verjeli, če vam povem, da tudi tokrat ni šlo vse tako kot bi hotel. Spet sem nekoliko zamudil odziv, vendar sem se nato dobro znašel v zraku in letel popolnoma mirno. Kar nenadoma pa mi je nekaj pripognilo levo smučko in ni dosti manjkalo, da bi padel. Komaj sem jo popravil in to je seveda vplivalo tudi na dolžino skoka. Če bi bil nekoliko bolj pazljiv, bi se najbrž to ne primerilo in bi lahko letel še kak meter dlje. No, pa kljub temu sem zadovoljen in danes ne bom več skakal, čeprav je na sporedu še ena serija. Preveč me boli noga.«

Odvezal si je čevljev in pokazal svojo popolnoma modrikasto nogo, ki je bila še močno otečena. Vsi so se čudili, kako da Šlibar sploh lahko skače, vendar je bila skrivnost najbrž v tem, da mu je maser vsako jutro tako močno masiral nogo, da ni čutil kakih večjih bolečin. S svojimi 131 m je Šlibar postal že prvi dan poleta v Oberstdorfu eden izmed tistih skakalcev, ki so zbudili največjo pozornost. Novinarji so s kljaci opremili njegovo ime v svojih beležnicah, pojavili pa so se tudi prvi lovci na avtograme, mi pa smo poročali z največjim veseljem v domovino vesti o njegovem odličnem državnem rekordu, ki je bil kar za 14 m boljši od Flinžgarjevega.

Petek je bil najlepši dan. V zraku popoln mir, v dolini Birgaustal je sijalo tako močno sonce, da so na izteku skakalnice namerili 24 stopinj nad

ničlo. Ponoči pa je živo srebro zlezlo krepko pod ničlo, tako da je bila skakalnica še vedno zelo hitra in posebno na zaletu skoraj ledena. Skakalci so drug za drugim dosegali velike daljave. Švicarski ekspert za smučarske skoke dr. ing. Struermann je na zaletu izmeril veliko hitrosti, ki so se gibale med 103 in 105 km na uro. Šlibar je bil na vrsti med zadnjimi. Imel je startno številko 32...

103,5 km na uro je bila njegova hitrost po zaletu. Od daleč je bilo videti, da se je Šlibar tokrat v pravem trenutku močno odrazil z odskočne mize in znašel se je neverjetno visoko v zraku, tako kot še nobeden pred njim. Popolnoma mirno in zanesljivo je letel po zraku. Slog je bil lep, le smuči je imel nekoliko preveč široko drugo ob drugo. Kazalo je, da bo pristal nekje pri 135 m. Torej sodi Jože Šlibar med najboljše in »najdaljše« skakalce na svetu, sem pomislil, ko je bil Šlibar še v zraku. Že sem menil, da bo zanesljivo pristal, ko je nenadoma zapihal lahen vetrič izpod skakalnice navzgor. Ali bo padel? Ne, zgodilo se je popolnoma nasprotno. Šlibar se je odlično znašel, smuči in telo je nekoliko dvignil in skočil še kakih 5 m dlje. Morda nov svetovni rekord, sem v hitu pomislil. Ne, saj to je skoraj nemogoče...

Skočili smo s tribune za tisk v iztek skakalnice. Kot bi vsi pričakovali, da se bo zgodilo nekaj izrednega, so gledalci popolnoma utihnili. To tišino je presekla glas iz zvočnika: »Prosim, točno izmerite daljino z obeh strani skakalnice.« Merilci so dolgo hodili s svojimi

Skakalec Silvester je bil med gledalci in je od veselja objel svojega prijatelja — svetovnega rekorderja Šlibarja

dolgimi palicami sem in tja po skakalnici. Od daleč je bilo videti, da konice njihovih palic merijo skoraj prav na dnu. Šlibar je sedel na tleh, nekoliko utrujen in upchan. In nato smo zaslišali v slovenskem jeziku: »Jože Šlibar, Jugoslavija — sto enainštirideset metrov.« Ko je napovedovalec ta rezultat objavil še v nemškem jeziku in povedal, da je to nov svetovni rekord, je bilo navdušenje ob skakalnici nepopisno. Policija je imela polne roke dela, novinarji so prileteli z vseh strani, brnle so filmske kamere in ropotali fotografski aparati. Visoko na stolpu ob skakalnici so premaknili številko, ki je tam visela že 10 let. To je bila rekord-

na znamka Finca Tauna Luire — 139 m. Od petka od 13.41 dalje stoji na tem mestu nova številka, Šlibarjev rekord 141 metrov.

Težko je reči, ali je možno skočiti še dlje. Nekaj pa je prav gotovo res. Najmanj tri leta bo Šlibarjevo ime prvo na seznamu skakalcev, ki so dosegli najdaljše skoke. Lahko smo ponosni na to, da imamo v Jugoslaviji svetovnega rekorderja. In zato naj na koncu zapišem, da je to gotovo eden največjih uspehov jugoslovanskega športa, da je to tudi dogodek, ki bo ostal z zlatimi črkami zapisan v kroniki velikih športnih uspehov našega naroda. VLADO ŽLAJPAH

V B O R B I Z A T O Č K E

10. smučarske tekme grafičarjev

Po dveh letih premora so se na smučarskih poteh v Golteh vnovič slišali slovenski grafičarji-smučarji, da se pomejijo na te tradicionalne, tokrat deseti smučarski tekme. Organizacijo teh ljubiteljskih zimskih iger, katerih so se letos prvič udeležili tudi delavci industrije papirja, je tudi tokrat prevzel »Celjski tisk«, ki je razen ene izjeme organiziral vsa dosedanja tekmovanja.

Neugodne snežne razmere so organizatorji preprečile, da bi tekmovalci pripravili v Celju na tereh poleg Celjske koče, kakor je bilo prvotno določeno in kar bi brez dvoma omogočilo tudi mnogo boljše izvedbo. Nihče ne misli marljivim celjanom očitati, da tekmovalci sami ni bilo dobro pripravljeno, nikakor; kamen spotike in negotovost je bila le nesrečna Mozirska koča. Čeprav postojanka ni majhna, pa je za tolikšno število udeležencev vendarle pretesna, saj mnogim ni mogla nuditi niti stola niti postelje, če zapuščenemu, mizernemu umazanemu skupnemu ležišču sploh še lahko rečemo posteljo. Zal pa prireditelji ni ostala na izbiro nobena druga možnost — razen morda ta, da bi prepustil izvedbo tekmovanja kakemu drugemu kolektivu z boljšimi snežnimi razmerami in boljšimi pogoji. Kaže pa, da je tudi ta možnost samo teoretična, saj drugarji prireditelji niti celo takrat ne, kadar so celjani povsem brez nagega. Tako je bilo lani in predanjskim, ko zaradi dveh slabih zim v Celju — grafičnih tekem sploh ni bilo!

Ob vsem tem človek le ne more mimo pomisleka, da bi bilo vendarle prav, da bi tudi zimske igre grafičarjev in papirničarjev — tako kakor letne — organiziral vsakokrat drug kolektiv. V pravilniku tekmovanja celo stoji zapisano, da poveri Republiški odbor sindikata delavcev tiska in papirja izvedbo tekmovanja vsako leto posameznim sindikalnim podružnicam v mestih: Ljubljani, Kranju, Celju in Mariboru. Da bi bilo to tako neizvedljivo, skoraj ni mogoče verjeti, saj so končno zime v vseh teh krajih enako slabe in se mora vsak privreditelj zateči slej ko prej pod okrilje bližnjih gora. Težav in možnosti imajo torej vsi enako, gro je za dobro voljo! Te pa bi se od celjanov do desetih letih res še lahko »naležili« tudi drugi! Predstavnik Mariborske tiskarne je sicer neuradno obljubil, da bodo prihodnje tekme organizirali oni, tudi Kranjčani so obljubili, da bodo kandidirali, samo Ljubljanci so močno molčali — kakor že vsa leta doslej!

Prvi dan tekmovanja so se tekmovalci pomerili v veleslalomu in patrolnem teklu, drugi dan pa v slalomu. Pravico nastopa so imeli vsi člani sindikalnih podružnic grafi-

čarjev in papirničarjev, razen tekmovalcev I. in II. razreda, ki so registrirani pri SSJ. V starostnem razredu pa so tekmovali člani in članice nad 40 let starosti.

V patrolnem teklu je na 8 kilometrov dolgi progi nastopilo 6 ekip. Proga je bila precej težka, skoraj bi rekli, da je bila za sindikalno tekmovalstvo pretežka, saj je bila v glavnem sestavljena iz vzpona, v zadnjem delu pa iz strmega spusta, ki je mnogim povzročil precej preglavice. Toda boljše proge na Golteh žal ni mogoče speljati.

I. mesto je prepričljivo osvojila ekipa »Dela« v postavi Fornelzi, Vilfan, Novak. Sledijo ji ekipa »Celjskega tiska«, »Gorenjskega ti-

ska«, »Količevega«, »Ljudske pravice« in »Mariborske tiskarne«.

V teklu za ženske sta nastopili samo dve tekmovalki »Celjskega tiska«. Kajpak sta osvojili prvo in drugo mesto ter s tem prinesli svojemu moštvu dragocenih 85 točk, s čimer je bila končna zmaga in z njo pokal za »Celjski tisk« že zagotovljen.

V veleslalomu je startalo na 900 m dolgi progi s 300 metri višinske razlike 49 tekmovalcev. I. mesto je v mirni in zanesljivi vožnji osvojil Janez Sustar — »Ljudska pravica«, s časom 1.05, II. mesto je zasedel Igor Dolenc, »Ljudska pravica«, čas: 1.07,3, III. mesto pa si delila znani alpinist in Himalajec Ciril Debeljak,

»Celjski tisk« s časom 1.09,4 in Zupančič Lojze »EMKA«.

Skoro isti vrstni red se je ponovil tudi v slalomu: I. Janez Sustar 1.46,6, II. Lojze Zupančič 1.56,2, III. Ciril Debeljak 1.58,6.

V starostnem razredu je v veleslalomu zmagal Milan Mirtič »Ljudska pravica« s časom 1.39,0 pred Cirilom Krajčevim 1.59,8.

Med ženskami je v veleslalomu osvojila prvo mesto Meta Jarc, »Kartonažna« 0.32,0, II. mesto Sežun Boža, »EMKA« 0.32,1, III. mesto pa Strajnar Valerija, »Kartonažna« 0.48,8.

Končni vrstni red vseh ekip je naslednji:

1. Celjski tisk 319,5 točke; 2. Ljudska pravica 264 točki; 3. Mladinska knjiga 254 točki; 4. Mariborska tiskarna 215 točk; 5. Kartonažna 202 točki; 6. Delo 200 točk; 7. Gorenjski tisk 182,5 točke; 8. Krško 135 točk; 9. Količeve 101 točka.

Sedme zimske športne igre
kolektivov mariborskega okraja

REKORDNA UDELEŽBA TEKMOVALCEV NA LETOSNJIH IGRAH. V TEKIH KAR 30 TEKMOVALCEV: KOLEKTIV ZELEZARNE RAVNE ŽE DRUGIČ ZAPOREDOMA OSVOJIL PREHODNI POKAL OKRAJNEGA SINDIKALNEGA SVETA MARIBOR. SLABA UDELEŽBA TEKMOVALK. MARIBORSKI KOLEKTIVI — SLABO!

To pot so se v osrednj Koroški, v prelepi Mežiški dolini pod Prežihovo goro že sedmič zbrali rudarji izpod Pece, kovinarji iz Maribora, ravenški fužinarji in koroški gosdarji, da se pomerijo v tekih in alpskih disciplinah za naziv najboljšega kolektiva mariborskega okraja, ki ga od lanskega leta brani kolektiv ravenške železarne.

Na teh igrah je bil poleg dobrih rezultatov zabeležen še en nad vse važen uspeh, namreč velika udeležba. Tekmovalo je 98 tekmovalcev, od tega 30 v tekih. Ta odziv je vsekakor dokaz, da ni bil zastojni trud, ki so ga sindikalni delavci vložili v željo, da organizirajo takšna smučarska tekmovanja, ki bi naletela na množičen odmev v delavskih vrstah.

Tokrat so prevzeli organizacijo zimskih iger znani smučarski delavci-železarji iz Ravne. Svojo nalogo so opravili odlično, četudi jim je pomankanje snega postavilo v zadnjem trenutku cel program na glavo. Predvsem gre največje priznanje varštem Zunku Ivanu, Cesarju Pavlu in Fanežu Karlu.

Zal se tekmovalci ni udeležila niti ena ekipa tekstilnih tovarn, ker so ravno na ta dan organizirali svoje zimske »tekstilce«. Odziv ostalih mariborskih kolektivov je bil prav tako zelo slab (samo 4 kolektivi)!

Sklep, da na teh tekmovanjih ne more nastopiti nobeden od aktivnih smučarjev I. razreda, je bil toplotno pozdravljen od vseh nastopajočih. Tudi to je eden od vzrokov, da je bil odziv tako velik. Zal pa ni uspelo organizatorju vzbuditi pravega zanimanja med žunami, saj se je prijavilo komaj 8 tekmovalk. Upajamo, da bodo na prihodnjih igrah tudi žene zastopane v veliko večjem številu.

Prvi dan so bili na sporedu solo teki na 10 km za moške, 5 km za žene in smuk za moške in žene.

Rezultati:
Tek: 10 km — moški: 1. Bačič Mirko, Zelez. Ravne 28.16,0. 2. Robač Stefan, Zelez. Ravne 29.49,0. 3. Tumpas Franc, Rudnik Mežica 30.52,9.
5 km — ženske: 1. Remšak Terezija, Gozdni obrat Crna 29.05,7. 2. Jug Ivica, Gozdni obrat Crna 35.25,7.
Smuk — moški (1500 m — 400 m viš. razl. — 24 vrtice). 1. Pustoslemšek Adi, Zelez. Ravne 1.12,4. 2. Pustoslemšek Oto, Rudnik Mežica 1.13,4. 3. Ivartnik Ivan, Zelez. Ravne 1.13,7.
Ženske (1000 — 300 m viš. razl. — 24 vrtice). 1. Hronjec Marica, Zelez. Ravne 0.45,2. 2. Centrih Lidija, Elektrokovina Maribor 1.04,7.
V smuku so morali zaradi izredno hitre in težke prve polovice proge postaviti 24 vrtice.

Drugi dan tekmovanja — štafete 3 x 5 km moški, slalom za moške in ženske.

Rezultati:
Tek 3 x 5 km (štafete): 1. Zelezarna Ravne 1.04.39, 2. Zelezarna Ravne II. 0.51.39, 3. Rudnik Mežica I. 0.54.23, 4. Zelezarna Ravne III. 1.00.49, 5. Rudnik Mežica II. 1.02.41.
Slalom: moški (400 m, 34 vrtice, viš. razl. 85 m): 1. Pustoslemšek Adi, Zelez. Ravne 1.24,8. 2. Pustoslemšek Oto, Rudnik Mežica 1.26,9. 3. Ivartnik Ivan, Zelez. Ravne 1.28,1.
Ženske (400 m, 34 vrtice, viš. razl. 85 m): 1. Hronjec Marica, Zelez. Ravne 2.20,3. 2. Centrih Lidija, Elektrokovina Maribor 2.20,9.

Rezultati najboljših treh posameznikov iz posameznih kolektivov so se šteli za ekipni plasman. Ekipa so se ocenjevale po točkovnem sistemu.

Vrstni red ekip: 1. Zelez. Ravne 2.666,12 točk, 2. Rudnik Mežica 2.539,62 točk, 3. Gozdni obrat Crna 1.084,56 točk, 4. Elektro Slov. Gradec 1.061,94 točk, 5. Tovarna Kos Slov. Gradec 617,28 točk, 6. Metalna Maribor 577,80 točk, 7. Tovarna rezil, orodja Prevalje 373,02 točk, 8. Komunalno podjetje Crna 366,42 točk. Po končanih tekmovanjih sta bila poleg zmagovalnega prehodnega pokala podeljena še dva pokala, za drugo in tretje mesto, najboljšim posameznikom pa so bila podeljena praktična darila.

Sportniki so se tudi dogovorili, da bodo prihodnje leto prevzeli organizacijo delavskih sindikalnih zimskošportnih iger marljivi športni delavci iz Mežice. Jaki

R. RIZNICIČ V KREMLINU

Ivica se je oblekel, kar je mogel hitro. Kurir ga je peljal k drevesu kakih petdeset metrov od lesene kmečke hiše. Pod drevesom so sedeli komandir, komisar in obveščevalce Mille.

»Poklicali smo te, da bi se seznanili. Tovarši Mille nam je rekel, da si mojster in da si prvi trenutek, ko sta se srečala, ne da bi vedel, kdo je, pokazal simpatije do nas...«

»Tako je, tovariši komisar, že dolgo sem vaš simpatizer.«

»Ali si iz Zagreba?«

»Da, iz Zagreba.«

»Organiziran?«

Ivica ni takoj odgovoril. Oni trije so se spogledali, češ kako to, da ne odgovori na najbolj vsakdanje vprašanje.

»Tovariši komisar te je vprašal, je rekel komandir, »ali si organiziran komunist?«

»Nisem,« je odgovoril Ivica.

»No, nič ne de. Mislimi smo, da si bil kot mojster član Partije.«

»Nisem bil. Nihče me ni vabil. Delo sem imel, pa sem tako ostal...«

»Kje si delal v Zagrebu?«

Odgovor na to vprašanje si je bil Ivica pripravil že v vlakcu.

»V telefonski centrali,« je odgovoril in vzel iz žepa robec, da bi se obrisal.

Komisar je opazil belo, čisto roko. Zagledal se je vanjo. Opazil je negovane, skrbno prirezane nohte.

»Pa si sezimo v roke!« je nenadoma zaklical komisar.

Ivica, mu je ponudil roko. Komisar je bil odločen človek in je po navadi krepko stisnil roko. To pot pa je bila njegova roka kot brez moči. Njegova dlan se je zrasla med mehkiimi, nežnimi prsti.

»Na svidenje, Vlado! Saj se bomo še videli.«

Ko je komisar to rekel, je gledal Ivico naravnost v oči.

»Na svidenje, tovariši komisar,« je odgovoril Ivica tiho in pogledal v tla. Izurjeni vohun ni mogel prenesti bistriga, ostrega pogleda človeka, ki se je zdel posebej preproščina.

»Pojdi k svojim tovarišem,« je nadaljeval komisar, »in se odpodči.«

Ivica je šel, obveščevalce Mille za njim.

»Tovariši Mille, se malo ostanite!«

Ivica je odšel zadovoljen, miren. Vse gre gladko kot namazano, si je rekel. Ti ljudje so zares od sile. Kakšna razlika med njimi in tistimi polpit! Kako je bil postal živčen z vsakim korakom v ta prsti svet, kako je razmišljal o vsem, kar bi se mu lahko zgodilo, ko bo prišel med »godne ljudi«. Zdal pa — nič! Nič težav, prav nobenega suma.

»Ta novinec ni delavec,« je rekel komisar obveščevalcu.

»Tudi sam sem opazil. Prav zdaj sem vam hotel to povedati. Mislim, da bi ga pospremlil, potem pa bi se vrnil. O tem, da ni delavec, sem začel sumiti že spodaj, ko smo bili na poti. Nespretno je povezoval telefonske žice. Pa sem mislil, da je morda pošten izobraženec, ki se je ustrašil. Ni takoj spoznal, kdo smo, zato se je predstavljal z izmišljenim poklicem, sem pomislil. Zdelo se mi je, da se nam je razen imena in poklica približal s poštenimi nameni.«

»Morda je tako. Tega ne vem ne jaz ne ti. Dejstvo je, da ni mehanik. Ali pa je mehanik, ki ni nikoli delal. Zlagal se je. Zdal je vprašanje, zakaj. Razlog gotovo ima. Morda si imel prav, ko si rekel, da se je najbrž ustrašil, ali pa tudi ne. To bomo kmalu ugotovili. Logično sklepanje: mojster ni, pri telefonski napeljavi je bil, pa specialni aparat je imel. Zakaj? Ali je sprejel to delo, da bi prepleli fašiste, ali pa so mu fašisti ukazali, naj tako prepleli nas.«

»Tudi jaz mislim tako.«

»Če se je pridružil partizanom iskreno, bi mu ne bilo treba ničesar skrivati pred nami.«

»Zal mi je, da sem ga pripeljal.«

»Nikar no! Če so nam ga hoteli vtiho-tapiti, je še boljše tako. Čimprej si moramo biti na jasnem z njim.«

»Pazil bom. Upam, da bomo kmalu vedeli kaj več.«

»Dobro, Mille, to prepričam tebi.«

Obveščevalce se je jezil nase in na svojo neprevidnost. Zaneslo ga je tisto, kar si je bil privoščil z žandarji. V prihodnje se mu kaj takega ne bo več zgodilo. Samemu sebi je objubil, da bo poslej bolj pazil pri takih rečeh.

Vlado je ležal v travi. Na pogled je bil miren. Mežikal je kot človek s čisto vestjo.

Morda se komisar moti, si je rekel Mille, tudi sam sem morda prenapeto zaslušil v tem človeku sovraženika. Mimogrede se je obveščevalce Mille ozrl po Vladovih čevlji. Lepi so bili, takih delavci ne nosijo, niti mojstri si ne privoščijo tako razkošnih čevljev.

»Kakšen se ti zdi naš komisar, Vlado?« ga je vprašal.

»Odkrito ti povem, mislim, da so do odnosov med nami čisto drugačni...«

»In si se zmotil.«

Ivica je vstal. Mille mu je rekel, da bi šla na sprehod.

»Pojdiva dol v štab. Rad bi se sestal z nekaterimi tovariši, ti pa bi se seznanil z njimi.«

Cez kakih deset minut sta zagledala dve ženski postavi. Manjša jima je kazala hrbet. Izpod čepice so ji viseli na ramena črni, kodrasti lasje. V pas je bila ozka, lepo postavila je imela.

»Ta deklica je pa lepa,« je rekel Ivica.

»Lepo dekle je, dobra komunistka, vendar — Vlado, niti nanjo niti na katero drugo dekle v naših vrstah ne smeš gledati tako, kot si tega vajen. Dekleta so isto kot mi. Slehera vsiljivo se kaznuje...«

Približala sta se dekletoma. Ona manjša se je obrnila, ko je slišala korake. Ivica jo je pogledal in obstal.

»Kaj pa je, Vlado?« ga je vprašal obveščevalce.

»Zdi se, da sem se včeraj le preveč utrudil. Verjetno mi popuščajo živci. Saj razumeš, nenadoma toliko sprememb...«

»Že razumem. Sedi in se odpodči.«

Zenski sta šli svojo pot. Ivica je gledal za njima, obveščevalce Mille pa je streljel vanj.

Vsega je konec, je razmišljal Ivica. Ona me bo gotovo spoznala, če me že ni na prvi pogled. Le kako sem mogel biti tako šibek, da sem pokazal svoj nenadni strah? Morda se ne bi spomnila. Leta so minila. Kaj sem

storil? Kaj sem dosegel s tem svojim strahom? Le tega pobalina sem opozoril nase in nič več. Nesposoben sem, spodletelo mi bo, če bom tako nadaljeval.

Mille se je vpraševal, kaj neki se je zgodilo. Razmišljal je in ugotovil, da mora biti Vladova nenadna slabost v nekakšni zvezi z eno izmed treh deht tovarišic. Obveščevalce je eno videl in jo je tudi poznal.

»Kar tu ostani in počakaj name,« je rekel Ivici, »tako je se vrnem.«

Z naglimi koraki se je odpravil za tovarišicami, Ivica pa je tačas vzel iz žepa skatlico s kokonom. Novost ga je tako prevzela, da skorajda ni več mislil. Tako mi bodo prišli na sled, se je bal. Edina možnost za rešitev: pobegniti. Toda brž ko se bo zganil, bodo to opazili. Ko bi vsaj poznal teren, prehode skozi hosto, tako pa bo že po prvih korakih naletel na stražo. Obupaval je. Potem se je zasukal na hrbet in se zagledal v modro, čisto nebo...

Obveščevalce je kmalu našel tisti tovarišič. Odločil se je bil, da bo govoril z vsako posebej. Po naključju se je najprej pomenil s tisto manjšo.

»Novega tovariša smo dobili,« ji je rekel. »Zdi se mi, da te pozna.«

»Ne vem, nisem ga videla. Lahko, da me pozna...«

»Mira, prosim te, stori mi uslugo... Pazljivo si ga ogledaj, potem pa se takoj vrni. Če bi skušal zbežati... Puško imaš... Ne, ne bo dobro tako. Mimo tega drevja bom šel na ono stran. Blizu bom...«

»Mar je nevarno?«

»Z menoj pojdi!«

Peljal jo je do gozdiča, od koder sta videla Ivico, ki je ležal v travi.

»Ali vidiš tistega tovariša tam?«

»Vidim ga.«

»Ali ga poznaš?«

»Ne bi mogla reči. Precej daleč je.«

»Prosim te, pojdi tam mimo... Pazljivo si ga ogledaj, potem pa se takoj vrni. Če bi skušal zbežati... Puško imaš... Ne, ne bo dobro tako. Mimo tega drevja bom šel na ono stran. Blizu bom...«

»Mar je nevarno?«

»Ne vem. Bomo že še videli.«

Mira je šla. Ko je Ivica slišal njene korake, je hotel poiskati, pa — ni mogel. Noge so mu odpovedale, ko je zagledal Miro, ki ga je radovedno motrila. Svetli brki so mu viseli čez stisnjene ustnice, ki so drgetale, kakor se je zdelo Miri. Nekam znan se ji je zdel ta obraz, vendar se ni mogla spomniti. Odločila se je, da ga bo pozdravila kot vsakogar drugega, potem pa šla dalje.

»Zdravo, tovariši! Ali počivaš?«

Ivica se je oddahnil. Ni ga spoznala. Nasmehnila se mu je.

»Počivam,« je rekel. Pogledal jo je naravnost v oči. Te njegove oči in glas, Mira je vedela: Ivica je. On in nihče drug. Kaj zdaj? Najbolje bo, če gre svojo pot. Mille ji ni naročil nič drugega kot to, naj si ga ogleda in pove, ali ga pozna. Če bo treba kaj drugega, ji bo že povedal. To srečanje jo je vznemirilo. Pogledala je stran in se spomnila vse svoje mladosti. Videla se je, kako sedi na pragu pred domačo hišo in se uči, videla je Dado in uboga Mikija... Potem se je izgubila med drevjem. Mille jo je čakal za grmom.

»Torej?«

»Poznam ga. Student iz Sarajeva, sin policijskega agenta, tudi sam je bil ovaduh. Ubil je našega tovariša...«

»Dovolj, Mira. Vrni se in me počakaj pri štabu.«

»Kaj bi ti storila?«

»Isto kot ti. Samo nekaj te prosim! Rada bi govorila z njim. Nisem mu pokazala, da sem ga spoznala, prepričana pa sem, da je on mene spoznal.«

»Govorila boš z njim, če mi poveš, zakaj.«

»V obraz bi mu rada povedala, da vem, kdo je uhl in našega sošolca, in zakaj ga nisem prijavila policiji. Nič več.«

»Dobro, pojdi in mu povej! To ga bo še bolj zmedlo, tako da bo potem laže govoriti z njim. Nekaj minut časa imaš.«

Mira se je vrnila k Ivici.

»Eh, sprehejaš se, tovarišica,« se ji je nasmehnil.

»Ne sprehejaš se, Ivica. Minili so časi pomenkov na mestnem sprehajališču.«

Stala je pred njim in ga gledala naravnost v oči. Onemel je in začel drgetati. Morda se je trajalo vse skupaj pol minute, potem pa je Ivica zajecjal:

»Torej si me spoznala?«

»Da. Bojiš se. Zakaj?«

Iskrica nade se je utrnula v možganih nacističnega vohuna. Morda bo pa Mira molčala. To je zdaj odvisno od moje spretnosti, si je rekel.

»Mira, nisem se ustrašil, le spomin na preteklost me je vzburila. Ko sem te prejel prvič, nisem bil prepričan, da si res ti. Sprememba si se. Pa ta oblika... Sele prej, ko si odšla, sem se prepričal, da si ti. Ze sem se odločil, da bi šel za teboj in bi te poiskal, pa si se vrnila.«

Zapletel se je v laž, dekle pa mu je seglo v besedo:

»Tako je, spoznala. Sliša sem dalje, da bi razmisliš, kaj naj storim po tem nezahvalnem srečanju...«

Govorila je resno in odločno. Iskrica upanja je v Ivici ugasla tako naglo, kot se je bila zantetila, izdala me bo, je pomislil. Zaman ves up, da se bom izmazal. Se tole bom poskusil, si je rekel.

»Gotovo si se odločila, da boš starega tovariša spravila v godljo...«

»Ne tovariša, temveč morilca,« mu je mirno odgovorila.

Pogledal je v tla.

»Torej si vedela...«

»Se istega dne sem izvedela. Tudi Dada.«

»Nisi me hotela prijaviti, nisi hotela uničiti nesrečnega človeka...«

Mira se je zganila, Ivica je spet začel upati.

»Vedno si bila dobro dekle,« je plaho nadaljeval. »Prepričan sem, da me tudi zdaj ne boš izdala. Zakaj bi to storila zdaj, če nisi takrat? Zakaj bi me uničila?«

»Takrat te nisem, ker bi s tem izdala tujko skrivnost in ker nisem hotela imeti stikov s policijo. Zdal, Ivica, zdaj je vse drugače...«

»Torej me boš izdala...«

»Ne bom te izdala...«

Uthnila je. Oči nacističnega vohuna so se zmagovito zablikale.

»Ne bom te izdala, Ivica,« je ponovila Mira. »Ker te ni treba izdajati. To si že sam storil...«

Zmagoslavni lesk v njegovih očeh je ugasnil.

»V trenutnem navalu ljubosumnosti sem pritisnil na petelina. Ponorel sem. Zaradi tega sem trpel bolj, kot če bi bil v jeli...«

»Ne gre za uboj. Sicer pa ne vem...«

Zagledala je obveščevalca, ki se je bližal. »Zdal grem, Ivica.«

Ni slišal, kaj mu je rekla. Niti opazil ni, da odhaja. Sam je bil! Saj to ni mogel! Ce ni ona povedala ničesar, ne bodo ničesar izvedeli. Ne morejo vedeti ničesar. Mira ne laže. O tem je bil prepričan. Samo prestrašiti me je hotela, si je rekel.

»Vstani, Vlado, ali kako ti je že imo, mu je ukazal obveščevalce Mille, ki sta ga spremljala oborožena borca.

Ivica se je tako zmedel, da ni niti opazil, kdaj so se mu približali. Brez besede je vstal.

»Zvežita ga!«

Borca sta izpolnila ukaz. Ivica se je tresel kot šiba na vodi.

»Peljita ga v štab!«

Komandir in komisar sta se vedla, kakor da sta jih že pričakovala. Molčala sta, ko sta borca pripeljala vohuna.

»Začnimo!« je ukazal komandir in pogledal obveščevalca.

»Kako ti je ime?« ga je za to vprašal.

»Vlado Anić,« je odgovoril Ivica.

»Vprašal sem te po pravem imenu. Bodi človek in ne otežuj tega neprijetnega razgovora.«

Ivica je povedal svoje pravo ime. Obveščevalce je nadaljeval:

»Nisi mojster, temveč študent. Bil si policijski agent...«

Misel, da »oni vse vedo«, je spreletela Ivico. Tako močna je bila, da ni mogel razmišljati o ničemer drugem. Bil je na tleh. Nikjer več upanja, je spoznaval. Skozi strah se je naselejevala v njem želja, da bi bilo čimprej vsega konec.

Obveščevalce Mille je stopil k vohunu in mu izpraznil žep. Kup bankovcev se je zrasel na komisarjevi mizi. Sestilo, telefonski aparat in celo napoleonski zlatniki, vsiti v rob suknjice.

»Ali si ustaški vohun?«

»Nisem.«

»Kaj pa si?«

»Član rajhovske obveščevalne službe...«

»Oho!«

»Vidim, govoril. Povedal je vse, kar je vedel. Obveščevalce si je kdaj pa kdaj zapisal, predvsem imena in naslove.«

»Ali je to vse?« je čez čas vprašal komisar.

»Vse, česar se trenutno spominjam. Če se bom spomnil še česa, vam bom povedal.«

»Za to ne bo časa. Tudi to je več kot dovolj.«

»Vse je jasno. Mislim, da ga lahko kar odpeljete,« je rekel komandir.

»Strinjam se!« je dodal komisar.

Ivica je pogledal komandirja in zajokal. »Ali bi vas lahko nekaj prosil?« je zasepetal skozi solze.

»Lahko.«

»Rad bi napisal pismo. Samo nekaj besed.«

»Dovolili so mu. Odvezali so mu roke in mu dali papir. Napisal je: »Podrabi kjaro. Ne bova se več videla. Polip me je nazadnje je uničil, Ivica.«

Pismo je bilo naslovljeno na Friedo v Zagrebu.

»Ali boste poslali to pismo?«

»Bomo, če nam poveš, kaj hoče povedati s tem polipom.«

»Tako sam imenujem nacistično obveščevalno službo.«

»Odpeljite ga,« je rekel komandir.

Deset minut kasneje so nedaleč od štaba počile puške. Pod borom so izkopali jarko in pokopali vohuna. Grob je bil brez gomile, zravnil so ga z zemljo.

Nekaj dni kasneje je nemška prisluškovalna služba ušla:

»Halo, pol...!«

»Halo, pol...!«

»Obveščevalce Mille je govoril v slušalki in se veselo smejal. Aparat je spravljal v žep. Morda ni še prav pride, si je rekel.

Konec

Spored RTV Ljubljana za teden od 6. do 12. marca 1961

PONEDELJEK	TOREK	SREDA	ČETRTEK	PETEREK	SOBOTA	NEDELJA	
dne 6. marca	dne 7. marca	dne 8. marca	dne 9. marca	dne 10. marca	dne 11. marca	dne 12. marca	
5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) 5.25—5.45 Nekaj domačih za dobro jutro! 6.30—6.40 Reklame 8.05 Majhen jutranji koncert 8.40 Iz filmov in glasbenih revij 9.00 Naš podlistek 9.20 Arije in dueti iz italijanskih oper 10.15 Igramo za vas 10.40 Komorni zbor RTV Ljubljana 11.00 Po svetu jazza 11.30 Za otroke 12.00 »Fantje po polji« gredo... 12.15 Radijska kmečka univerza 12.25 Zvočni kaleidoskop 12.45 Pianist Darko Lukić igra skladbe jugoslovanskih avtorjev 13.15 Obvestila in zabavna glasba 13.30 Janez Krstin Novak: Figaro, scenska glasba k Linhartovi komediji »Veseli dan ali Matiček se ženi« 13.50 Zabavni potpuri 14.15 Jugoslovanske radijske postaje pozdravljajo slovenske poslušalce 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo 15.15 Obvestila, reklame in zabavna glasba 16.00 Naši popotniki na tujem 16.00 Popoldanski koncert operne glasbe 17.00 Lokalni dnevnik 17.15 Sferjem na poti 18.00 Športni tednik 18.15 Johanness Brahms: Lepa Magdalena 18.50 Človek in zdravje 19.00 Obvestila, reklame in zabavna glasba 19.30 Radijski dnevnik 20.00 Glasbeni varieté 20.45 Kulturna tribuna 21.00 Glasbeni prehod 21.05—23.00 Simfonični koncert 23.05 »Pesem, melodija in ritem« 23.55 Prijeten počitek! 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje	5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) 5.05—5.10 Poročila in dnevni koledar 5.10—5.30 Nekaj domačih za dobro jutro! 6.30—6.40 Reklame 8.05 Majhen jutranji koncert 8.40 Izberite melodijo tedna 8.50 Orgle in orglice 8.55 Radijska šola za srednjo stopnjo 9.25 V pozdrav Kongresu SZDL 9.30 Pred Kongresom 9.40 V boju in svobodi s tovarišem Titom 10.00 Preno plenarnega zasedanja V. kongresa SZDL 13.15 Obvestila in zabavna glasba 13.30 Kvintet »Melodija« iz Mengša 13.45 Iz slovenskih operet in filmov 14.05 Radijska šola za višjo stopnjo 14.35 Zaključni prizor opere Hovandina 15.15 Obvestila, reklame in zabavna glasba 16.00 Listi iz domačih književnosti 16.10 Izbrali smo za vas 17.10 Jugoslovanske zborovske skladbe 17.25 Max Reger: Variacije in fuga na Mozartovo temo 18.15 Klavir in ritmu 18.15 Iz naših kolektivov 18.20 Kotiček za mlade ljubitelje glasbe 18.45 Izobraževalni obzornik 19.00 Obvestila, reklame in zabavna glasba 19.30 Radijski dnevnik 20.00 Preno akademije v počastitev dneva žena 21.00 Simfonični koncert 22.00 Poročila in posnetki z današnjega dela komisij V. kongresa SZDL 22.35 Domači majhni ansambli 23.05 Plesni orkester RTV Ljubljana 23.25 Po svetu jazza 23.55 Prijeten počitek! 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje	5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) 5.25—5.45 Nekaj domačih za dobro jutro! 6.30—6.40 Reklame 8.05 Mladina poje 8.30 Marjan Kozina: Baletna suita 9.00 Jezikovni pogovori 9.15 Nisi pevec pred mikrofonom in pred publiko 10.15 Naše operne solistke v vlogah iz slavnih oper 11.00 Magnetofonski posnetki z dela komisij V. kongresa SZDL 11.30 Orkestrske skladbe 12.00 Pesmi iz Srbije in Makedonije 12.15 Pavla Janež: Vloga žene v združenem upravljanju Opoldanski 12.25 glasnih spored 13.15 Obvestila in zabavna glasba 13.30 Slovenski samospeli 14.05 Radijska šola za srednjo stopnjo 14.35 Hammond orgle 14.40 Pesmi Emila Adamiča 15.00 Poročila in posnetki z dela komisij V. kongresa SZDL 15.35 Koncert pihalnega orkestra LM 16.00 Koncert po željah 17.10 Zestaneke in sredno 17.25 Lepa melodija 17.45 Jazz na koncertnem odru 18.00 Kulturna kronika 18.20 »Pesem matere treh partizanov« 18.45 Bojan Adamič: Naše ljubljeno mesto 19.00 Obvestila, reklame in zabavna glasba 19.30 Radijski dnevnik in posnetki z dela komisij V. kongresa SZDL 20.10 Iz jugoslovanskih oper 21.00 Ljubljana—Zagreb—Beograd (Jugoslovanski zabavni orkestri) 22.15 Plesna glasba 22.50 Literarni nohturno 23.00 Poročila 23.05 Iz modernega glasbenega sveta 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje	5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) 5.10—5.30 Nekaj domačih za dobro jutro! 6.30—6.40 Reklame 8.05 Glasba ob delu 8.35 Poje Ljubljanski oktet 8.50 »V nove zarjce« 9.00 Preno zaključnega zasedanja V. kongresa SZDL 10.15 Popularne orkestralne melodije 10.40 Pet minut za novo pesmico 11.00 Radi bi vas zabavali 11.20 Komorni orkester RTV Zagreb 12.00 Kvintet Borisa Kovačiča 12.15 Kmetijski nasveti 12.25 Basist Miroslav Cangalović v vlogi Susanina 13.15 Obvestila in zabavna glasba 13.30 Kurt Edelhagen s svojim orkestrom 15.30 Poje Ljubljanski komorni zbor 14.05 Vilko Ukmar: Simfonični poem 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo 15.00 Poročila in montaža z zaključnega plenuma V. kongresa 16.00 Blaž Aničič: Simfonični dela 16.30 Iz skladateljske zakladnice Richarda Straussa 17.00 Lokalni dnevnik 17.15 45 minut turizma in melodij 18.00 Prizor treh uprašanj in zaključni prizor I. dejanja iz opere Turandot 18.30 Plesni orkester Adalbert Lutter 19.45 Ljudski parlament 19.00 Obvestila, reklame in zabavna glasba 19.30 Radijski dnevnik 20.00 Četrtno večer domačih pesmi in napevov 20.45 Matej Bor: Previharimo viharjel 21.25 Zvonimir Ciglič: Prva simfonija 22.15 Po svetu jazza 22.45 Sergej Prokofjev: Pet melodij za violino 23.05 Mladim plesalcem 23.55 Prijeten počitek! 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje	5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) 5.25—5.45 Nekaj domačih za dobro jutro! 6.30—6.40 Reklame 8.05 Drobne orkestralne skladbe 8.30 Španske, italijanske, francoske in južno-ameriške popevke 9.00 Naš podlistek 9.20 Pevski zbor 9.35 Kotiček za mlade ljubitelje glasbe 10.15 Igra harfistica Pavla Uršič-Petričeva 10.35 Zvočna panorama 11.00 Zbori in orkestralni odlomki iz oper 11.30 Človek in zdravje 11.40 Hitri prsti 12.00 Nekaj narodnih iz Primorske 12.15 Radijska kmečka univerza 12.25 Klavir in ritmu 12.40 Domači napevi izpod zelenega Pohorja 13.15 Obvestila in zabavna glasba 13.30 Pojo zabavni zbori 13.45 Na sejmu domačih melodij 14.05 Radijska šola za nižjo stopnjo 14.35 Puccinijeva Madama Butterfly 15.15 Obvestila, reklame in zabavna glasba 15.45 Radijska univerza 16.00 Petkovo glasbeno popoldne 17.00 Lokalni dnevnik 17.15 Razgovor z volivci 17.25 Od polnoči do plesišča 18.00 Iz naših kolektivov 18.15 Cedric Diamond s svojim orkestrom 18.30 Tako pojo in igrajo v tujih deželah 19.00 Obvestila, reklame in zabavna glasba 19.30 Radijski dnevnik 20.00 Zabavni orkester Raphaela 20.15 Tedenski zunanje-politični pregled 20.50 Veliki skladatelji 21.15 Oddaja o morju in pomorščakih 22.15 Melodije za razpoloženje 22.35 Moderna plesna glasba 23.05 Literarni nohturno 23.05 Nočni koncert 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje	5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) 5.10—5.30 Nekaj domačih za dobro jutro! 6.30—6.40 Reklame 8.05 Glasba ob delu 8.30 Violinske skladbe Matija Bravničarja 8.55 Radijska šola za nižjo stopnjo 9.25 Melodije za razvedrilo 10.15 Silvije Bombardelli: Tuječ — baletna glasba 10.40 Angleščina za mladino 10.55 Dve ameriški popevki 11.00 Po svetu jazza 11.30 Pionirski tednik 11.50 Otroci izbirajo pesmico 12.00 Beneški fantje 12.15 Kmetijski nasveti 12.25 Zabaven opoldanski spored 13.15 Obvestila in zabavna glasba 13.30 Pihalni orkester JLA 13.50 Od arije do arije 14.20 Sport in športniki 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo 15.15 Obvestila, reklame in zabavna glasba 15.40 S knjižnega trga 16.00 Popevke in plesni zvoki 16.40 Poje Ljubljanski komorni zbor 17.00 Lokalni dnevnik 17.15 Po kinu se dobimo 17.45 Četrtno večer z ansamblom Jožeta Kampeča 18.00 Jezikovni pogovori 18.15 Zdenek Fibich: Pomlad — simfonični pesnitev 18.30 Sorvska zabavna glasba 18.45 Okno v svet 19.00 Obvestila, reklame in zabavna glasba 19.30 Radijski dnevnik 20.00 Domača mešanica za sobotni večer 20.20 Henry Cecil: Obe plati postav 21.00 Za prijeten konec tedna 22.15 Oddaja za naše izseljence 23.05 Do polnoči v plesnem ritmu 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje	6.00—6.30 Nedeljski jutranji pozdrav 6.30 Veselo na poti 7.15 Reklame 7.30 Radijski koledar in prireditve dneva 7.35 Krizek po Jugoslaviji v narodni pesmi 8.00 Mladinska radijska igra 8.45 Iz albuma skladb za otrok 8.55 Z zabavno glasbo v novi teden 9.45 Zbori in samospeli Danila Bučarja 10.00 Se pomnite, tovariši... 10.30 Zabavni orkester RTV Ljubljana 10.45 Spoznavajmo svet in domovino 11.45 Robert Schumann: Koncertna skladba za klavir in orkester v G-duru 12.00 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — I. 13.15 Obvestila in zabavna glasba 13.30 Za našo vas 13.45 Koncert pri vas doma 14.15 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — II. 15.15 Reklame 15.30 Kar se vam posluša 16.00 Humoreska tega tedna 16.20 Iz dežele v deželo z orkestrom Richard Haymana 16.40 Feli so jih mati moja... 17.00 Majhna prodajalna plošč 17.30 Radijska igra 18.10 Matija Bravničar: Belokranjska rapsodija 18.20 Mali ansambli 18.40 Ljubiteljem domače glasbe 19.30 Radijski dnevnik 19.30 Športna poročila 20.05 Izberite melodijo tedna 20.50 Mandoline in godala 21.00 O Verdijevem življenju in delu 22.15 Ples ob radijskem sprejemanju 23.05 Nočni koncert 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje	DRUGI PROGRAM 12.00 Nedeljski simfonični koncert 13.10 Trobente in godala 13.45 Iz solistične glasbe 14.15 Izbrali smo za vas 15.10—16.00 Popoldanski koncert operne glasbe 19.00 Aleksander Borodin: Tretje dejanje opere Knež Igor 19.30 Radijski dnevnik in športna poročila 20.05 Glasbeni prehod 20.10 RTV Ljubljana vam predstavlja 21.10 Mednarodna radijska univerza 21.30 Jazz test 22.00—22.15 Napoved časa, poročila

za vsakega delovnega človeka!
Najcenejši tednik v Sloveniji!
Mesečna naročnina samo 80 dinarjev

»Slovenija avto«

LJUBLJANA, PREŠERNOVA CESTA 40

sprejme takoj:

- računovodjo za servisno službo
- skladiščnika za skladišče avtomobilskih rezervnih delov in avtomateriala
- 2 strojepiski
- moč za blagovno knjigovodstvo

Pismene ponudbe naj vložijo interesi na gornji naslov.

»Ivan Milutinović«

Tekstilna
industrija
ZEMUN

Tvornička ul. br. 14
Tel: 37-250

Predstavniki:

BEOGRAD — ul. 7. jula br. 34 — Tel. 26-843

SARAJEVO — ul. Mustafa Golubovića 6/1
— Tel. 54-07

NIŠ — ul. Trg Pavla Stojkovića br. 34 —
Tel. 20-32

PROIZVODI:

blago za moške obleke, moške in ženske
plašče kakor prvovrstno plastiko 60,
80 in 100 %.

ROSHAR širine 40, 45 in 50 cm.

Volna za ročna dela »MACA« in vse
vrste VOLNENEGA, ČESANEGA IN
VLEČENEGA PREDIVA ZA TRIKO-
TAZO IN INDUSTRIJO.

Posvetovanje o novih instrumentih delitve dohodka in čistega dohodka

je preloženo do druge polovice marca in prvih dni aprila.
Zaradi tega še sprejemamo prijave za to posvetovanje. Za
vsakega udeleženca je treba plačati 5000 din.

FINANSLJSKI STUDIO — BEOGRAD

Poštni predal 320, račun 101-707-1-393

Komisija za sklepanje in odpo-
vedovanje delovnih razmerij

Kovinske industrije
Iz pri Ljubljani

razpisuje delovno mesto

sekretarja
podjetja

Interesi naj pošljejo pisme-
ne ponudbe na Upravo pod-
jetja.

Komisija za sklepanje in odpo-
vedovanje delovnih razmerij

Podjetja za oskrbo lesne
industrije

»OPREMOTEHNA«
Ljubljana

EN GROS — IMPORT —
EN DETAIL —

razpisuje delovno mesto

ŠEFA FINANČNO
RAČUNSKEGA SEKTORJA

Pogoji: visoka ali višja stro-
kovna izobrazba in tri oziro-
ma pet let prakse na vodil-
nem mestu v stroki. Plača po
tarifnem pravilniku ali po do-
govoru. — Pismene ponudbe
pošljite na naslov podjetja.

BORZA ZA ODDIH

IŠČEM POČITNIŠKO SKUPNOST — Občinski sindikalni
svet v Ormožu išče primeren prostor ob morskem obali, kjer
bi lahko postavil v sezonskem času 10 šotorov; išče počit-
niško skupnost, ki bi lahko prevzela skrb dnevne prehrane
za koristnike letnega oddiha!

...obenem pa ustanavlja POČITNIŠKO SKUPNOST, ki
bo omogočala ceneno in udobno letovanje svojim članom.
V ta namen išče primeren prostor ob obali za gradnjo doma
in seveda INTERESE, delovne kolektive, ki bi bili pri-
pravljeni kot člani skupnosti sodelovati pri tej gradnji!

NOVI SAD VPRAŠUJE — kateri dom oddiha v Sloveniji,
bodisi ob morju ali v gorah, ob jezeru, lahko odstopi delov-
nemu kolektivu »TEHNOMETAL« iz Novega Sada nekaj le-
žišč v predsezonskem in v sezonskem času?

»Tehnometal« vprašuje po ceni enodnevnih oskrbe, po
načinu rezervacije in pa — kateri meseci sodijo pri nas med
strogo sezonske!

Organizacija letnih oddihov pa vprašuje Novi Sad, če
razpolaga s prostimi kapacitetami v svojih domovih oddiha,
ki bi jih lahko odstopil našim zainteresiranim delovnim ko-
lektivom?

REPUBLIŠKI SVET ZVEZE SINDIKATOV SLOVENIJE
— prodaja »vilo Rusticano« Opatija! Zgradba je oddaljena
20 metrov od glavne ulice in je obdana z velikim vrtom.
Grajena je v treh etažah; ima 6 večjih in 3 manjše sobe ter
kuhinja z ostalimi pritlikinami. Je dobro ohranjena in pri-
merna za preureditev v počitniški dom.

UMAG NUDI V NAKUP — trdno zgradbo tik ob morskem
obali. Zgradba je potrebna majhnih popravil. K njej sodi
velika parcela, primerna za športne dejavnosti. Glede na lo-
kacijo je zgradba primerna tudi za letovanje otrok, saj ji
neposredna bližina mesta nudi vso preskrbo!

PODROBNE INFORMACIJE LAHKO DOBE INTERESENTI
V POSLOVALNICAH TURISTIČNE AGENCIJE »IZLET-
NIK«, KI PREVZEMA POSREDNIŠKE USLUGE, UVAJA
EVIDENCO SMOTNEGA IZKORIŠČANJA DOMOV ODDI-
HA, VSKLAJUJE POVPRAŠEVANJE S PONUDBAMI IN
UVAJA ORGANIZACIJO INFORMATIVNE SLUŽBE O
PROSTIH KAPACITETAH POČITNIŠKIH DOMOV!

Izletnik ima svoje poslovalnice v malone vseh večjih
mestih naše ožje domovine: Ljubljana, Sentvid, Kamnik,
Kranj, Skofja Loka, Jesenice, Celje — pozneje v Mariboru,
Murski Soboti in v Mežici — Piran...

DA PA BO NAŠA DEJAVNOST ČIM USPEŠNEJŠA,
OPOZARJAMO ZAINTERESIRANE DELOVNE KOLEKTIV-
E, DA POŠILJAJO SVOJE ŽELJE, PONUDBE IN PO-
VPRAŠEVANJA NA BORZO ZA ODDIH

Dušan Kralj: Utrudljivi kilometri

Danes tu, jutri tam. Zmeraj
na poti. Zmeraj drugod. Zmeraj
na preži. Zmeraj z očmi na be-
lem traku, ki mu pravimo —
cesta. Zmeraj v vrtincu deročih
reke, ki ji pravimo — promet.
To je življenje sodobnih noma-
dov, šoferjev, ki s težkimi to-
vornjaki prevažajo blago po
Evropi.

Trije smo bili: dva šoferja in
novinar. Na potnem listu je pi-
salo: od Zrenjanina prek Mari-
bora do Amsterdama. Vsem
trem se je za dvanajst dni spre-
menil težki tovornjak v dom. O
tem govori reportaža! POD-
JETJU »INTEREVROPA« IZ
KOPRA PA VELJA ZAHVALA
ZA USLUGO, KI JO JE STO-
RILO NAŠI REDAKCIJI S
TEM, DA JE OMOGOČILO PO-
TOVANJE NAŠEMU SODE-
LAVCU!

»Bo prostor za tretjega?«
»Daleč?«
»Do Amsterdama in nazaj!«
»Kam?«
»Ponovil sem vprašanje, Sandi in
Slavko, šoferja tovornjaka z oznako
»OM-8850« sta me začudeno premerila.
Bil je nezaupljiv pogled, kot bi hotela
reči: Lepa stvar. Fant ni skromen.
»Dobro,« sta dejala. »Bo vsaj pot
krajša?«

Pa ni bila prav nič krajša. Nasprotno.
Ze v Mariboru smo zvedeli, da bo
treba spremeniti smer običajne poti za-
radi snega, ki je prav tiste dni zametel
alpske ceste. Težki tovornjaki so morali
ovinkariti čez Dunaj, po Nižjeavstrijskem
v Nemčijo in naprej. In tako je
čakalo 1800 kilometrov poti skozi tri
države, mimo šest carinskih pregledov
in skozi kdo ve koliko nepredvidenih
težav.

Sandi in Slavko sta bila optimista:
»Brez skrbi. Dva dneva in dve noči
pa bomo na cilju. Da bi se le premak-
nili iz Maribora!«
Pa se nismo kar tako.

PRVE NEVSEČNOSTI

Da bi se le premaknili!
»Težava imamo s starimi tovornjaki
in s pomanjkljivim voznim parkom.
Premagujemo jih s točnostjo. Točnost pri
prihodih in prihodih. Točnost pri
prezemu in pri dostavi blaga. Izgub-
ljen dan pomeni za naše podjetje četrt
milijona čiste izgube. Pri mednarodnih
prograh je točnost še posebno važna. Po-
šiljatelj je s pogodbo vezan na točno
dostavo. Mi prav tako. Odškodnino za
zamuje dobavo plača tisti, ki jo po-
vzroči.«

Tako so mi rekli v mariborski poslo-
valnici »Interevropes«.
»Luči nam nagajajo. Olja je zmanj-
kalo. Na priklopi je napačna mera
nosilnih gredi. Pregledati je treba...
Popraviti je treba...«
Tako sta mi rekla šoferja Sandi in
Slavko.

»To pot je kriva zamude tovarna v
Zrenjaninu. Ugotovili smo še, da manj-
ka vrhu vsega potrdilo veterinarja, ki
je moral pregledati naloženo blago. Kli-

cali smo Zrenjanin. Po teleprinterju.
Zdaj čakamo. Urejeno bo.«

Tako so opravičevali nenapovedan
zastoj v poslovalnici »Interevropes« v
Mariboru.

Ko smo naposled le zapeljali iz Ma-
ribora proti avstrijski meji, smo se to-
lažili z mislijo, da bomo med potjo
ujeli zamujene ure. Tovornjak je pel z
basovskimi orglami, Sentilj.

Naši cariniki so hitro opravili svojo
dolžnost. Brez zavlačevanja so nam
odprli pot do avstrijskega mejnega pre-
gleda. Avstrijski cariniki pa so zelo
hitro ugotovili, da vozimo —

AMSTERDAM V KONSERVAH

Brez šale! Črno na belem. Če ne
verjamete, pogledajte na prijavni formu-

lar. Anemičen smehljal avstrijskega ca-
rinika, ki nas gleda z birokratičnimi
očali visoke dioptrije. Herr Zollbeam-
ter je pomolil napak izpolnjen formu-
lar Slavku, ki je godrnjal:

»Kakšen Amsterdam! Konserve
svinjskih jezikov peljemo in ne glavno
mesto Holandije!«

Pa ni nič pomagalo. V formularju
je pisalo, da vozimo Amsterdam. Usluž-
benec, ki je izpolnjeval rubrike, je za-
menjal vprašanje kam z vprašanjem
kaj. Dobro, napaka. Ampak takšna na-
paka se lahko uredi z domislekom in s
smehom. Ne pa s potrebnim uradnim
popravkom. Po predpisih: korektura,
pripomba, pečat jugoslovanske obmejne
carine.

Slavko se je moral vrniti s formu-
larjem k jugoslovanskim carinskim
oblastem. Jezilo ga je:

»Zmeraj je kaj narobe.«

Preudarjal sem: Tile naši fantje, ki
vozijo čez mejo, nimajo samo svojih
poklicnih težav s tovornjakom in cest-
nimi predpisi. Spretno morajo krmariti

skozi ovinke uradne birokracije. In ni
čudno, če se tu včasih kaj zatakne.
Slavko ima posebno aktovko za vse mo-
goče dokumente:

- tako imenovana specifikacija blaga
- potrjene fakture
- izvozna carinska deklaracija
- mednarodna carinska prijava
- tovorni list z obračunom
- mednarodni transportni spora-
zum in še vrsto osebnih doku-
mentov.

Mnoge teh dokumentov bi bržkone
lahko zamenjal osnovni dokument, ki
ga predstavlja tablica na tovornjaku:
TIR. Pomeni: mednarodni transportni
sporazum. Načelo tega sporazuma je,
da zapečatijo mednarodni carinski or-
gani blago ob odhodu in ga spet pde-
čatijo pri prihodu na cilju. Pri navad-
nem tranzitu pregledujejo cariniki
blago na vsakem mejnem prehodu.
Zgodi se celo, da določijo uradnika za
kontrolno, ki spremlja tranzit od meje
do meje. Če pa potuje blago pod oznako
TIR, odpadejo mejne kontrole. Ves pre-
gled se omeji le na pečate.

Tako je v načelu. Res pa je, da naj-
dejo carinski uradniki vedno kakšno
špranjo, kamor lahko zagodijo svoj bi-
rokratski klin. In tako je bilo tudi s
tem našim »Amsterdantom v konser-
vah«!

Ko se je Slavko vrnil s popravlje-
nim dokumentom, je bilo potrebno še
nekaj formalnosti. Po dveh urah čaka-
nja smo bili vendarle že tako daleč, da
nadajujemo pot. Zaradi carinskega
pregleda so ugasnili nad našimi glava-
mi in posvetili drugam. V svoj snop so
ujeli šoferja iz Makedonije, ki je bil
namenjen v Hamburg. Tudi v njego-
vih dokumentih je bilo nekaj navzkriž.
Prosil nas je pomoči, ker pač ni znal
besedice nemški. Sandi in Slavko sta
mu nudila kot prevajalca »šofersko po-
moč«.

Prihodnjič: SREČANJE Z AVSTRIJO

Dan, kakršnih je v letu trinpetdeset in, ki gre kaj rad dokaj neopazno mimo nas! Držimo se zapečka, domačega vrta, morebiti stopimo na ulico in do najbližje gostilne. To je vse! Večkrat se sicer zapletemo v pomenek, kam vse bi šli, kaj vse bi organizirali, kako bi preživeli svoj prosti dan, toda... Besede ostanejo — besede! Vsak jim po svoje dodaja kot v opravičilo tisočkrat ponovljeno misel — organizirajte nam takšno nedeljo, jaz res nimam časa!

In vendar si jo moramo sami organizirati, če jo hočemo imeti takšno, kakršno si radi zamišljamo. Sami, brez tuje pomoči, brez receptov, brez direktiv...

Dolgo je že od tega, ko sem se pogovarjal s predsednikom delavskega sveta v kranjski »Tiskarini«. Med pomenkom je zazvonil telefon. So besednica je prisluhnila. Nato sem jo slišal:

»Da, da, še trije sedeži so prosti! Dobro, naj jih torej rezerviram?«

Ko je odložila slušalko, sem jo baral:

»Zakaj pa gre?«

Medtem ko si je zapisovala imena v zvezek, me je odpravila z malomarnim, češ nič, nič, za nedeljski izlet!

Tale »nič, nič« se mi ni zdel tako nepomemben. Nadaljeval sem z radovednostjo. Dobil sem odgovor.

»Naša tovarna ima že dolgo časa svoj avtobus, s katerim vozi delavce na delo in domov. Ob nedeljah je ta avtobus prost. Takrat ga izkoristimo za razne izlete. Seveda, ne ves kolektiv hkrati, toliko sedežev v avtobusu ni, ampak se lepo razdelimo po oddelkih, po skupinah. Topot je na vrsti barvarna, zadnjič je bilo skladišče, prihodnjik bo kakšna druga skupina... S tem seveda ni rečeno, da se

ne pomešamo med seboj! Vsak udeleženec izleta lahko prijavi za izlet tudi svoje sorodnike. Ženo, moža, otroke... Pa gremo na Plitvice, v Senj, v Bohinj, pod Lubelj, na Bled, na slovensko obalo...«

»In koliko vas to stane?«

»Pravzaprav zelo malo. Kilometrina. Pa šoferju dnevnica. Vsekakor se nam to izplača. Tako imamo nekaj od nedelje, spoznavamo se med seboj, vselej kakšno razdere-mo in, kar je predvsem važno, na ta način si po svoje skrajšamo teden. Da vidite, kakšno razpoloženje vlada med ljudmi v ponedeljek zjutraj, ko se spet vrnejo k strojem!«

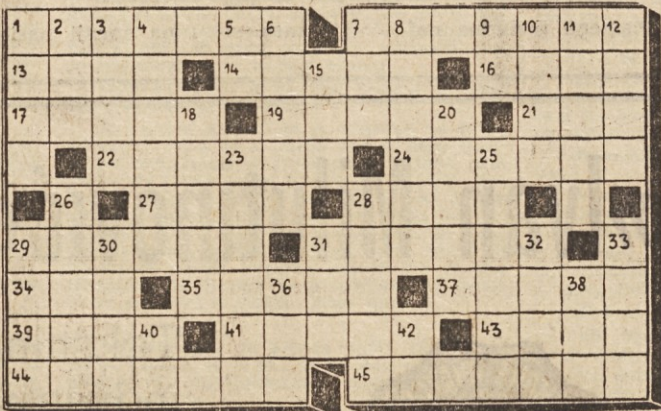
»Kdo, pravite, vam to organizira?«

»Kdo? Sami, delavci v oddelkih, saj vedo, kdaj so na vrsti za avtobus!« No, da se točneje izrazim: naša sindikalna organizacija!

Tako, tako, sem pomislil, o tem moram napisati dve besedici! Vsa za informacijo drugim, ki tega nimajo ali pa tistim, ki si tega žele, a čakajo, da jim bo padlo z neba!

Križanka št. 9

Vodovavno: 1. nepomembna oseba na odru, 7. manjše izpremembe v interpretaciji kakšne skladbe, ki jih izvajalec sam vnaša, 13. pokrivalo, 14. razmočena zemlja, 16. del dihanja, 17. zajeten gorski vrh, 19. borišče, 21. huda žuželka, 22. poklic, 24. prebivalec Apeninskega polotoka v starem veku, 27. Verdijeva opera, 28. velika afriška in azijska žival, 29. neposredna okoli-

ca, 31. tako velik, 34. okrogla bakterija, 35. starogrška pesnica, 37. davni prebivalci na naših tleh, 39. silna žalost, 41. tolažba, 43. lesni drobec, 44. žrebec, 45. predsmrtni boj.

Navpično: 1. briga, 2. kraljivec, 3. svetilnik, 4. težka kovina srebro bele barve, 5. kemični simbol za antimon, 6. prisilno delo, 7. starogrška boginja zapeljivosti, 8. motor, 9. kratica za zelo veliko elektrotehnično enoto, 10. malik,

11. takšnega okusa kot limona, 12. osebno moško ime, 15. naplato, 18. operne melodije, 20. posebna vrsta vulkanskih otokov, 23. izžemalec, 25. organsko barvilo, 26. penja, spenjača, 28. sinova žena, 29. jarek, 30. eden od naših čutov, 31. nekdo ali nekaj, ki ga nočemo imenovati s polnim imenom, 32. ptič, ki živi samo še na Novi Zelandiji, 33. staro glasbilo, 36. hoditi, 38.

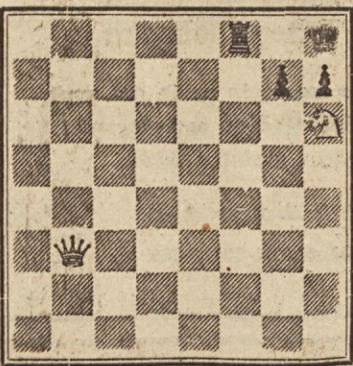
REŠITEV PREJŠNJE KRIŽANKE

Vodovavno: 1. ateist; 6. adresa; 11. ro; 12. Krakatit; 15. Li-tij; 16. ena; 18. trahom; 19. pod; 20. sari; 22. Anam; 23. no-na; 24. Eva; 25. ts; 26. niz; 27. kuna; 29. pivo; 31. lise; 34. osa; 35. Zeneva; 37. val; 38. kt; 39. katarakt; 41. la; 42. Sahara; 43. London.

ŠAH • ŠAH • ŠAH

Na diagramu prejšnje sobote je izostala črna trdnjava na a8. Vendar Vam to najbrž ni povzročilo večjih težav in ste napako glede na besedilo bržčas zlahka sami popravili. Snov pa je bila, kakor ste ugotovili, zanimiva in praktično zelo uporabna v taki ali drugačni obliki. Važno je vedeti za idejo in jo znati v danih okoliščinah izpeljati. Zakaj vseh možnih »sorodnih« pozicij, ko velja eno in isto pravilo, je mnogo preveč, da bi jih kdajkoli lahko vse upodobili.

Danes bomo za spremembo zapustili končnice (k njim se bomo še morali vrniti, ker so

ostala nekatera važna področja popolnoma neobdelana v naši rubriki!) in se premostili drugam, v srednjo igro in si ogledali tako imenovani »zadušeni mat«.

Pozicija je skrajne poenostavljena (še belega kralja ni na njej), ker gre izključno samo za izvedbo zadušenega mata. Toda pogledimo najprej potezo nazaj. Beli skakač je bil na f7 in črni kralj na g8. Skakač je pravkar odskočil na h6, črni kralj pa je dobil dvojni šah (od dame in skakača) in se umaknil v kot. Kaj opazimo, če si pozicijo nadrobneje ogledamo? Črni kralj je v patu, ne more nikamor, polje g8 pa je dvakrat pod udarom, od obeh belih figur. Ti dve okoliščini lahko zdaj beli sijajno izkoristi za mat. Le kako? Kralja lahko »zaduši«, in sicer tako, da izsili od črnega potezo Tg8, se pravi, da odvzame nasprotnemu kralju še zadnje teoretično prosto polje, potem pa da mat s skakačem. Torej: 1. Db3 — g8+! Tf8:g8 in 2. Sh6 — f7 mat. To je torej tako imenovani »zadušeni mat«, ko žrtvujemo zanj damo, da lahko izpeljemo matno idejo.

OBVESTILA BRALCEM

DELAVSKA ENOTNOST

Večkrat dobimo odpovedi našega lista s pripombo, da dobiva naročnik Delavsko enotnost neredno in jo zato odpoveduje. Veseli smo vsakega sporočila, ki opozarja na napake in pomanjkljivosti, ki se lahko zgodijo v našem naročninskem oddelku ali pa v ekspeditu. Želeli pa bi, da bi nas naročniki opozorili na napako ne z odpovedjo lista, ampak z dobrohotnim opozorilom. To tem bolj, ker dostikrat nerednega prejemanja nismo krivi mi, temveč pošta ali raznašalec. Takole nam piše Marija Gamzi: »Oprostite pomoti, ki je nastala po krivdi pismonoše. Ostanem naročnica seveda še vnaprej.« Torej se dajo pomanjkljivosti s pravočasnim dogovorom odpraviti pred odpovedjo.

Na željo in zahtevo številnih naših kolektivov in bralcev smo uvedli rubriko »Podjetjem, ustanovam, proizvajalcem in uslužbencem...« V tej rubriki objavljamo predvsem razpise delovnih mest in oglase o prodaji osnovnih sredstev. Interesentom dajemo 25-odstotni popust, za večkratno objavo pa celo 40-odstotni popust.

Te dni prihajajo iz knjigovoznice prvi izvodi »Pogovorov 60« II. del. Knjiga stane v platno vezana 400 dinarjev, broširana pa 360 dinarjev. Ker je naklada omejena, prosimo vse ustanove, podjetja, sindikalne podružnice in posameznike, da čimprej pošljejo naročila. Vsem tistim, ki so lani prejeli »Pogovore 60« I. del, bomo zdaj poslali tudi II. del, da bodo imeli našo publikacijo v celoti. Tisti pa, ki ne žele dobiti II. dela, naj nam to pravočasno sporočijo.

V prihodnjem mesecu bomo poslali vsem podjetjem, ustanovam in sindikalnim podružnicam položnice za plačilo naročnine. Celoletna naročnina za izvod Delavske enotnosti znaša 1000 dinarjev. Prosimo, da bi čimprej nakazali določeno vsoto, kajti s tem bi nam precej pomagali.

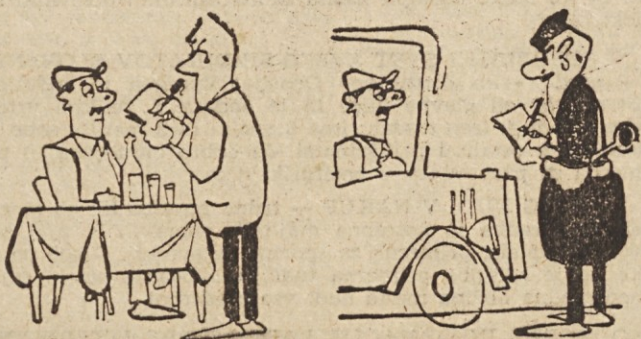
Posamezni naročniki bodo tudi v prihodnje plačevali naročnino mesečno oziroma dvomesečno po pismonošah oziroma poverjenikih Delavske enotnosti v sindikalnih podružnicah. Mesečna naročnina Delavske enotnosti je 80 dinarjev.

To je tudi odgovor vsem tistim, ki sprašujejo, kako bodo letos poravnali naročnino in kako je s ceno Delavske enotnosti sploh.

V PRIHODNJI ŠTEVILKI

• KAKOR SMO ŽE V NOTRANJOSTI LISTA OPOZORILI, BODO V PRIHODNJI ŠTEVILKI POSVEČENI »POGOVORI 61« RAZPRAVI V SKUPŠČINI.

• PRETEŽNI DEL OSTALE ŠTEVILKE PA BO OBRAVNAVAL RAZPRAVO NA KONGRESU SZDL, ZLASTI TISTE TEME, KI NAJBOLJ ZANIMAJO PROIZVAJALCA.

OBRAČUNAVANJE PO UČINKU!

TV POGOVOR O UČINKOVITEM GOSPODINJSTVU

— Preden izmerite moj učinek, mi povejte, kolikšen je olimpijski rekord!

— Ta dva pa nista za učinek!

BLAGAJNIK GRE NA OBRAČUN SVOJEGA UČINKA

— Polomil sem ga in kaj potem? Vsak ga lahko polomi!